

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО

Електронне видання

**ЗАВДАННЯ
ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ
З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ЦИВІЛЬНИЙ ПРОЦЕС»**

Харків
2018

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО

Електронне видання

**ЗАВДАННЯ
ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ
З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ЦИВІЛЬНИЙ ПРОЦЕС»**

для студентів 3 курсу денної форми навчання

**першого (бакалаврського) освітньо-кваліфікаційного рівня
галузі знань 08 «Право»
спеціальності 081 «Право»**

**Харків
2018**

Завдання до практичних занять з навчальної дисципліни «Цивільний процес» для студентів 3 курсу денної форми навчання першого (бакалаврського) освітньо-кваліфікаційного рівня галузі знань 08 «Право» спеціальності 081 «Право» / уклад.: К. В. Гусаров, В. В. Комаров, Г. М. Ахмач та ін. Харків: Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2018. 173 с.

У к л а д а ч і : К. В. Гусаров,
В. В. Комаров,
Г. М. Ахмач,
В. В. Баранкова,
К. А. Гузе,
М. В. Жушман,
А. Ю. Каламайко,
О. В. Колісник,
С. О. Кравцов,
В. Ю. Мамницький,
О. І. Попов,
О. В. Рожнов,
Н. Ю. Сакара,
Г. О. Світлична,
Д. М. Сібільов,
Я. С. Тубольцева,
І. В. Удальцова,
Т. А. Цувіна,
І. М. Череватенко,
М. В. Шпак,
О. В. Шутенко

ЗАВДАННЯ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Т е м а 1. Доступність правосуддя і предмет цивільного процесуального права

Питання для обговорення

1. Форми захисту цивільних прав, свобод і законних інтересів.
2. Судова влада і правосуддя у цивільних справах.
3. Поняття «цивільний процес», його структура.
4. Цивільне судочинство, інші форми судочинства.
5. Цивільне процесуальне право як галузь права.
6. Джерела цивільного процесуального права.
7. Конвенція про захист прав людини та основоположних свобод, її застосування в цивільному судочинстві.
8. Доступність правосуддя як міжнародний стандарт.
9. Право на справедливий судовий розгляд та його складові.
10. Роль Ради Європи в гармонізації цивільного процесуального законодавства та практика його застосування.
11. Предмет і система науки цивільного процесуального права.

Список літератури за темою

Комаров В. В. Вчення про предмет цивільного процесуального права. *Право України*. 2017. № 5. С. 154–173.

Комаров В. В. Предмет цивільного процесуального права: текст лекцій. Харків: Юрид. акад. 1992.

Комаров В. В. Цивільне процесуальне законодавство у динаміці розвитку та практиці Верховного Суду України. Харків. Право, 2012.

Комаров В. В. Цивільне процесуальне право: проблеми методології науки, диференціації та уніфікації судових процедур. *Правова система України: історія, стан, перспективи*:

у 5 т. Т. 3: Цивільно-правові науки. Приватне право / за заг. ред. Н.С. Кузнецової. Харків: Право, 2008.

Комаров В. В., Сакара Н. Ю. Право на справедливий судовий розгляд у цивільному судочинстві: навч. посіб. Харків: Нац. юрид. акад. України, 2007.

Курс цивільного процесу: підручник / В. В. Комаров, В. А. Бігун, В. В. Баранкова та ін.; за ред. В. В. Комарова. Харків. Право, 2011.

Позовне провадження: монографія / В. В. Комаров, Д. Д. Луспеник, П. І. Радченко та ін.; за ред. В. В. Комарова. Харків: Право, 2011.

Проблеми науки гражданского процессуального права / В. В. Комаров, В. А. Бигун, В. В. Баранкова; под ред. проф. В. В. Комарова. Харьков: Право, 2002.

Сакара Н. Ю. Проблема доступності правосуддя у цивільних справах: монографія. Харків: Право, 2010.

Ткачук О. С. Проблеми реалізації судової влади у цивільному судочинстві: монографія. Харків: Право, 2016.

Цивільне судочинство України: основні засади та інститути: монографія / В. В. Комаров, К. В. Гусаров, Н. Ю. Сакара та ін.; за ред. В.В. Комарова. Харків: Право, 2016.

Цувіна Т. А. Право на суд у цивільному судочинстві: монографія. Харків: Слово, 2015.

Т е м а 2. Принципи цивільного процесуального права

Питання для обговорення

1. Поняття «принципи цивільного процесуального права».
2. Система принципів цивільного процесуального права.
3. Загальновизнані норми та принципи міжнародного права та судове правозастосування.
4. Характеристика окремих принципів цивільного процесу.

1. Під час судового засідання, на якому розглядалася справа окремого провадження про усиновлення, суддя помітив, що представник відповідача здійснює телефоном аудіозапис усього ходу судового засідання, а один із присутніх у залі робить фотозйомку. Суддя виніс окрему ухвалу щодо представника відповідача за зловживання процесуальними правами, якою заборонив здійснення звукозапису, а на громадянина, який знімав фотоапаратом, було накладено штраф за неповагу до суду. Після цього до зали судового засідання увійшов репортер телеканалу СТС із оператором, що тримав відеокамеру, і почав знімати судові засідання. На запитання судді про підстави здійснення відеозйомки репортер відповів, що має завдання від редакції на підготовку телерепортажу про розгляд судом справ про усиновлення. Суддя заборонив проведення відеозйомки та видалив із зали судового засідання журналістів.

Чи правомірні дії суду? Порушення яких принципів цивільного судочинства мали місце?

2. Коваленко звернувся з позовом про поновлення на роботі, вважаючи своє звільнення у зв'язку із скороченням штату незаконним. На підтвердження позовних вимог позивач надав до суду характеристику, а інші докази просив витребувати у відповідача. Суддя надіслав позивачеві лист, у якому зазначив, що обов'язок подання доказів покладається на позивача, а суд не має права збирати докази, тому в разі ненадання доказів позивачем суд не буде розглядати справу.

Чи правомірні дії суду? Які принципи цивільного судочинства порушено?

3. Суддя Николенко П.М. розглядав справу за позовом Притули Г.П. до Казакова Р.Г. щодо стягнення суми боргу. Під час судового провадження до матеріалів справи без проголошення були додані витребувані за ініціативою суду боргові розписки. Суддя для ознайомлення з їх змістом оголосив перерву. Після закінчення перерви суддя заслухав пояснення позивача, який зазначив, що відповідач позов визнає, і саме тому не з'явився у судові засідання після перерви. Суддя невідкладно

ухвалив рішення про задоволення позовних вимог у зв'язку із визнанням позову відповідачем.

Чи правомірні дії суду? Порушення яких принципів цивільного судочинства мали місце?

4. Ряснова І.П. звернулася до суду із позовом до Ряснова Р.Д. про розірвання шлюбу, поділ спільного нерухомого майна подружжя (квартира, будинок) та стягнення аліментів на неповнолітнього сина. У судовому засіданні відповідач зазначив, що на спільне майно подружжя не претендує, виділу частки такого майна не вимагає, а бажає віддати свою частку майна в рахунок сплати майбутніх аліментів. Позивачка погодилася із пропозицією відповідача. Суд вніс заяву сторін до протоколу судового засідання і закрив провадження у справі у зв'язку із укладенням мирової угоди. За умовами мирової угоди відповідач передавав у власність позивачці свою частку у спільному майні подружжя і був звільнений від сплати аліментів.

Чи правомірні дії суду? Чи порушено при цьому принципи цивільного судочинства?

5. Панкратова П.Р. подала до суду написану власноруч російською мовою позовну заяву про розірвання шлюбу з тих підстав, що її чоловік зловживає спиртними напоями. У позовній заяві містилося клопотання про розгляд справи російською мовою через те, що позивачка є громадянкою Молдови і не знає української. Суд залишив позовну заяву без руху, надавши строк для усунення недоліків позовної заяви, а саме для подачі її у друкованому вигляді та українською мовою. Позивачка подала апеляційну скаргу на зазначену ухвалу, мотивуючи її тим, що суд першої інстанції незаконно обмежив її право на доступ до суду, передбачене у п. 1 ст. 6 ЄКПЛ, адже суд та всі учасники справи володіють російською, а вимога про написання позовної заяви українською не передбачена чинним законодавством. Крім того, позивачка зазначала, що не має комп'ютера для того, щоб надрукувати позовну заяву, а звернутися до адвоката не може, адже перебуває у скрутному матеріальному становищі.

Як повинен діяти суд апеляційної інстанції? Оцініть за-

значену ситуацію в контексті принципу верховенства права і права на доступ до суду відповідно до положень п. 1 ст. 6 ЄКПЛ та практики ЄСПЛ.

Тема 3. Склад суду, апарат суду, відводи

Питання для обговорення

1. Суд як орган судової влади у цивільному процесі.
2. Склад суду.
3. Помічник судді, консультант суду.
4. Секретар судового засідання. Судовий розпорядник.
5. Відвід судді та окремих працівників апарату суду.

6. Деснянським районним судом м. Києва розглядається позовна заява про визнання порядку користування житловим будинком та земельною ділянкою. Перед початком слухання справи відповідач заявив письмове клопотання про відвід головуючого по справі, вважаючи, що суддя Фомін В.М. прямо чи побічно заінтересований у результаті розгляду справи.

Суд, вислухавши думку учасників справи та дослідивши матеріали справи, дійшов висновку, що заява не підлягає задоволенню з нижченаведених підстав.

Згідно з ЦПК України ч. 1 ст. 36 суддя не може брати участі в розгляді справи і підлягає відводу, якщо:

- він є членом сім'ї або близьким родичем (чоловік, дружина, батько, мати, вітчим, мачуха, син, дочка, пасинок, падчерка, брат, сестра, дід, баба, внук, внучка, усиновлювач чи усиновлений, опікун чи піклувальник, член сім'ї або близький родич цих осіб) сторони або інших учасників судового процесу, або осіб, які надавали стороні або іншим учасникам справи правничу допомогу у цій справі, або іншого судді, який входить до складу суду, що розглядає чи розглядав справу;

- він брав участь у справі як свідок, експерт, спеціаліст, перекладач, представник, адвокат, секретар судового засідання або надавав стороні чи іншим учасникам справи правничу до-

помогу в цій чи іншій справі;

- було порушено порядок визначення судді для розгляду справи;

- є інші обставини, що викликають сумнів у неупередженості або об'єктивності судді.

Цей перелік підстав є вичерпним. Відповідачем не надано суду обґрунтованих підстав, передбачених ст. 36 ЦПК України, згідно з якими суддя Фомін В.М. не може брати участі в розгляді даної справи.

Керуючись ст. 36, 40 ЦПК України, суд відмовив у задоволенні клопотання відповідача про відвід судді Фоміна В.М. та продовжив розгляд справи.

Чи правильно вчинив суд першої інстанції?

7. При розгляді справи Апеляційним судом Закарпатської обл. головуючий колегії суддя Фазикош Г.В. подала заяву про самовідвід у справі за позовом Ужгородського міжрайонного прокурора в інтересах держави в особі Ужгородської районної виконавчої дирекції Закарпатського обласного відділення Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності до ТОВ «Альтер компанії» про відшкодування в порядку регресу завданої шкоди. Заява про самовідвід мотивована тим, що заступником директора виконавчої дирекції Закарпатського обласного відділення Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності є її мати.

Хто має вирішувати питання про задоволення чи відмову в задоволенні заяви про самовідвід вказаної судді? Чи підлягає задоволенню заява про самовідвід судді Фазикош Г.В.? Які існують підстави для відводу суддів.

8. При розгляді цивільної справи Київським районним судом м. Харків до початку з'ясування обставин справи та перевірки їх доказами представник відповідача заявив відвід головуючому в судовому засіданні відповідно до ст. 36 та ст. 39 ЦПК України. Заяву про відвід обґрунтовувано тим, що відповідач видав головуючому судді довіреність на право користування власним автомобілем, що викликає сумніви в

об'єктивності та неупередженості судді. Копію довіреності надано суду.

Чи підлягає задоволенню заява про відвід судді? Чи вичерпний перелік підстав для відводу міститься у ст. 36 ЦПК України?

Т е м а 4. Цивільна юрисдикція

Питання для обговорення

1. Поняття «цивільна юрисдикція», її види.
2. Конституційна реформа, її вплив на інститут судової юрисдикції.
3. Інститут судової юрисдикції та право на справедливий судовий розгляд (п. 1 ст. 6 ЄКПЛ).
4. Предметна і суб'єктна юрисдикція, її критерії.
5. Юрисдикція суду щодо справ позовного та спрощеного позовного провадження.
6. Юрисдикція суду щодо справ наказного провадження.
7. Юрисдикція суду щодо справ окремого провадження.
8. Наслідки недотримання правил предметної та суб'єктної юрисдикції.
9. Інстанція юрисдикції. Наслідки недотримання правил інстанційної юрисдикції.
10. Територіальна юрисдикція (підсудність) та її види.
11. Наслідки недотримання правил територіальної юрисдикції (підсудності).
12. Підстави та порядок передачі справи з одного суду до іншого.

9. ФОП Миронов А.К. та ФОП Гузеєв О.О. звернулися 13 грудня 2017 р. до Шевченківського районного суду м. Харкова з позовом до ФОП Малишева Г.А., Державної служби інтелектуальної власності України про визнання недійсним свідоцтва України № 183126 на торговельну марку (знак для товарів і послуг) «Турум-Бурум» у класі 42 МКТП-10 повністю; визнати право на ділову репутацію, напрацьовану з використан-

ням позначення Студія «Турум-бурум» за ФОП Миронов А.К., ФОП Гузеєв О.О. та ФОП Малишев Г.А. в рівних частинах; визнати право на комерційний досвід, напрацьований з використанням позначення Студія «Турум-бурум», за ФОП Миронов А.К., ФОП Гузеєв О.О. та ФОП Малишев Г.А.; визнати право на використання позначення Студія «Турум-бурум» за ФОП Миронов А.К., ФОП Гузеєв О.О. та ФОП Малишев Г.А. в рівних частинах.

Суддя Шевченківського районного суду м. Харкова 17 грудня 2017 р. відмовив у відкритті провадження у справі, посилаючись на те, що відповідно до ч. 1 ст. 19 ЦПК (в редакції, що діє з 15 грудня 2017 р.) суди розглядають у порядку цивільного судочинства справи, що виникають з цивільних, земельних, трудових, сімейних, житлових та інших правовідносин, крім справ, розгляд яких здійснюється в порядку іншого судочинства. Спір, про який йде мова в позовній заяві, виник між ФОП, тобто суб'єктами господарювання, та пов'язаний із здійсненням господарської діяльності, тому має розглядатися в господарському суді в порядку господарського судочинства.

Чи правомірні дії судді Шевченківського районного суду м. Харкова? Які помилки були допущені позивачами при зверненні до суду із зазначеною позовною заявою?

10. У березні 2018 р. Іванов К.В. звернувся до Хортицького районного суду м. Запоріжжя з позовом до відділення виконавчої дирекції Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань у м. Запоріжжя про відшкодування моральної шкоди в розмірі 100000 грн. Свої позовні вимоги позивач обґрунтував тим, що він знаходився у трудових відносинах з ВАТ Запорізький металургійний комбінат «Запоріжсталь». 15 березня 2018 р. при виконанні трудових обов'язків з ним стався нещасний випадок, у результаті якого він втратив 70% професійної працездатності та йому безстроково встановлено другу групу інвалідності. Унаслідок ушкодження здоров'я під час виконання трудових обов'язків він зазнав моральної шкоди, яку й просив стягнути з відповідача. Ухвалою Хортицького районного суду м. Запоріжжя від

16 березня 2018 р., залишеною без змін постановою апеляційного суду Запорізької області від 30 квітня 2018 р., провадження у справі Іванова К.В. було закрито у зв'язку з тим, що справа не підлягає розгляду в порядку цивільного судочинства. Оскільки стороною спору є суб'єкт владних повноважень – відділення виконавчої дирекції Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань у м. Запоріжжя даний спір має бути розглянутий у порядку адміністративного судочинства.

Іванов К.В., вважаючи ухвалу Хортицького районного суду м. Запоріжжя від 16 березня 2018 р. та постанову апеляційного суду Запорізької області від 30 квітня 2018 р. незаконними, звернувся з касаційною скаргою до Верховного Суду.

Яким чином має діяти Верховний Суд? Який суд уповноважений розглядати позовну заяву Іванова К.В.?

11. У січні 2018 р. Коршунов І.М. звернувся до Первомайського міськрайонного суду Харківської області з позовом до Маршалова М.М. про усунення перешкод в користуванні земельною ділянкою, зобов'язання знести самовільно встановлений паркан та відшкодування моральної шкоди в розмірі 150000 грн. Ухвалою судді Первомайського міськрайонного суду Харківської області від 18 січня 2018 р. у відкритті провадження по справі було відмовлено на тій підставі, що позовні вимоги не можуть бути предметом розгляду в порядку цивільного судочинства, оскільки ч. 3 ст. 158 ЗК України передбачає, що органи місцевого самоврядування вирішують земельні спори у межах населених пунктів щодо меж земельних ділянок, що перебувають у власності і користуванні громадян, додержання громадянами правил добросусідства, а також щодо розмежування меж районів у містах.

Не погодившись з ухвалою Первомайського міськрайонного суду Харківської області від 18 січня 2018 р., Коршунов І.М. подав апеляційну скаргу, в якій просив скасувати вищезазначену ухвалу, оскільки суддя Первомайського міськрайонного суду Харківської області не повинен був відмовляти у відкритті провадження у справі лише з тієї підстави, що вимоги

даного позову можуть бути розглянуті в передбаченому законом позасудовому порядку. Крім того, він просив направити справу до розгляду до Лозівського міськрайонного суду Харківської області, оскільки, на його думку, всім суддям Первомайського міськрайонного суду Харківської області з різних підстав має бути заявлений відвід.

Яке судове рішення має прийняти Апеляційний суд Харківської області?

12. У листопаді 2017 р. Олексієнко П.Г. звернувся до Шевченківського районного суду м. Дніпро з позовною заявою до КП «Дніпровські міські теплові мережі», Дніпровської міської ради про: визнання діяльності КП «Дніпровські міські теплові мережі» та його філії у Новокодацькому районі м. Дніпро такою, що суперечить законодавству України, а їхніх установчих документів недійсними; визнання недійсним та скасування рішення Дніпровської міської ради від 19 серпня 2002 р. про реєстрацію КП «Дніпровські міські теплові мережі». Суддя Шевченківського районного суду 6 грудня 2017 р. відмовив у відкритті провадження у справі, посилаючись на те, що оскільки одним з співвідповідачів у справі є орган місцевого самоврядування, то в силу вимог ст. 18 КАС України (в редакції до 15 грудня 2017 р.) спір підлягає розгляду в порядку адміністративного судочинства.

Не погодившись із вищезазначеною ухвалою, Олексієнко П.Г. подав апеляційну скаргу, посилаючись на ст. 15 ЦПК (у редакції до 15 грудня 2017 р.), відповідно до якої суди розглядають у порядку цивільного судочинства справи щодо захисту порушених, невизнаних або оспорюваних прав, свобод чи інтересів, що виникають, зокрема, із цивільних відносин, в тому числі щодо захисту прав споживачів, виходячи з того, що основним відповідачем за його позовом виступає КП «Дніпровські міські теплові мережі», яке не можна вважати суб'єктом владних повноважень.

Оцініть правомірність дій суду першої інстанції. Яке судове рішення має прийняти Апеляційний суд Дніпропетровської області?

13. ТОВ Телерадіокомпанія «Міст ТБ» 9 червня 2018 р. звернулося до Київського апеляційного господарського суду із заявою про скасування рішення Міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті України від 14 березня 2018 р. у справі № 278u/2017 за позовом Space Communication Ltd до ТОВ Телерадіокомпанія «Міст ТБ» про стягнення коштів.

Київський апеляційний господарський суд 11 червня 2018 р. відмовив у відкритті провадження за заявою ТОВ Телерадіокомпанія «Міст ТБ» і вказав, що така заява підлягає розгляду Апеляційним судом міста Києва.

Проаналізуйте процесуальні дії суду. За якими критеріями розмежовується юрисдикція загальних і господарських судів?

14. Ковальчук Р.Б. 6 квітня 2018 р. звернувся до Київського районного суду м. Харкова з позовною заявою до ПАТ КБ «Кредо Банк», який перебуває в державній власності, про усунення перешкод у користуванні банківським рахунком, видачу банківської картки, відшкодування моральної шкоди. Позивач пояснив свої вимоги тим, що строк дії банківської картки закінчився у грудні 2017 р. Звернувшись 23 грудня 2017 р. до відділення ПАТ КБ «Кредо Банк» з проханням замінити банківську картку, що втратила чинність, на нову, Ковальчук Р.Б. отримав усну відмову від працівників банку щодо видачі нової картки. Він також був позбавлений можливості розпоряджатися коштами на своєму рахунку через мережу Інтернет, тому що доступ до рахунку було заблоковано. Ковальчук Р.Б. ще декілька разів звертався з аналогічною вимогою до ПАТ КБ «Кредо Банк», але знову отримував відмову у зв'язку з тим, що він, як йому пояснили, є публічною особою.

Відповідно до відкритого реєстру національних публічних діячів Ковальчук Р.Б. має статус члена сім'ї публічної особи, оскільки його дружина є депутатом Харківської міської ради.

За правилами якого судочинства має розглядатися подана позовна заява? Обґрунтуйте відповідь. Визначте критерії розмежування цивільної, господарської та адміністративної юрисдикції.

15. У грудні 2017 р. Смолянський М.Є. звернувся до Жовтневого районного суд м. Запоріжжя з позовною заявою до приватного нотаріуса Запорізького нотаріального округу Іванової М.П. про визнання неправомірним та скасування рішення від 1 грудня 2017 р. № 24070099 про державну реєстрацію за ТОВ «Гарант» права власності на квартиру за адресою: м. Запоріжжя, вул. Курортна, 63, кв. 12. Позовні вимоги були обґрунтовані тим, що 22 березня 2007 р. між позивачем та АКІБ «Укрсиббанк» було укладено договір про надання споживчого кредиту. Пунктом 1.1 зазначеного договору передбачено, що АКІБ «Укрсиббанк» зобов'язується надати позичальнику, а позичальник зобов'язується прийняти, належним чином використовувати і повернути АКІБ «Укрсиббанк» кредит в іноземній валюті у сумі 60 тис. доларів США та сплатити проценти, комісії в порядку і на умовах, визначених договором, що за курсом Національного банку України на день укладення договору становило 303 тис. грн. На забезпечення виконання в повному обсязі всіх грошових зобов'язань позичальника за договором позичальник передав у заставу, а АКІБ «Укрсиббанк» прийняв вищезазначене нерухоме майно. Між АКІБ «Укрсиббанк» та Смолянським М.Є. 22 березня 2007 р. було укладено іпотечний договір № 1017, відповідно до умов якого позивач передав в іпотеку квартиру за адресою : м. Запоріжжя, вул. Курортна, 63, кв. 12. Між АКІБ «Укрсиббанк» та ТОВ «Гарант» 12 грудня 2011 р. було укладено договір відступлення права вимоги за договорами іпотеки, за якими АКІБ відступив свої вимоги заборгованості, зокрема до заставодержателя Смолянського М.Є. Таким чином, кредитором позивача та іпотекодержателем квартири за іпотечним договором від 22 березня 2007 р. № 1017 р. стало ТОВ «Гарант». У листопаді ТОВ «Гарант» у зв'язку з непогашенням кредитних зобов'язань Смолянським М.Є. звернулося до приватного нотаріуса Запорізького нотаріального округу Іванової М.П. з вимогою про проведення державної реєстрації речових прав на квартиру, що знаходиться за адресою: м. Запоріжжя, вул. Курортна, 63, кв. 12, що й було зроблено 23 листопада 2017 р. Однак, як зазначає позивач, законодавством не передбачено можливості проведення державної реєстрації речових прав на об'єкт неру-

хомого майна нотаріусом без вчинення ним нотаріальної дії, пов'язаної із переходом таких прав, при цьому відповідачем нотаріальна дія щодо вищезгаданої квартири – предмета іпотеки не вчинялась.

Яке судове рішення має прийняти суддя Жовтневого районного суду м. Запоріжжя? Чи підлягає ця вимога розгляду в порядку цивільного судочинства?

16. У липні 2018 р. ТОВ «Яріс» звернулося до Першотравневого районного суду м. Чернівці з позовною заявою до відділу ПВР ДВС, ДП «Сетакм», Крошова П.З. про визнання недійсними електронних торгів, протоколу проведення електронних торгів та акта про реалізацію з електронних торгів нерухомого майна. Позовну заяву мотивовано тим, що рішенням Господарського суду Волинської області від 25 червня 2015 р., зміненим постановою Вищого господарського суду України від 18 грудня 2015 р., звернуто стягнення на предмет іпотеки відповідно до договору іпотеки від 16 липня 2009 р., що знаходиться у м. Чернівці за адресою: вул. Золочівська, 25 та належить на праві власності ТОВ «Золочів», шляхом продажу з прилюдних торгів у межах процедури виконавчого провадження, передбаченої [Законом України «Про виконавче провадження»](#), з установленням початкової ціни предмета іпотеки 18 090 200 грн. На виконання вказаних судових рішень 27 січня 2016 р. Господарський суд Волинської області видав судовий наказ, на підставі якого постановою головного державного виконавця Відділу ПВР ДДВС від 14 квітня 2016 р. відкрито виконавче провадження. Листом від 17 червня 2018 р. № 20127/01-06 ДП «Інформаційний центр» Міністерства юстиції України повідомило відділ ПВР ДВС, ТОВ «Поларіс», Публічне акціонерне товариство «Райффайзен Банк Аваль», Виробничу торговельну кондитерську фірму «Буковинка» про реалізацію предмета іпотеки шляхом проведення електронних торгів: реєстраційний номер лота 93342, відомості про предмет іпотеки, день та час проведення електронних торгів – 23 березня 2018 р. о 9 год, початкова ціна продажу майна – 18 090 200 грн. Протоколом проведення електронних торгів № 113572 встановлено, що торги 23 бе-

резня 2018 р. не відбулися у зв'язку з відсутністю допущених учасників торгів. Актом оцінки майна від 4 квітня 2018 р., складеним державним виконавцем, зменшено ціну майна на 25 % та встановлено нову ціну – 13 567 650 грн. 11 липня 2018 р. проведено повторні електронні торги з реалізації спірного нерухомого майна за стартовою ціною 13 567 650 грн, переможцем яких визначено Крошова П.З. Старший державний виконавець Відділу ПВР ДДВС 23 липня 2018 р. склав акт № 42934008/17 про реалізацію предмета іпотеки. Звертаючись до суду, позивач посилався на те, що під час проведення електронних торгів було порушено порядок установлення початкової ціни продажу нерухомого майна з прилюдних торгів, оскільки від дати проведення оцінки майна до проведення торгів минуло більше двох років, що є порушенням пункту 1 розділу II Тимчасового порядку реалізації арештованого майна шляхом проведення електронних торгів, затвердженого [наказом Міністерства юстиції України від 16 квітня 2014 р. № 656/5](#). Крім того, позивач зазначав, що було порушено порядок повідомлення про проведення електронних торгів, адже про час, місце проведення торгів та ціну майна його не було повідомлено. Ураховуючи викладене, позивач просив задовольнити позов.

Ухвалою Першотравневого районного суду м. Чернівців від 5 серпня 2018 р., залишеною без змін ухвалою Апеляційного суду Чернівецької області від 3 вересня 2018 р., провадження в зазначеній справі закрито, оскільки даний спір не підлягає розгляду в порядку цивільного судочинства. У зв'язку з тим, що Крошов П.З. зареєстрований як фізична особа – підприємець і придбав нежитлові приміщення саме для здійснення підприємницької діяльності, справа підлягає розгляду в порядку господарського судочинства.

Не погодившись з вищезазначеними судовими рішеннями, ТОВ «Яріс» подало до Верховного Суду касаційну скаргу на ухвалу Першотравневого районного суду м. Чернівців від 5 серпня 2018 р. та ухвалу Апеляційного суду Чернівецької області від 3 вересня 2018 р., у якій, посилаючись на неправильне застосування судами норм процесуального права, просило скасувати зазначені судові рішення та передати справу до суду

першої інстанції для продовження розгляду.

Яке судове рішення має прийняти Верховний Суд? У яких випадках справи за участю фізичних осіб – підприємців можуть розглядатися судами загальної юрисдикції?

17. Смирнов К.В. пред'явив позов до Кобеляцького районного суду Полтавської області, третя особа на стороні відповідача Петрушов О.О. – суддя Кобеляцького районного суду Полтавської області, Державне казначейство України про визнання порушення права на розгляд скарги в розумні строки та відшкодування моральної шкоди. Ухвалою Кобеляцького районного суду, залишеною без змін постановою апеляційного суду Полтавської області, у відкритті провадження було відмовлено.

Не погодившись з ухваленими судовими рішеннями, Смирнов К.В. звернувся до Верховного Суду.

Яке рішення має прийняти Верховний Суд? Обґрунтуйте свою позицію з урахуванням позиції Європейського суду з прав людини.

18. У січні 2018 р. Ярко А.С. звернулася до Київського районного суду м. Харкова з позовною заявою до Гречина А.П. про стягнення заборгованості за договором позики. Свої позовні вимоги вона обґрунтувала тим, що 20 червня 2017 р. між нею та її сусідом, який проживає за адресою: м. Харків, вул. Барабашова, 46, кв. 123, було укладено договір позики в розмірі 100000 грн, яку останній зобов'язаний був повернути до 1 грудня 2017 р. У строк, встановлений у договорі, грошові кошти не були повернуті, у зв'язку з чим позивачка звернулася з відповідним позовом до суду. До позовної заяви було надано розписку, в якій місце проживання Гречина А.П. було зазначено за адресою: м. Харків, вул. Барабашова, 46, кв. 123, що підтверджувалося договором оренди житлового приміщення, укладеного між Гречиним А.П. та Зайцевою Н.М.

Суддею при вирішенні питання про відкриття провадження у справі було з'ясовано, що Гречин А.П. зареєстрований за адресою: м. Харків, вул. Авіаційна, 1, кв. 47 (Шевченків-

ський район м. Харкова), у зв'язку з чим позовна заява була повернута позивачеві.

Оцініть законність ухвали судді Київського районного суду м. Харкова. Яким чином Ярмо А.С. має діяти, щоб захистити свої права?

19. У березні 2018 р. Сурков Б.М. звернувся до Кіровського районного суду м. Дніпро з позовом до Дніпровської міської ради, Виконавчого комітету Дніпровської міської ради, суддів Кіровського районного суду м. Дніпро Підберезного Г. А., Овчаренко Н. Г., Єдаменка С. В., Католікяна М. О., треті особи: Президент України, Уповноважений Верховної Ради України з прав людини, Управління Держкомзему у м. Дніпро, про визнання незаконним і скасування рішення, скасування земельної справи та усунення перешкод у користуванні земельною ділянкою. Ухвалою від 11 березня 2018 р. суддею Кіровського районного суду м. Дніпро Маймурою Ф. Ф. було відкрито провадження у справі й призначено проведення підготовчого засідання на 28 березня 2018 р. Разом з тим позивачем 20 березня 2018 р. було заявлено відвід судді Маймурі Ф.Ф., у зв'язку з чим розпорядженням голови Кіровського районного суду м. Дніпро від 24 квітня 2018 р. на підставі частини четвертої статті 31 ЦПК України зазначену цивільну справу передано Красногвардійському районному суду м. Дніпро для розгляду.

Про який вид підсудності йде мова в даній справі? Наскільки правомірною є поведінка судових органів?

20. Колодяжна М.І. 29 березня 2018 р. звернулася до суду з позовом до ПАТ КБ «ПриватБанк» про захист прав споживачів та визнання недійсним окремих умов кредитного договору. Ухвалою Красногвардійського районного суду м. Дніпро від 30 березня 2018 р. зазначену справу було передано для розгляду за підсудністю до Жовтневого районного суду м. Дніпро з підстав, передбачених п. п. 1 ч. 1 ст. 31 ЦПК, за місцезнаходженням відповідача юридичної особи ПАТ КБ «ПриватБанк», який розташований у Жовтневому районі м. Дніпро. Позивач, не погодившись із зазначеним судовим рішенням, подав апеляційну

скаргу, в якій просив скасувати ухвалу Красногвардійського районного суду м. Дніпро від 30 березня 2018 р. та направити справу до вищезазначеного суду для продовження розгляду, оскільки він зареєстрований у встановленому законом порядку у Красногвардійському районі м. Дніпро.

Яке судове рішення має прийняти апеляційний суд Дніпропетровської області? У яких випадках не можна застосовувати правила альтернативної підсудності?

21. У березні 2018 р. Якимець О.С. звернувся до Пологівського районного суду Запорізької області з позовом до Штрульц Б. про розірвання шлюбу. Ухвалою Пологівського районного суду Запорізької області від 13 березня 2018 р. позовну заяву Якимця О.С. повернуто позивачу для виконання вимог ст. 29 ЦПК України в частині визначення підсудності даної справи суддею Верховного Суду.

У червні 2018 р. до Верховного Суду надійшла заява Якимця О.С. про визначення підсудності, в якій зазначено, що він перебуває в зареєстрованому шлюбі з громадянкою Федеративної Республіки Німеччина Штрульц Б. При цьому зазначалося, що ухвалою Пологівського районного суду Запорізької області від 13 березня 2018 р. було встановлено, що Штрульц Б. не має місця проживання в Україні і проживає за адресою: Німеччина, м. Мюнхен, Hans-Sachs-Str.4.

Як має діяти Верховний Суд? Оцініть правомірність дій суду першої інстанції?

22. Альошин П.Т. 15 лютого 2018 р. звернувся до Ірпінського міського суду Київської області з позовом до Сергеевої В.О. про визначення додаткового строку для прийняття спадщини. Свої позовні вимоги він обґрунтовував тим, що 31 березня 2017 р. помер його батько Альошин Т.С., який постійно проживав за адресою: м. Ірпінь, вул. Соборна, буд. 107, кв. 5. Після його смерті відкрилася спадщина – $\frac{1}{4}$ вказаної квартири. Альошин П.Т. є єдиним спадкоємцем свого батька. Про його смерть він дізнався лише 31 січня 2018 р., повернувшись з довготривалого відрадження з закордону. Він звернувся 8 лютого

2018 р. до Ірпінської міської державної нотаріальної контори із заявою про прийняття спадщини, проте йому було відмовлено у видачі свідоцтва про прийняття спадщини у зв'язку з пропуском шестимісячного строку для її прийняття. Також він дізнався про те, що після смерті батька спадщину прийняла його сестра – Сергеева В.О.

Суддя Ірпінського міського суду Київської області своєю ухвалою від 20 лютого 2018 р. повернув позовну заяву позивачеві, мотивуючи це тим, що останню подано з порушенням вимог ст. 27 ЦПК, оскільки відповідач Сергеева В.О. зареєстрована в Деснянському районі м. Києва.

Оцініть правомірність дій судді Ірпінського міського суду Київської області. Як має визначатися підсудність даної справи? Як має діяти Альошин П.Т. у даному випадку?

23. Департамент економіки та комунального майна Харківської міської ради 25 жовтня 2017 р. звернувся до Київського районного суду м. Харкова з позовом до Глашина Р.Г. про визнання укладеним договору про пайову участь у розвитку інфраструктури м. Харкова, посилаючись на те, що Глашин Р.Г. є замовником закінченого будівництвом об'єкта – реконструйованої під магазин квартири за адресою: м. Харків, вул. Сумська, 10, кв. 2, однак ухиляється від виконання свого обов'язку щодо укладення договору про зазначену пайову участь. Ухвалою Київського районного суду міста Харкова від 10 листопада 2017 р. позовну заяву Департаменту економіки та комунального майна Харківської міської ради повернуто позивачу для подання до належного суду. Ухвалою Апеляційного суду Харківської області від 22 лютого 2018 р. апеляційну скаргу Департаменту економіки та комунального майна Харківської міської ради відхилено, ухвалу судді Київського районного суду м. Харкова від 10 листопада 2017 р. залишено без змін.

Департамент економіки та комунального майна Харківської міської ради 1 квітня 2018 р. подав касаційну скаргу, в якій, посилаючись на порушення судами попередніх інстанцій норм процесуального права, просив скасувати ухвалу Київського районного суду м. Харкова від 10 листопада 2017 р. та ухвалу

Апеляційного суду Харківської області від 22 лютого 2018 р., а справу направити до місцевого суду для вирішення питання про відкриття провадження. Касаційна скарга мотивована тим, що між Департаментом економіки та комунального майна Харківської міської ради і Глашаним Р.Г. мав бути укладений договір про пайову участь у розвитку інфраструктури м. Харкова, оскільки відповідач є замовником закінченого будівництвом об'єкта, а саме квартири за адресою: м. Харків, вул. Сумська, 10, кв. 2. Враховуючи, що вищевказане нерухоме майно розташоване на території Київського району м. Харкова, то, виходячи з положень частини першої ч. 1 ст. 30 ЦПК, цей спір підлягає розгляду Київським районним судом м. Харкова.

Яке судове рішення має прийняти Верховний Суд?

24. Григорян А.С. у липні 2018 р. звернувся до Васильківського міськрайонного суду Київської області з позовною заявою до Серцевої А.М. про встановлення факту проживання однією сім'єю чоловіка і дружини без реєстрації шлюбу, визнання набутого майна спільною сумісною власністю, поділ майна та визнання права власності на майно. Ухвалою від 23 липня 2018 р. було відкрито провадження у справі, а ухвалою від 2 серпня 2018 р. головуєчим суддею Корнієнком С.В. заявлено самовідвід у вказаній цивільній справі. Згідно з протоколом повторного автоматизованого розподілу судової справи між суддями від 2 серпня 2018 р. головуєчим суддею у справі визначено Кравченко Л.М. Разом з тим ухвалою Васильківського міськрайонного суду Київської області від 5 серпня 2018 р. головуєчим суддею Кравченко Л.М. заявлено самовідвід у вказаній цивільній справі.

Розпорядженням виконуючого обов'язки голови Васильківського міськрайонного суду Київської області Кравченко Л.М. від 5 серпня 2018 р. цивільну справу за позовом Григорян А.С. направлено до Обухівського районного суду Київської області на підставі ч. 3 ст. 41 ЦПК України. Ухвалою Обухівського районного суду Київської області від 15 серпня 2018 р. прийнято до розгляду справу за позовом Григорян А.С. до Серцевої А.М. про встановлення факту проживання однією сім'єю чоло-

віка та дружини без реєстрації шлюбу, визнання набутого майна спільним сумісним майном, визнання права власності.

Не погодившись з такою ухвалою суду Обухівського районного суду Київської області від 15 серпня 2018 р., Григорян А.С. звернувся до суду з апеляційною скаргою, однак апеляційна скарга була йому повернута ухвалою Апеляційного суду Київської області від 7 вересня 2018 р. у зв'язку з тим, що така ухвала не може бути оскаржена в апеляційному порядку окремо від рішення суду.

Оцініть правомірність дій суду першої та апеляційної інстанцій.

Тема 5. Сторони в цивільному процесі

Питання для обговорення

1. Поняття «сторони у цивільному процесі».
2. Процесуальні права та обов'язки сторін.
3. Процесуальна співучасть.
4. Неналежний відповідач і порядок його заміни.
5. Процесуальне правонаступництво.

25. Долинський А. звернувся до Київського районного суду м. Харкова з позовом до Харківської дирекції страхової компанії «PZU». У позовній заяві ним зазначено, що у 2008 р. він уклав договір страхування транспортного засобу. Внаслідок ДТП його автомобіль був пошкоджений, але всупереч умовам договору страхова компанія відмовляється виплатити йому відшкодування вартості пошкодженого майна. Представник Харківської дирекції страхової компанії «PZU» в судовому засіданні зазначив, що за позовом повинна відповідати не регіональна дирекція, а головне управління страхової компанії, що знаходиться у м. Києві. Суд ці доводи відхилив, розглянув справу і постановив рішення на користь позивача.

Чи правомірні дії суду? Дайте визначення поняття «сторони у цивільному процесі».

26. До Держинського районного суду м. Харкова звернувся Гавриленко М., зазначаючи, що внаслідок падіння дерева на його авто в Московському районі м. Харкова йому завдано майнової шкоди. Як впливає із досудової переписки його адвоката з представниками Харківського міськвиконкому, за стан зелених насаджень у місті відповідає КП «Жилкомсервіс». Представник КП «Жилкомсервіс» у судовому засіданні заявив, що його організація не займається зеленими насадженнями, за них відповідає КП «Харківзеленбуд», про що були надані відповідні документи. Гавриленко М. заявив клопотання про заміну неналежного відповідача на належного, але суд притягнув КП «Харківзеленбуд» як співвідповідача у справі.

Чи правомірні дії суду? Дайте визначення поняття «неналежний відповідач» і укажіть, який порядок його заміни?

27. Вироком суду Міщенко П. був засуджений до позбавлення волі з конфіскацією майна. Вироком був задоволений позов м'ясокомбінату, на користь якого з Міщенка П. стягнуто 11700 грн. Дружина засудженого Міщенко А. звернулася до суду з позовом про виключення з опису і звільнення від арешту телевізора і комп'ютера, вказуючи, що ці речі належать їй на праві власності. У судовому засіданні з'ясувалося, що ці речі вже знаходяться на лоті електронних торгів «СЕТАМ».

Хто повинен відповідати за позовом? Як Ви розумієте суть поняття «співучасть у цивільному процесі»?

28. Гнатенко І. звернулася з позовом до Задорожнього М. про розірвання договору довічного утримання. У позовній заяві позивачка зазначала, що всупереч умовам договору відповідач не піклувався про неї належним чином, вона весь час з моменту укладання договору знаходилася у скрутному матеріальному становищі. Під час розгляду справи в суді Гнатенко І. померла. Її донька Байрачна В. подала до суду клопотання з проханням допустити її до участі у справі як правонаступника померлої матері. Суд клопотання задовольнив і допустив Байрачну В. до участі у справі як правонаступника Гнатенко І., після чого

ПОЗОВ ЗАДОВОЛЬНИВ.

Чи правомірні дії суду? Розкрийте зміст поняття «правонаступництво у цивільному процесі».

29. Доренко Р. придбав у магазині «Фокстрот» пральну машину «LG». Через деякий час виявилося, що ця пральна машина має дефекти, допущені виробником. Доренко Р. звернувся до продавця з проханням замінити її на модель такої самої марки, але якісну. Продавець Доренку Р. відмовив, після чого той звернувся до суду з вимогою про розірвання договору купівлі-продажу пральної машини і стягнення моральної шкоди. У суді представник відповідача запропонував укласти з Доренком Р. мирову угоду, за умовами якої «Фокстрот» замість бракованої пральної машини передасть йому іншу, більш високої цінової категорії, а Доренко Р. відмовиться від своїх вимог щодо відшкодування моральної шкоди. Доренко Р. погодився з цією пропозицією, і сторони уклали мирову угоду, яка була затверджена судом.

Що таке мирова угода в цивільному процесі? Які вимоги до змісту угоди?

30. «Укресімбанк» звернувся з позовом до Рудяк М. і Марченка Г., вимагаючи стягнення заборгованості за кредитним договором. У позовній заяві банк зазначив, що кредит був наданий Рудяк М. і заборгованість складає 225000 грн, а Марченко Г. виступав поручителем за цим кредитним договором. У судовому засіданні Марченко Г. заявив, що він не єдиний поручитель за кредитними зобов'язаннями Рудяк М., другим поручителем є Кривобок Т. Марченко заявив клопотання про залучення Кривобока Т. до участі у справі як співвідповідача. Суд відмовив у задоволенні клопотання.

Чи правомірні дії суду? Що таке обов'язкова та факультативна співучасть?

Тема 6. Треті особи в цивільному процесі

Питання для обговорення

1. Поняття «треті особи».
2. Треті особи, які заявляють самостійні вимоги щодо предмета спору.
3. Треті особи, які не заявляють самостійних вимог щодо предмета спору.

31. Івченко В. звернувся з позовом до Дяченко С. про витребування своєї відеокамери «Samsung». Під час проведення судових дебатів до суду надійшла позовна заява від Радченка С., який просив допустити його до участі у справі як третю особу, яка заявляє самостійні вимоги щодо предмета спору. Позов Радченка С. ґрунтувався на тих обставинах, що відеокамера «Samsung» належить саме йому, а не первісним сторонам у справі. Суддя допустив Радченка С. до участі у справі і після дослідження всіх обставин справи його позов задовольнив.

Чи правильні дії судді? Що таке предмет спору? Якими правами користуються треті особи, які заявляють самостійні вимоги щодо предмета спору?

32. Водій ТОВ «Трансавто» Кучеренко Д. під час керування автобусом вчинив аварію, внаслідок чого було заподіяно шкоду Дмитренку С., який звернувся до суду з позовом до ТОВ «Трансавто», вимагаючи відшкодування вартості пошкоджених речей. Під час розгляду справи відповідач звернувся до суду з клопотанням про залучення до участі у справі Кучеренко С. як третьої особи, яка не заявляє самостійних вимог щодо предмета спору. Суд це клопотання задовольнив.

Чи правильні дії суду? Який процесуальний статус третіх осіб, які не заявляють самостійних вимог щодо предмета спору?

33. Сидоренко С. після смерті батька одержав у спадщину житловий будинок. Згідно з умовами заповіту він повинен був

надати одну з кімнат будинку в довічне користування Романенку М. На прохання Романенка М. надати кімнату в користування Сидоренко С. той відмовив, пояснивши це тим, що вказану кімнату зараз займає наймач Тимченко В., з яким укладений договір найму. Романенко М. звернувся до суду з позовом до Сидоренка С., вимагаючи передання йому в користування кімнати. Під час розгляду справи Сидоренко С. заявив клопотання про притягнення до участі у справі Тимченка В. як третьої особи, який не заявляє самостійних вимог щодо предмета спору.

Чи є підстави для задоволення такого клопотання? Якими правами користуються у процесі треті особи, які не заявляють самостійних вимог щодо предмета спору?

34. Борисенко Г. звернувся з позовом до Гладія П. про витребування з чужого незаконного володіння автомобіля марки BMW, який у свій час був викрадений у нього і внаслідок здійснених органами поліції дій був знайдений у Гладія П. У відзиві на позовну заяву Гладій П. зазначив, що він є добросовісним покупцем, звернувся до суду з клопотанням про притягнення до участі у справі як третьої особи, яка не заявляє самостійних вимог щодо предмета спору, Куценка К., у якого він придбав цей автомобіль. Суд притягнув Куценка К. до участі у справі, після чого останній заявив клопотання про притягнення до участі у справі Білого Д., у якого він купив цей автомобіль.

Чи підлягає задоволенню клопотання Гладія П.? Чи підлягає задоволенню клопотання Куценка К.?

35. Савченко П. звернувся з позовом до Холодного М. про витребування свого автомобіля марки Toyota Camry з чужого незаконного володіння. Автомобіль був викрадений у нього і через рік знайдений органами поліції у відповідача. Суд відкрив провадження у справі. У відзиві на позовну заяву відповідач заявив, що цей автомобіль він придбав у Бондаренка А., надавши відповідні документи. За день до першого засідання по справі до суду надійшла позовна заява від страхової компанії «Зевс-страхування», в якій компанія просить допустити її до участі у справі як третю особу, яка заявляє самостійні вимоги

щодо предмета спору. В обґрунтування своєї позиції страхова компанія заявила, що автомобіль Toyota Camry був застрахований Савченком П., тож після викрадення автомобіля страховою компанією йому була виплачена його вартість, після чого згідно з умовами договору всі майнові права на цей транспортний засіб у разі його знайдення переходять до страхової компанії.

Які дії повинен вчинити суддя в цій справі?

Т е м а 7. Органи та особи, яким законом надано право звертатися до суду в інтересах інших осіб

Питання для обговорення

1. Підстави та форми участі в цивільному процесі прокурора, Уповноваженого Верховної Ради з прав людини, органів державної влади, органів місцевого самоврядування та осіб, які вправі захищати інтереси інших осіб. Їх процесуальні права та обов'язки.

2. Порядок порушення цивільної справи на захист прав та охоронюваних законом інтересів інших осіб.

3. Участь органів державної влади, органів місцевого самоврядування в цивільному процесі для подання висновку у справі.

36. У липні 2018 р. А. звернувся до суду з позовом до міської ради про визнання незаконними та скасування її рішень у сфері земельних правовідносин, а також зобов'язання вчинити певні дії. На початку першого судового засідання, під час відкриття розгляду справи по суті, суд розглянув клопотання заступника керівника місцевої прокуратури, в якому останній просив допустити його до участі у справі (шляхом вступу у справу) з метою здійснення в особі міської ради представництва в суді інтересів держави. В обґрунтування свого клопотання заступник прокурора зазначив, що раціональне використання земельних ресурсів – одна з функцій держави, а недотримання вимог земельного законодавства – це порушення загальнодержавних інтересів, що є підставою для вступу у справу прокурора на стороні

відповідача. Діючи в інтересах держави та територіальної громади і вступаючи у справу, прокурор має на меті забезпечити права на землю територіальної громади, а також раціональне використання та охорону земель комунальної власності.

Представник відповідача підтримав можливість вступу заступника прокурора у справу, проте представник позивача висловив заперечення щодо цього, оскільки такі дії є недопустимими з огляду на практику Європейського суду з прав людини, який обстоює позицію про можливість участі прокурора у розгляді судами справ поза межами кримінальної сфери тільки у виключних випадках.

Крізь призму практики Європейського суду з прав людини визначте наявність підстав для входження прокурора в розгляд цієї цивільної справи.

37. Керівник Бориспільської місцевої прокуратури в особі Публічного акціонерного товариства «Державний ощадний банк України» звернувся до громадян Б. та В. з позовом про стягнення боргу за кредитним договором. У день розгляду справи в судове засідання з'явився прокурор Бориспільської місцевої прокуратури з фотокопією доручення, наданого йому керівником Бориспільської місцевої прокуратури, в якому останній дав завдання забезпечити участь прокуратури в цій справі з метою представництва в суді інтересів держави. Суд не допустив прокурора Бориспільської місцевої прокуратури до участі у справі, оскільки вбачав, що його повноваження як представника позивача не можуть бути підтвержені лише фотокопією доручення позивача, яким виступає керівник Бориспільської місцевої прокуратури. За таких обставин, посилаючись на п. 1 ч. 2 ст. 222 ЦПК України, суд своєю ухвалою відклав розгляд справи.

Дайте правову оцінку діям суду в контексті положень рішення Конституційного Суду України № 3-рп/99 від 8 квітня 1999 р. (справа про представництво прокуратурою України інтересів держави в арбітражному суді). За яких підстав прокурор вправі здійснювати в суді представництво інтересів держави? Яким чином прокурор може підтвердити свої повноваження на участь у судовому засіданні, коли він діє на вико-

нання конституційної функції представництва? Роз'ясніть, що слід розуміти під поняттям «прокурор» відповідно до Закону України «Про прокуратуру».

38. Рішенням Білгород-Дністровського міськрайонного суду Одеської області позовні вимоги Боровика О.М. до Мологівської сільської ради про визнання договору купівлі-продажу дійсним і визнання права власності на самочинне будівництво задоволено. Не погодившись із зазначеним рішенням, керівник Білгород-Дністровської місцевої прокуратури Одеської області звернувся до апеляційного суду зі скаргою, в якій просив рішення суду першої інстанції скасувати і ухвалити нове рішення про відмову у задоволенні позовних вимог. Ухвалою судді Апеляційного суду Одеської області апеляційну скаргу прокурору повернуто. Постановляючи відповідну ухвалу, суддя апеляційної інстанції виходив з того, що керівник прокуратури не брав участі в розгляді справи в суді першої інстанції та не є особою, про права і обов'язки якої суд вирішував питання, а тому відсутні підстави для прийняття апеляційної скарги до розгляду.

Чи правомірні дії суду апеляційної інстанції? Визначте форму участі прокурора в даній справі. Розкрийте особливості оскарження судових рішень до вищестоящої інстанції Генерального прокурора, його першого заступника та заступників, керівників регіональних та місцевих прокуратур, їх перших заступників та заступників, прокурорів місцевих прокуратур? Які процесуальні права та обов'язки має прокурор у цивільному процесі?

39. Уповноважений Верховної Ради України з прав людини (далі – Уповноважений) в інтересах неповнолітньої Кривоніс О. М. звернувся до місцевого суду Київського району м. Харкова з позовом до Харківської міської ради в особі Департаменту служб у справах дітей Харківської міської ради (далі – Департамент) про поновлення права власності та відшкодування шкоди, завданої неправомірним рішенням відповідача. Свої вимоги Уповноважений обґрунтовував тим, що всупереч інтересам неповнолітньої Департамент своїм рішенням надав згоду Кривоносу М.М., батьку і співвласнику житла неповнолітньої

Кривоніс О.М., на продаж від імені доньки частини її власної квартири. Проте це рішення відповідач виніс без згоди піклувальниці неповнолітньої – її бабусі Зарудної О.О., а лише на підставі заяви Кривоноса М.М. Оскільки останнім вищезазначена трикімнатна квартира була продана, а іншого житла на її ім'я Кривоніс О.М. не придбано, неповнолітня була позбавлена права власності на нерухоме майно, чим порушені вимоги ст. 41 Конституції України. На початку першого судового засідання, що провадилося за правилами спрощеного позовного провадження, до суду звернувся представник Уповноваженого (далі – представник) з клопотанням про допуск його до участі у справі замість Уповноваженого та пред'явив своє службове посвідчення. Суд відмовив у задоволенні заявленого клопотання, оскільки на підтвердження своїх повноважень представник не надав нотаріально посвідчену довіреність від імені піклувальниці неповнолітньої – Зарудної О.О. Після надання відповідної довіреності представник взяв участь у справі, під час розгляду якої між ним і відповідачем була укладена мирова угода. У зв'язку із цим суд постановив ухвалу про закриття провадження у справі.

Дайте правову оцінку діям суду. Визначте форми та підстави участі Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, а також його процесуальні права та обов'язки в цивільному процесі.

40. Правозахисна організація споживачів «Об'єднання громадян «Захист»» (далі – об'єднання громадян «Захист») в інтересах Кожуха П.С. звернулася до суду з позовом до приватного торгово-промислового підприємства «Сінгл» (далі – підприємство «Сінгл») про розірвання договору купівлі-продажу автомобіля, стягнення збитків, неустойки та відшкодування моральної шкоди. Ухвалою суду першої інстанції у відкритті провадження у справі відмовлено, оскільки заява не підлягає розгляду в судах у порядку цивільного судочинства (п. 1 ч. 1 ст. 186 ЦПК України). Постановляючи таку ухвалу, суд першої інстанції виходив з того, що об'єднання громадян «Захист» та підприємство «Сінгл» є юридичними особами, а тому спір між

ними підлягає розгляду в порядку господарського судочинства. Ухвалою суду апеляційної інстанції ухвалу місцевого суду скасовано, а справу скеровано для продовження її розгляду до суду першої інстанції. Під час нового розгляду справи суд першої інстанції вищезазначену позовну заяву залишив без розгляду на підставі того, що об'єднання громадян «Захист» не має повноважень на ведення справи, адже воно не надало довіреності на підтвердження права представляти в суді інтереси позивача.

Дайте правову оцінку діям судів першої та апеляційної інстанцій.

41. Сергеев А.К. звернувся з позовом до Чушкової Н.П. про усунення перешкод у вихованні та встановлення порядку спілкування з дитиною. Позивач просив зобов'язати відповідачку надавати можливість спілкуватися з сином і спільно проживати з ним у дні канікул з 29 грудня по 8 січня та з 1 червня по 25 серпня кожного року. У судовому засіданні позивач свої вимоги підтримав. Відповідачка в судове засідання не з'явилася, хоча про час та місце розгляду справи належним чином та своєчасно їй було повідомлено, про причини неявки суд не повідомила. Представниця органу опіки та піклування, яка брала участь у судовому засіданні, вважала за доцільне позов задовольнити та надала відповідний висновок. Беручи до уваги, що від відповідачки до суду не надійшли письмові заперечення проти позову, представниця органу опіки та піклування від її імені та в інтересах дитини сама визнала позов. Враховуючи, що визнання позову не суперечить закону, не порушує права, свободи чи інтереси інших осіб, суд відповідно до ст. 206 ЦПК України ухвалив рішення про задоволення позову.

Чи правомірні дії суду? Визначте форму участі та повноваження представника органу опіки та піклування у даній справі.

42. Морозова Т.В. звернулася до суду з позовом до Морозова П.І. про стягнення аліментів на утримання повнолітньої дитини, яка продовжує навчання. Позивачка посилалася на те, що після розірвання шлюбу їх спільний з відповідачем син Морозов

А.Н. проживає з нею та знаходиться на її утриманні. Він є студентом другого курсу університету денної форми навчання за контрактом, а відповідач ухиляється від надання матеріальної допомоги на утримання повнолітнього сина. У зв'язку з цим Морозова Т.В. просила стягнути з відповідача на її користь на утримання повнолітнього сина аліменти в розмірі 1/4 частини усіх видів його заробітку до закінчення навчання, але не більше ніж до досягнення ним 23-х років. Суд, виходячи з того, що Морозов А.П. є повнолітньою особою, а його мати Морозова Т.В. не надала документів, що посвідчують її повноваження як представника, відповідно до положень п. 1 ч. 4 ст. 185 ЦПК України постановив ухвалу про повернення позовної заяви, оскільки вона підписана особою, яка не має права її підписувати.

Дайте правову оцінку діям суду. Чи може Морозова Т.В. звернутися до суду з таким позовом? Якщо так, то визначте, які процесуальні права вона має і які обов'язки несе у цій справі.

Тема 8. Представництво в суді

Питання для обговорення

1. Поняття та види процесуального представництва.
2. Склад суб'єктів, які можуть здійснювати функцію представництва у цивільному судочинстві.
3. Особи, які не можуть бути представником у цивільному судочинстві.
4. Повноваження представників.
5. Посвідчення повноважень представників.
6. Обмеження повноважень представника.
7. Порядок призначення законного представника судом.
8. Порядок заміни законного представника судом.
9. Суб'єкти надання безоплатної правової допомоги.
10. Суб'єкти отримання безоплатної правової допомоги.
11. Порядок надання безоплатної правової допомоги у цивільному судочинстві.

43. Заявниця Журавльова С.С. доручила адвокату подати до суду від її імені заяву про усиновлення дитини та представляти її інтереси в суді. Заява за підписом представника була подана до суду разом із доданою до неї нотаріально посвідченою довіреністю, що підтверджувала повноваження представника на ведення від імені Журавльової С.С. справи про усиновлення в суді. Суд прийняв заяву та відкрив провадження у справі.

У судовому засіданні представник органу опіки та піклування, який брав участь у розгляді справи, заперечував проти участі у справі представника Журавльової С.С., посилаючись на порушення норм матеріального та процесуального права. Суд відхилив це клопотання, пояснивши, що заявники та заінтересовані особи в справах окремого провадження можуть брати участь особисто на загальних підставах.

З метою забезпечення тайни усиновлення представником заявника було заявлено клопотання про розгляд справи у закритому судовому засіданні. Суд відмовив у задоволенні клопотання, зазначивши, що подання такого клопотання не входить до повноважень представника. Справа була розглянута у відкритому судовому засіданні з ухваленням рішення про задоволення заявленої вимоги щодо усиновлення дитини із зміною прізвища, імені, по батькові, дати, місця народження дитини та записом Журавльової С.С. матір'ю дитини.

Чи відповідають дії суду вимогам закону? Зазначте учасників цивільного процесу, які мають право брати участь у справі особисто або через представника. При розгляді яких справ та на яких стадіях цивільного процесу може брати участь представник?

44. Мельник С.С. пред'явила позов до Тараненка О.О. про усунення перешкод у користуванні будинком, зазначивши, що за рішенням суду, яке набрало законної сили, вона має право власності на $\frac{1}{2}$ частку будинку, але відповідач чинить їй перешкоди в користуванні ним. У судовому засіданні позивачка заявила, що ведення справи доручає сімнадцятирічному сину, пояснивши, що він у порядку, встановленому законом, зареєст-

рований як підприємець і на підставі цього набув повної цивільної дієздатності та може представляти її інтереси в суді.

Суд відмовив у задоволенні заявленого позивачем клопотання, мотивуючи це тим, що син Мельник С.С. за законом не може бути представником у суді, незважаючи на те, що він набув у встановленому законом порядку повної цивільної дієздатності, оскільки представником у суді може бути виключно адвокат. Крім того, суд зазначив, що надання представникові повноважень за усною заявою під час судового засідання законом не передбачено, а документом, що посвідчує повноваження представника в суді, є тільки нотаріально посвідчена довіреність на ведення справи.

Дайте правову оцінку діям суду. Хто може бути представником у цивільному судочинстві? Хто не може бути представником у цивільному судочинстві? Визначте вид представництва, порядок вступу представника у процес та порядок посвідчення його повноважень.

45. Фоменко К.О. звернувся до суду з позовом до товариства з обмеженою відповідальністю «Вояж» про розірвання договору оренди транспортного засобу, пославшись на порушення відповідачем умов договору. ТОВ «Вояж», у свою чергу, звернулася із зустрічним позовом про визнання зазначеного договору недійсним, мотивуючи це тим, що договір укладено з порушенням вимог закону. Під час розгляду справи представник відповідача відмовився від зустрічного позову, пояснивши, що він працює за трудовим договором з ТОВ «Вояж» юристом, тому має право представляти відповідача в суді та здійснювати від його імені всі процесуальні дії без спеціального оформлення повноважень. Суд не прийняв відмови представника відповідача від зустрічного позову на підставі того, що право на здійснення такої процесуальної дії, як відмова від позову, повинно бути обов'язково зазначено в нотаріально посвідченій довіреності, яка має бути видана ТОВ «Вояж» за підписом її керівника.

Чи правильно діяв суд? Визначте вид представництва, підстави його виникнення, обсяг повноважень представника та порядок їх посвідчення.

46. Юркевич А.В. звернувся до суду з позовом до ТОВ «Будпроект» про відшкодування завданих збитків у зв'язку з невиконанням обов'язків за договором будівельного підяду. У судовому засіданні голова правління ТОВ «Будпроект» повністю визнав заявлені позовні вимоги. Суд відклав розгляд справи через те, що голова правління як представник ТОВ «Будпроект» діяв у процесі не на підставі довіреності, а лише документа, що посвідчує його службове становище, тому неможливо дійти висновку, чи був він уповноважений на вчинення від імені відповідача такої процесуальної дії, як визнання позову, що має істотне значення для правильного вирішення справи.

Чи правомірні дії суду? Які особливості представництва в суді юридичних осіб? Визначте документи, якими посвідчуються повноваження представників юридичних осіб.

47. Білоус О.О. звернулася до суду з позовом до Кравченка Ю.Г. в інтересах своїх дітей – Білоус К.С. та Білоус А.С. – про визнання недійсними заповіту, свідоцтва про право на спадкування $\frac{1}{4}$ частини будинку та про визнання права власності на цю частину будинку за її сином та донькою. В обґрунтування позовних вимог Білоус О.О. посилалася на те, що батьком її дітей заповіт був складений на користь сторонньої особи у стані, коли він не розумів значення своїх дій. Вона також пояснила, що її повнолітні діти, в інтересах яких заявлено позов, є інвалідами дитинства, тому не можуть захистити свої права самостійно. Суд прийняв позовну заяву, відкрив провадження у справі й допустив Білоус О.О. до участі у справі як законного представника її дітей.

Дайте правову оцінку діям суду. Визначте вид представництва в даному випадку і дайте його правову характеристику. Права та інтереси яких осіб захищають у суді законні представники? Хто може бути законним представником у суді? Визначте обсяг повноважень законного представника в цивільному судочинстві.

48. Марченко В.А. звернувся з позовом до Марченко Н.С. та Бондаренка О.М. про визнання договору купівлі-продажу $\frac{1}{2}$ частини будинку недійсним.

У судовому засіданні встановлено, що Марченко В.А. та його колишня дружина Марченко Н.С. є співвласниками спірного будинку. Марченко Н.С. продала свою частину будинку Бондаренку О.М. Позивач на час укладання зазначеного договору купівлі-продажу перебував у лікарні і не був повідомлений про продаж Марченко Н.С. належної їй частини будинку, через що він не міг скористуватися переважним правом на її купівлю. У судовому засіданні також встановлено, що за заявою психіатричного закладу, де Марченко В.А. перебував на лікуванні, судом була розглянута справа та ухвалені рішення про обмеження його в цивільній дієздатності, яке набуло законної сили до його звернення до суду з позовом про визнання договору купівлі-продажу $\frac{1}{2}$ частини будинку недійсним.

Суд, враховуючи встановлені в судовому засіданні обставини, зупинив провадження у справі на підставі п.3 ч.1 ст.251 ЦПК до призначення та залучення до участі у справі в порядку, встановленому законом, законного представника позивача Марченка В.А.

Дайте правову оцінку діям суду. Визначте підстави та порядок призначення законного представника судом.

49. Лікар-психіатр Першої обласної спеціалізованої лікарні м. Ромни Бережний С.П. звернувся до Роменського міськрайонного суду Сумської області з заявою про продовження госпіталізації в примусовому порядку Крамаренка А.А. на підставі того, що проведене під час примусової госпіталізації лікування не дало позитивних результатів щодо покращення стану його здоров'я.

Беручи до уваги, що Крамаренко А.А. не має можливості самостійно захистити свої права, свободи та законні інтереси, а також, що він є суб'єктом права на безоплатну вторинну правову допомогу, суд своєю ухвалою зупинив провадження у справі у зв'язку з необхідністю призначення йому адвоката для надання

безоплатної правової допомоги та представництва його у суді.

Дайте правову оцінку діям суду. Визначте суб'єктів отримання безоплатної правової допомоги у суді.

Визначте порядок залучення до участі у справі адвоката, який здійснює представництво у суді, як один з видів безоплатної правової допомоги.

Т е м а 9. Інші учасники судового процесу

Питання для обговорення

1. Правове становище свідка в цивільному процесі.
2. Правове становище експерта в цивільному процесі.
3. Експерт з питань права.
4. Правове становище спеціаліста в цивільному процесі.
5. Правове становище перекладача в цивільному процесі.

Список літератури за темою

Бичкова С. Спеціаліст як новий учасник цивільного процесу. *Підприємництво, господарство і право*. 2006. № 10.

Васильєва-Шаламова Ж. В. Участь у цивільному процесі експерта та спеціаліста (порівняльно-правовий аспект). *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2008. № 5.

Глушкова Д. Г. Правовий режим результатів діяльності спеціаліста в цивільному судочинстві. *Матеріали VII звіт. наук.-практ. конф. наук.-педагог. працівників, курсантів і студентів Крим. юрид. ін-ту Нац. ун-ту внутр. справ: у 2-х ч. Ч. 1*. Сімферополь: Ельніо, 2005.

Глушкова Д. Г. Співвідношення понять «спеціаліст» та «судовий експерт» за новим процесуальним законодавством України. *Вісник Національного університету внутрішніх справ*. Вип. 30. 2005.

Глушкова Д. Г. Процесуальні права спеціаліста як суб'єкта цивільного судочинства. *Проблеми цивільного права та процесу: матеріали наук.-практ. конф.* (31 трав. 2008 р.).

Харків: Харків. нац. ун-т внутр. справ, 2008.

Дорошенко О. Ф. Межі компетенції судового експерта у цивільному процесі з розгляду спорів, пов'язаних із порушенням прав інтелект. власності. *Судова експертиза об'єктів інтелектуальної власності: теорія і практика*. Київ: ТОВ «Лазурит-Поліграф», 2009. Вип. 1.

Земцова І. О. Спеціальні знання та внутрішнє переконання експерта при проведенні судової експертизи. *Судова експертиза об'єктів інтелект. власності: теорія і практика*. Київ: ТОВ «Лазурит-Поліграф», 2009.

Лазько О. М. Відповідальність свідка гарантія здійснення ним громадянського обов'язку. *Вісник Академії праці і соціальних відносин Федерації профспілок України*. 2008. № 3/1(45).

Лемик Р. Консультація спеціаліста як одна з форм застосування спеціальних знань за новим Цивільним процесуальним кодексом. *Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні: матеріали XIII регіон. наук.-практ. конф. (8-9 лют. 2007 р.)*. Львів: Львів. держ. ун-т, 2007.

Сліпченко О. І. Висновки експертів в справах про компенсацію моральної шкоди. *Проблеми цивільного права та процесу: матеріали наук.-практ. конф. (31 трав. 2008 р.)*. Харків: Харк. нац. ун-т внутр. справ, 2008.

Трофименко Н. С. Проблемні питання участі експерта та спеціаліста в цивільному судочинстві. *Теорія та практика судової експертизи і криміналістики*. Харків: Право, 2007. Вип. 7.

Ясинок М. Висновок експерта як доказ у справі щодо обсягу правосуб'єктності фізичних осіб. *Право України*. 2010. № 3.

Т е м а 10. Цивільні процесуальні правовідносини

Питання для обговорення

1. Поняття та сутність цивільних процесуальних правовідносин.

2. Передумови виникнення цивільних процесуальних правовідносин.

3. Елементи цивільних процесуальних правовідносин.
Список літератури за темою

Підручники, посібники, монографії

Курс цивільного процесу: підручник / за ред. В. В. Комарова. Харків : Право, 2011. 352 с.

Комаров В. В., Радченко П. І. Цивільні процесуальні правовідносини та їх суб'єкти. Київ: навч.-метод. каб. вищ. освіти, 1991.

Проблемы науки гражданского процессуального права / под ред. В. В. Комарова. Харків: Право, 2002.

Комаров В. В. Проблеми теорії та практики цивільного судочинства: монографія / за заг. ред. В. В. Комарова. Харків: Харків юрид., 2008.

Бичкова С. С. Цивільний процесуальний правовий статус осіб, які беруть участь у справах позовного провадження: монографія. Київ: Атіка, 2011. 420 с.

Джалилов Д. Р. Гражданское процессуальное правоотношение и его субъекты. Душанбе: Таджик. гос. ун-т, 1962. 40 с.

Тертишніков В. І. Цивільний процес України: навч.-практ. посіб. Харків: Юрайт, 2012. 424 с.

Статті, тези доповідей

Бичкова С. С. Передумови виникнення і здійснення цивільних процесуальних прав та обов'язків іноземних осіб в Україні. *Судова практика*. 2011. № 3. С. 18–23.

Гетьманцев О. Теорія О. Бюлова про поняття цивільних процесуальних відносин в кінці XIX на початку XX ст. *Тернопільська академія народного господарства. Актуальні проблеми правознавства*: наук. зб. Терноп. акад. нар. госп.-ва. Тернопіль : ЮІ ТАНГ, 2001. Вип. 2. С. 28–31.

Захарова О. С. Цивільні процесуальні відносини в системі правових відносин в Україні. *Вісник Академії адвокатури України*. 2015. № 2(33). С. 34–40.

Захарова О. С. Виникнення, розвиток та ускладнення

цивільних процесуальних правовідносин. *Правові відносини: проблеми теорії та практики*: зб. наук. пр.; матеріали IV Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 15 листоп. 2013 р.). Київ: Ніка-Центр, 2013. С. 89–92.

Захарова О.С. Суб'єктний склад цивільних процесуальних правовідносин. *Вісник Академії адвокатури України*. 2009. 3 (16). С. 21–26.

Паскар А. Зміст цивільних процесуальних правовідносин. *Юридична Україна*. 2011. № 10. С. 72–76.

Паскар А. Об'єкт цивільних процесуальних відносин. *Юридична Україна*. 2010. № 12. С. 79–85.

Первомайський О.О. Участь держави Україна в цивільних процесуальних відносинах: окремі питання теорії та практики. *Актуальні проблеми цивільного, житлового та сімейного законодавства*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. 90-річчю з дня народж. д-ра юрид. наук, проф. В. П. Маслова, 16 берез. 2012 р. Харків: Право, 2012. С. 206–210.

Сеник С. Поняття цивільних процесуальних правовідносин. *Вісник Львівського університету*. Серія: Юридична. Вип. 49. 2009. С. 138–141

Тертишніков В. І. Проблеми цивільних процесуальних правовідносин: [розд. 1.2 гл.1: Загальні проблеми цивільного судочинства. *Проблеми теорії та практики цивільного судочинства*. Харків: Харків юрид., 2008. С. 39–60.

Штефан А. Об'єкт і зміст цивільних процесуальних правовідносин. *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2017. № 3. С. 64–69.

Ясинок М. М. Цивільні процесуальні правовідносини та їх особливості в цивільному процесуальному праві України. *Проблеми цивільного права та процесу*: матеріали наук.-практ. конф., присвяч. пам'яті проф. О. А. Пушкіна (22 трав. 2010 р.). Харків : Нац. ун-т внутр. справ, 2010. С. 318–321.

Яценко Н. Особливості участі суду в цивільних процесуальних відносинах. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Юридичні науки*. Київ: ВПЦ «Київ. ун-т», 2011. Вип. 89. С. 105–107.

Т е м а 11. Зловживання процесуальними правами

Питання для обговорення

1. Поняття «зловживання цивільними процесуальними правами».

2. Види зловживань цивільними процесуальними правами.

3. Засоби перешкодження зловживанню цивільними процесуальними правами.

50. Прохоров В.В. з метою захисту своїх порушених прав звернувся до суду з позовом до Войтюк С.О. При цьому позовну заяву було подано як безпосередньо до канцелярії суду, так і направлено поштою, тож до суду надійшло дві однакові позовні заяви.

Чи має місце зловживання процесуальними правами? Якщо так, то які наслідки такого зловживання?

51. У судовому засіданні відповідач заявив клопотання про витребування доказів, оскільки йому стало відомо про наявні у позивача докази, що мають значення для справи. Розглядаючи клопотання, суд зауважив, що подібні клопотання мають бути заявленими у підготовчому провадженні, а тому відмовив у задоволенні клопотання. Відповідач, вважаючи, що дії судді свідчать про його упереджене ставлення, заявив відвід судді. Суддя, у свою чергу, розцінив дії відповідача як зловживання процесуальними правами та залишив без розгляду заяву про відвід судді.

Чи правомірні дії судді та відповідача?

52. Під час підготовчого провадження позивач М. заявив відвід судді Т. Відповідно до автоматичного розподілу вказана заява про відвід надійшла у провадження судді О. Дізнавшись про це, позивач направив заяву про відвід судді О., оскільки, на його думку, вони є товаришами, а тому останній не може неупереджено розглянути питання про відвід Т.

Проаналізуйте ситуацію та вирішіть, чи має місце зло-

вживання процесуальними правами.

53. ТОВ «БАНК» звернулося до Т. з позовом про стягнення заборгованості за кредитним договором у розмірі 500 000 грн. Під час розгляду справи Т. запропонував укласти мирову угоду на таких умовах – в рахунок боргу він передає будинок, приблизною оціночною вартістю 400 000 грн, а позивач відмовляється від своїх вимог до відповідача. З наданих суду документів стало відомо, що вказаний будинок є спільною сумісною власністю Т. і Р., однак остання до участі у справі не залучалася.

Чи має місце зловживання процесуальним правом? Якщо так, то хто є суб'єктом, який вчинив зловживання? Чи зміниться відповідь, якщо вартість будинку буде складати 800 000 грн? А якщо вказаний будинок не є спільною сумісною власністю, а його власником є лише Р.?

Т е м а 12. Процесуальні строки

Питання для обговорення

1. Поняття «процесуальні строки».
2. Обчислення процесуальних строків.
3. Продовження та поновлення процесуальних строків.
4. Службові строки.

54. Ухвалою Апеляційного суду Харківської області від 30 липня 2017 р. клопотання відповідача задоволено: йому поновлено строк на апеляційне оскарження рішення Вовчанського районного суду Харківської області від 6 травня 2017 р. Апеляційну скаргу відповідача залишено без руху та надано строк для усунення її недоліків.

Ухвалою Апеляційного суду Харківської області 3 серпня 2017 р. відмовлено в задоволенні клопотання відповідача про продовження строку на усунення недоліків апеляційної скарги. Апеляційну скаргу відповідача на рішення Вовчанського районного суду Харківської області від 6 травня 2017 р. визнано неподаною та повернуто особі, яка її подала.

У жовтні 2017 р. відповідач звернувся до Апеляційного суду Харківської області із повторною апеляційною скаргою на рішення Вовчанського районного суду Харківської області від 6 травня 2017 р., зазначаючи при цьому, що по раніше поданій апеляційній скарзі було поновлено строк на апеляційне оскарження. Ухвалою Апеляційного суду Харківської області відкрито апеляційне провадження у вищевказаній справі.

У відзиві на апеляційну скаргу позивач зазначив про необхідність закриття апеляційного провадження, посиляючись на те, що при відкритті апеляційного провадження не було поновлено строк на апеляційне оскарження та відсутнє відповідне клопотання.

Як повинен діяти Апеляційний суд Харківської області?

55. Ухвалою Верховного Суду від 18 червня 2018 р. відкрито касаційне провадження за касаційною скаргою Денисенка Ю.М. на рішення Дніпровського районного суду м. Києва від 16 лютого 2018 р. та постанову Апеляційного суду м. Києва від 24 травня 2018 р. у справі за позовом Карімова Т.Ю. до Денисенка Ю.М., Масюка К.А. про усунення перешкод у здійсненні права власності, витребувано справу та зупинено виконання рішення суду першої інстанції до закінчення касаційного провадження.

Ухвалою Верховного Суду від 18 червня 2018 р. відкрито касаційне провадження за касаційною скаргою Масюка К.А. на рішення Дніпровського районного суду м. Києва від 16 лютого 2018 р. та постанову Апеляційного суду м. Києва від 24 травня 2018 р. у цій же справі та зупинено виконання рішення суду першої інстанції до закінчення касаційного провадження.

Вказаними ухвалами учасникам справи було надано строк для подання відзивів на касаційні скарги до 27 липня 2018 р.

До Верховного Суду 2 серпня 2018 р. надійшло клопотання Карімова Т.Ю. про продовження встановленого судом строку для подачі відзивів на касаційні скарги Масюка К.А. та Денисенка Ю.М. Клопотання мотивоване тим, що копії вказаних ухвал Верховного Суду та копії касаційних скарг із доданими до них матеріалами станом на 2 серпня 2018 р. нею не отримані.

Чи є підстави для продовження встановленого судом

строку для подання відзивів?

56. 15 червня 2018 р. Головка Г.С. звернувся через засоби поштового зв'язку, що підтверджується відбитком штемпеля на конверті, до Верховного Суду із касаційною скаргою на рішення апеляційного суду Харківської області від 24 січня 2017 р., тобто з пропуском строку, однак питання про поновлення цього строку Головка Г.С. не порушує.

Ухвалою Верховного Суду від 25 червня 2018 р. касаційну скаргу Головка Г.С. на рішення апеляційного суду Харківської області від 24 січня 2017 р. залишено без руху та надано для усунення недоліків скарги десятиденний строк з дня вручення копії ухвали.

Роз'яснено, що у разі невиконання у встановлений строк вимог ухвали касаційна скарга вважатиметься неподаною та буде повернута заявникові.

Заявнику необхідно: надіслати на адресу Верховного Суду клопотання про поновлення строку на касаційне оскарження, в якому вказати поважність причини пропуску цього строку та надати відповідні докази, а також касаційну скаргу у кількості відповідно до кількості учасників справи, яка повинна відповідати вимогам статті 392 ЦПК України; надати документи, що підтверджують сплату судового збору у встановленому порядку і розмірі, або документ, що підтверджує підстави звільнення від сплати судового збору відповідно до закону.

Ухвала Верховного Суду від 25 червня 2018 р. отримана Головком Г.С. 11 липня 2018 р., що підтверджується зворотнім рекомендованим повідомленням про вручення поштових відправлень, яке долучено до матеріалів касаційного провадження.

Головка через засоби поштового зв'язку на виконання вимог ухвали суду подав 14 липня 2018 р. до Верховного Суду касаційну скаргу відповідно до кількості учасників справи. Однак клопотання про поновлення строку на касаційне оскарження, в якому повинно бути зазначено поважність причин пропуску цього строку та надано відповідні докази на підтвердження їх поважності, заявником на адресу Верховного Суду не направлено.

Разом із тим заявник вказує, що строк подання касацій-

ної скарги не пропущено, оскільки він звертався до Верховного Суду, Адміністрації Президента України та до НАБУ відповідно до термінів.

Яке рішення повинен прийняти Верховний Суд?

57. Рішенням Деснянського районного суду м. Києва від 24 листопада 2015 р. задоволено позовні вимоги ТОВ «Дія Едвертайзінг» до ТОВ «Бритиш Моторс Україна» про стягнення заборгованості за договором про проведення рекламної кампанії.

Не погодившись із рішенням суду, представник ТОВ «Бритиш Моторс Україна» 29 липня 2016 р. подав апеляційну скаргу та заяву про поновлення строку апеляційного оскарження, мотивуючи тим, що строк на подання апеляційної скарги пропущений з поважних причин: скаржник не був присутнім у судовому засіданні під час проголошення рішення та не отримав із суду по пошті відповідний текст оскаржуваного рішення. Крім того, про існування рішення Деснянського районного суду м. Києва від 24 листопада 2015 р. ТОВ «Бритиш Моторс Україна» дізналося з ЄДРСР лише 25 липня 2016 р.

Обґрунтовуючи заяву, представник ТОВ «Бритиш Моторс Україна» посилався на те, що в березні 2016 р. відбулася повна зміна керівництва, а від попереднього керівника – Фещенка – не було отримано жодної інформації про наявність судового спору та оскаржуваного рішення. Однак факти говорять про інше: 18 грудня 2015 р. ТОВ «Бритиш Моторс Україна» отримало копію рішення Деснянського районного суду м. Києва від 24 листопада 2015 р., що підтверджується наявним в матеріалах справи зворотнім повідомленням з відміткою працівника ТОВ «Бритиш Моторс Україна» про одержання. Крім того, 19 січня 2016 р. представник ТОВ «Бритиш Моторс Україна» Добровольський Я.В. особисто ознайомлювався з матеріалами справи, що підтверджується клопотанням про ознайомлення з матеріалами справи.

Ухвалою Апеляційного суду м. Києва від 10 серпня 2016 р. апеляційну скаргу в порядку ч. 3 ст. 297 ЦПК України було залишено без руху з наданням строку для усунення недо-

ліків для звернення до Апеляційного суду м. Києва із заявою про поновлення строку апеляційного оскарження із зазначенням інших поважних підстав для його поновлення.

На адресу Апеляційного суду м. Києва 7 вересня 2016 р. надійшла заява представника ТОВ «Бритиш Моторс Україна», у якій він просив поновити строк апеляційного оскарження у зв'язку з поважністю причин, що призвели до його пропуску, оскільки відповідно до наказу № 10/12-1/ЗГ від 10 грудня 2015 р. про скасування довіреностей, виданих ТОВ «Бритиш Моторс Україна», довіреність Добровольського на момент ознайомлення з матеріалами справи була скасована.

У заяві ще було зазначено, що рекомендований лист суду із оскаржуванним судовим рішенням отримано не уповноваженою ТОВ «Бритиш Моторс Україна» особою, оскільки Фещенко на дату надходження рекомендованого листа не був керівником товариства, до того ж довіреність на його ім'я щодо отримання кореспонденції товариства не видавалась.

Чи можна визнати вказані обставини поважними причинами пропуску строку на апеляційне оскарження?

Тема 13. Судові витрати

Питання для обговорення

1. Поняття та види судових витрат.
2. Інститут судових витрат та право на доступ до суду.
3. Попереднє визначення судових витрат.
4. Забезпечення та попередня оплата судових витрат.
5. Судовий збір та порядок його обчислення і сплати. Пільги у сплаті судового збору.
6. Витрати, пов'язані з розглядом справи, та порядок їх обчислення.
7. Розподіл судових витрат між сторонами.

58. У січні 2018 р. Скворцова А.М. звернулася до суду з позовом до об'єднання «Первомайськвугілля» про відшкоду-

вання моральної шкоди в розмірі 250000 грн, посилаючись на те, що 3 липня 2017 р. її син, Скворцов М.Б., який працював в об'єднанні «Первомайськвугілля» на посаді машиніста шостого розряду гірничих виїмкових машин, помер внаслідок нещасного випадку, що стався на виробництві. У позовній заяві позивачка зазначала, що через втрату сина, який матеріально їй допомагав та морально підтримував, вона змушена була проходити лікування, приймати ліки, їй завдано душевних страждань, перебуває у постійному нервовому напруженні, стала дратівливою та втратила впевненість у майбутньому. У зв'язку із цим позивачка просила суд стягнути з відповідача на її користь 250000 грн на відшкодування моральної шкоди та на користь держави судові витрати.

Рішенням суду першої інстанції від 28 травня 2018 р., залишеним без змін ухвалою апеляційного суду від 6 липня 2018 р., позов Скворцової А.М. задоволено частково. Стягнуто з об'єднання «Первомайськвугілля» на користь Скворцової А.М. 70000 грн на відшкодування моральної шкоди. Стягнуто з об'єднання «Первомайськвугілля» на користь держави судовий збір в розмірі 3500 грн. У задоволенні решти позовних вимог відмовлено.

Визначте розмір судового збору, що підлягав сплаті при зверненні до суду за зазначеним позовом. Обґрунтуйте, чи має позивач пільги щодо сплати судового збору. Як мають бути розподілені судові витрати за результатами розгляду справи?

59. Петрушов Б.М. помер у м. Антрацит Луганської області. Його онука Сухова М.Г. звернулася до Київського районного суду м. Харкова із заявою про встановлення факту смерті Петрушова Б.М. на тимчасово окупованій території.

Обґрунтуйте, чи повинна Сухова М.Г. сплачувати судовий збір, в якому розмірі та за яких умов вона може скористатися пільгами у сплаті судового збору.

60. У січні 2018 р. Золотарьов К.К. звернувся до суду з позовом до ТОВ «Веста» про захист честі гідності та ділової ре-

путації і відшкодування моральної шкоди в розмірі 500000 грн. До позовної заяви додано клопотання про звільнення від сплати судового збору, у зв'язку з тим, що сума 7500 грн, яку необхідно сплатити, є занадто великою для позивача, оскільки розмір його заробітної плати становить 4500 грн на місяць, при цьому він має на утриманні двох малолітніх дітей.

Яке судове рішення має прийняти суд?

61. Грибачов Г.О. 1 квітня 2018 р. звернувся до Фрунзенського районного суду м. Харкова з позовною заявою до тролейбусного депо № 3, Харківського комунального підприємства «Міськелектротранс» про визнання потерпілим від неправомірних дій відповідачів, відшкодування моральної шкоди в розмірі 10000 грн та стягнення заборгованості по заробітній платі в розмірі 5347 грн. До позовної заяви Грибачов Г.О. додав клопотання про відстрочення від сплати судового збору, оскільки на його утриманні знаходиться малолітня дитина.

Суддя Фрунзенського районного суду м. Харкова своїм рішенням від 4 квітня 2018 р. залишив позовну заяву Грибачова Г.О. без руху, надавши строк до 17 квітня 2018 р. для сплати судового збору. Ухвалою від 18 квітня 2018 р. позовна заява Грибачова Г.О. визнана неподаною й повернута позивачеві, оскільки останній не надав суду платіжні документи.

Чи правомірні дії судді? У яких випадках суддя може відстрочити чи розстрочити сплату судових витрат, зменшити їх розмір чи звільнити від їх сплати?

62. Короленко М.В. у травні 2018 р. звернулася до Київського районного суду м. Харкова з позовною заявою про поновлення на посаді секретаря ТОВ «Гламур», стягнення середнього заробітку за час вимушеного прогулу з розрахунку 5300 грн на місяць та відшкодування моральної шкоди в розмірі 20000 грн. У судові засідання сторони надали суду письмову мирову угоду, за умовами якої відповідач погодився змінити дату та формулювання звільнення Короленко М.В. на «звільнена за власним бажанням на підставі ст. 38 КЗпП України з 2 квітня 2018 р.» і виплатити їй компенсацію моральної шкоди в розмірі

5000 грн. Позивачка, однак, відмовилася від позовних вимог про поновлення на роботі та стягнення середнього заробітку за час вимушеного прогулу.

Визначте розмір судових витрат по даній справі. Як мають бути розподілені судові витрати між сторонами?

63. Андрєєва А.П. подала позов до Жовтневого районного суду м. Харкова про стягнення 2000 грн з її брата Шаповала М.П. Під час судового засідання позивачка звернулася з проханням про повернення її позовної заяви внаслідок відмови від позову.

Вирішуючи питання про закриття провадження у справі, суддя Жовтневого районного суду м. Харкова ухвалою повернув Андрєєвій А.П. сплачений нею судовий збір.

Чи правомірні дії судді в частині повернення судового збору? Який порядок повернення судового збору?

Тема 14. Заходи процесуального примусу

Питання для обговорення

1. Цивільний процесуальний примус як наукова проблема. Цивільна процесуальна відповідальність.
2. Заходи процесуального примусу (поняття, види, процесуальний порядок застосування).
3. Попередження і видалення із залу судового засідання. Порядок та підстави застосування.
4. Тимчасове вилучення доказів для дослідження судом. Порядок та підстави застосування.
5. Привід свідка. Порядок та підстави застосування.
6. Штраф. Порядок та підстави застосування.

64. Печерським районним судом м. Києва 15 лютого 2018 р. винесено ухвалу про витребування доказів у приватного нотаріуса Київського міського нотаріального округу Петренка О.М., а саме належним чином завірених копій документів, на

підставі яких був виданий оскаржуваний виконавчий напис № 1543 на користь ПАТ «Астра Банк» про звернення стягнення на нерухоме майно – двокімнатну квартиру, яка належить на праві власності гр. Коваленку І.І.

Приватний нотаріус витребувані докази не надав і не повідомив суд про неможливість подання доказів.

Ухвалою Печерського районного суду м. Києва від 21 травня 2018 р. постановлено стягнути з приватного нотаріуса Київського міського нотаріального округу Петренка О.М. штраф у розмірі 1762 грн у дохід державного бюджету у зв'язку з неподанням ним витребуваних доказів.

На виконання ухвали суду про витребування доказів від 15 лютого 2018 р. на адресу суду 4 липня 2018 р. надійшли копії витребуваних документів, на підставі яких був учинений оскаржуваний виконавчий напис № 1543. Приватний нотаріус подав заяву про скасування заходу процесуального примусу, застосованого до нього на підставі ухвали від 21 травня 2018 р.

Проаналізуйте дії суду. Чи були підстави для застосування заходів процесуального примусу? Яке рішення має прийняти суд за результатами розгляду заяви приватного нотаріуса?

65. У справі за позовом СФГ «Хеліс» до Самойленка М.М. про визнання недійсною угоди про дострокове розірвання договору оренди землі 16 березня 2018 р. постановлено ухвалу про задоволення клопотання позивача про витребування доказів від Дніпровської РДА Дніпропетровської області (зокрема, угода про дострокове розірвання договору оренди землі від 17 серпня 2017 р. та акт прийому-передачі об'єкта оренди земельної ділянки від 17 серпня 2017 р.). Ухвала про витребування доказів Дніпровською РДА не виконана, а витребувані документи суду не надані.

У зв'язку з неподанням витребуваних судом доказів без поважних причин та неповідомлення причин їх неподання 11 травня 2018 р. судом за клопотанням позивача СФГ «Хеліс» постановлено ухвалу про застосування заходів процесуального примусу до Дніпровської РДА у вигляді тимчасового вилучення доказів державним виконавцем для дослідження судом.

До суду 14 травня 2018 р. знову надійшло клопотання позивача про застосування до Дніпровської РДА Дніпропетровської області заходів процесуального примусу у вигляді стягнення в дохід державного бюджету штрафу в сумі трьох розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб за неповідомлення суду про неможливість подати докази, витребувані ним, та за неподання таких доказів без поважних причин.

Яке рішення має прийняти суд щодо поданого клопотання з приводу накладення на Дніпровську РДА штрафу? Дайте оцінку діям суду. Визначте порядок розгляду і вирішення клопотання про застосування заходів процесуального примусу.

66. Ухвалою Інгулецького районного суду м. Кривого Рогу Дніпропетровської області від 4 травня 2018 р. у справі за позовом ТОВ «ОПТТОРГ» до Оніщенка П.П. про відшкодування матеріальної шкоди, заподіяної працівником під час виконання трудових обов'язків, було задоволено клопотання представника відповідача про привід свідка Черкащенко В.В. в судове засідання. Однак остання в судове засідання, призначене на 25 травня 2018 р., не з'явилась, про неможливість явки суду не повідомила. Рапорт про причини невиконання приводу від працівників Інгулецького відділення поліції до суду не надійшов.

Представник відповідача в судовому засіданні заявив клопотання про повторне застосування до свідка Черкащенко В.В. заходів примусового характеру у вигляді приводу.

Проаналізуйте дії суду. Яке рішення повинен прийняти суд за результатами розгляду клопотання про повторний привід свідка? Визначте порядок, підстави приводу свідка, наслідки невиконання приводу відповідним відділом Національної поліції. Які з ухвал про застосування заходів процесуального примусу можуть бути оскаржені до суду вищої інстанції?

67. У цивільній справі за позовною заявою Крамаренко А.М. до Крамаренка С.С. про визначення місця проживання дитини Святошинським районним судом м. Києва 1 березня 2018 р., під час проведення підготовчого засідання, винесено

ухвалу про застосування до Федорчука В.В. – представника позивача заходу процесуального примусу у вигляді видалення із зали судового засідання, оскільки він шість разів заявляв безпідставні клопотання, зокрема, двічі подавав клопотання про привід відповідача, який в судові засідання не з'явився, двічі – про відвід суду, двічі – про оголошення перерви. Зазначені дії, на думку суду, перешкоджали здійсненню судочинства. Головуючим по справі протокольною ухвалою були здійснені зауваження представнику позивача.

Проаналізуйте дії суду. Чи були підстави для видалення представника позивача із зали судового засідання? Чи можливо у даному випадку застосування до представника позивача інших заходів процесуального примусу? Як оформлюється ухвала про видалення із зали судового засідання і чи підлягає вона оскарженню?

68. Під час розгляду справи за апеляційною скаргою Солом'янської РДА, апеляційною скаргою Самойленка О.О., Вакуленка А.П., Череди В.С., Лук'яненко М.Л. на рішення Деснянського районного суду м. Києва від 20 грудня 2017 р. в судовому засіданні, що відбувалося 5 червня 2018 р. з 14 год 07 хв до 15 год 36 хв в залі № 1002 Апеляційного суду м. Києва, Лук'яненко М.Л. голосно кричала, стукала по суддівському столу, вирвала з рук головуючого судді письмову доповідь у справі, на зауваження не реагувала та не підкорювалася його розпорядженням, виявляла зневагу до суддів, образливо висловлюючись на їх адресу. Вказані обставини підтверджуються аудіозаписом судового засідання.

У зв'язку із цим 5 червня 2018 р. Апеляційний суд м. Києва постановив ухвалу про стягнення в дохід державного бюджету з Лук'яненко М.Л. штраф у розмірі 850 грн. Незважаючи на це, остання продовжувала порушувати порядок у залі судового засідання. І в тому ж судовому засіданні Апеляційний суд м. Києва постановив другу ухвалу про стягнення в дохід державного бюджету з Лук'яненко М.Л. штраф у розмірі 1700 грн.

У свою чергу, Лук'яненко М.Л. подала 20 червня 2018 р. до Верховного Суду касаційну скаргу на ухвали Апеляційного суду м. Києва від 5 червня 2018 р.

Яке рішення має прийняти Верховний Суд? Проаналізуйте дії суду апеляційної інстанції. Які ухвали щодо застосування заходів процесуального примусу можуть бути оскаржені до суду вищої інстанції?

Тема 15. Доказування та докази в цивільному процесі

Питання для обговорення

1. Поняття та мета судового доказування.
2. Поняття судових доказів.
3. Предмет доказування. Підстави звільнення від доказування.
4. Належність, достатність, достовірність доказів та допустимість засобів доказування.
5. Оцінка судових доказів.
6. Окремі засоби доказування.

69. Технікум звернувся з позовом на бібліотекаря Пилипенка про стягнення 5000 грн – вартості книг, що бракує у бібліотеці технікуму.

У судовому засіданні відповідач пояснив суду, що недостача книг на зазначену суму трапилася не з його вини, а через те, що не були створені умови для належного зберігання книг. Бібліотека, якою він завідував, розташовувалася в коридорі; шафи з книгами погано зачинялись, нерідко бачив їх відчиненими, про що двічі повідомляв директора технікуму. На цій підставі відповідач просив відмовити позивачеві у позові.

Представник позивача наполягав на задоволенні позову, посиляючись на те, що відповідач визнавав факт нестачі на 5000 грн.

Які факти повинна доказувати кожна сторона в даній справі?

70. Лещенко подала позов на Власову про виселення її через неможливість сумісного проживання. Позивачка вказала, що відповідачка систематично ображає її непристойними словами. Для підтвердження своїх пояснень Лещенко просила викликати свідками сусідок по квартирі Нілову і Баранову і подала характеристику, в якій зазначалося, що вона є добросовісною працівницею.

Відповідачка Власова подала суду довідку про те, що хвора на гіпертонію, а також довідку з місця роботи, де вказано, що вона виконує виробничий план, але створює в колективі конфліктні ситуації.

Які факти мусить довести кожна сторона? Чи є в даному випадку доказові факти та чи може суд скористатися ними? Які засоби доказування можуть бути використані в даній справі?

71. Кутузов подав позов на Смирнова про стягнення боргу в сумі 12000 грн за розпискою і, підтверджуючи свої вимоги, просив допитати свідків Молюта, Сердюка, Нечитайла, які були присутні при укладанні договору позики і підписалися у розписці. Смирнов заперечував проти позову, посиляючись на те, що в присутності своєї жінки Смирнової повернув борг, але розписку в позивача не витребував.

Визначте, які факти входять до предмета доказування по цій справі. Вирішіть питання про належність і допустимість доказів у даній справі.

72. Подаючи позов про поділ майна, Петін просив суд: 1) негайно допитати свідка Косенка, який знаходився в лікарні в тяжкому стані; 2) розшукати грошовий вклад відповідачки в банках м. Харків; 3) накласти арешт на кореспонденцію, що надходить на поштамт на ім'я відповідачки, тому що вона одержує листи від свого знайомого з порадами, як ввести в оману суд і не дати можливості виграти процес.

Як повинен діяти суддя? Викладіть підстави, засоби, порядок забезпечення доказів?

73. Шевченківським районним судом м. Харкова розглядалась справа за позовом Самойлова до Зайцева про стягнення 20 000 грн за договором позики. У судовому засіданні Зайцев позов не визнав та пояснив суду, що між ним та позивачем договору позики ніколи не укладалось і що гроші він від позивача не отримував.

На підтвердження своїх позовних вимог Самойлов заявив клопотання, в якому просив заслухати в судовому засіданні таємно зроблений ним аудіозапис, із змісту якого можна зробити висновок про наявність договору позики і те, що Зайцев визнавав наявність боргу. Відповідач та його представник проти задоволення клопотання заперечував.

Розглянувши клопотання і заперечення відповідача та його представника, суд у задоволенні клопотання відмовив.

Чи правильні дії суду?

74. У грудні 2017 р. Р. пред'явила в інтересах неповнолітньої дочки М. позов до В. та О.І. про встановлення факту батьківства, визнання частково недійсним свідоцтва про право на спадщину та визнання права власності на $\frac{1}{3}$ спадкового майна.

Позивачка зазначала, що з 2014 р. перебувала у фактичних шлюбних відносинах з О., батьком відповідачів, від якого в неї 20 серпня 2015 р. народилась дочка М. Після смерті О., що сталася 8 березня 2016 р., відкрилася спадщина. Свідоцтво про право на неї було видано дітям померлого – В. та О.І. – на $\frac{1}{2}$ майна кожному.

Оскільки О. не записаний батьком її дочки, яка також має право на спадщину, Р. просила задовольнити позов.

Ухвалюючи рішення про задоволення позову, місцевий суд виходив з того, що Р.Д., який записаний батьком М. у свідоцтві про її народження, в судовому засіданні визнав, що фактично її батьком є покійний О.

Чи правильні дії суду? Чи може вимога про встановлення факту батьківства бути задоволена за наявності неспростованого запису про батьківство іншої особи?

75. У серпні 2017 р. Данилов звернувся в суд із позовом до Зарубіна про визнання договору купівлі-продажу автомобіля дійсним та визнання права власності на цей автомобіль. Позивач зазначав, що в липні 2016 р. він уклав із Зарубіним угоду, згідно з якою відповідач передав йому за генеральною довіреністю автомобіль «Фольксваген-Гольф», а він, Данилов, у присутності свідків – гроші в сумі, еквівалентній 15 тис. доларів США.

Договір купівлі-продажу вони нотаріально не посвідчували, вважаючи, що достатньо генеральної довіреності, проте, коли влітку 2017 р. виник конфлікт, відповідач анулював довіреність, у зв'язку з чим у нього, Данилова, вилучили спірний автомобіль. Посилаючись на зазначені обставини, позивач просив суд задовольнити заявлені вимоги.

Ухвалюючи рішення про задоволення позову, місцевий суд на обґрунтування висновку про те, що між сторонами фактично був укладений договір купівлі-продажу автомобіля, послався на генеральну довіреність і показання свідків – Гусіна, Сороніна та Міняйла, у присутності яких передавалися гроші.

Визначте, які факти входять до предмета доказування по справі. Вирішіть питання про допустимість доказів у даній справі.

76. У квітні 2017 р. Рижик звернувся в суд із позовом до КП «Ремонтно-будівельне управління по благоустрою міста» про відшкодування шкоди, зазначаючи, що з вини Курченка, який керував автомобілем відповідача, сталася ДТП, у якій було пошкоджено його автомобіль ВАЗ-21011. За висновком товарознавчої експертизи йому заподіяно шкоду в розмірі 12 тис. 136 грн.

Рішенням Бабушкінського міського суду м. Дніпра позов Рижика задоволено. Ухвалено стягнути на його користь зі згаданого підприємства 12 тис. 136 грн на відшкодування матеріальної шкоди.

Ухвалюючи рішення про задоволення позовних вимог Рижика, суд виходив із того, що ДТП, унаслідок якої відбулося зіткнення автомобілів ВАЗ-21011 під керуванням позивача та ЗІЛ-130 під керуванням водія Попова, сталася з вини водія Курченка, який керував автомобілем ГАЗ-52, що належить відпові-

дачу, і яка підтверджується матеріалами органів поліції, які є безспірними доказами вини відповідача.

Чи правильні дії суду? Чи мають преюдиціальне значення матеріали органів поліції?

77. Ухвалюючи рішення про визнання недійсним іпотечного договору за позовом Старченка до АКБ «Укрсоцбанк», суд виходив з того, що оспорюваний договір укладений без належної згоди іншого члена подружжя та стосовно майна, яке перебуває у спільній сумісній власності.

Судом встановлено, що шлюб між Старченком та Бондар зареєстровано 3 листопада 2014 р. Рішенням Жовтневого районного суду м. Дніпро від 22 липня 2017 р., яке набрало законної сили, встановлено факт проживання однією сім'єю без шлюбу Старченка та Бондар у період з лютого 2014 р. до 3 листопада 2014 р. Між Бондар та АКБ «Укрсоцбанк» 12 квітня 2014 р. укладено договір кредиту та іпотечний договір, предметом якого є нерухоме майно.

Керуючись ст. 82 ЦПК України, суд виходив з того, що зазначене вище рішення має преюдиціальне значення для визнання майна, яке є предметом іпотеки, спільною сумісною власністю Старченка та Бондар.

Чи правильні дії суду?

78. Напередодні виборів на порталі ain.ua було розміщено повідомлення про кандидата Б., яке складалося із змонтованого відеозапису, що трансливався за допомогою платформи youtube, та коментаря, що висміював ситуацію на записі.

Б. вважає, що оприлюднення повідомлення негативно вплинуло на його репутацію і в подальшому зашкодило його інтересам на виборах. У зв'язку із цим Б. бажає отримати відшкодування і видалити відозапис та коментар із вільного доступу.

Як Б. може захистити свої права? Які факти входять до предмета доказування по цій справі? Які докази може використати Б.?

79. М. працювала стилістом у салоні краси «Афродіта». За кошти салону було проведено професійну фотозйомку всіх стилістів салону з рекламною метою. Через деякий час М. звільнилася та відкрила власний салон краси, а також створила веб-сайт для залучення клієнтів. На цьому сайті М. опублікувала своє фото, зроблене ще за часів попередньої роботи. Керівництво салону краси «Афродіта» вважає, що такими діями було порушено його права.

Як можна захистити права салону краси? Які факти будуть входити в предмет доказування по цій справі? Як можна забезпечити докази у цій справі?

80. До суду звернувся С. з позовом про стягнення з М. 15 тисяч грн. В обґрунтування свого позову він вказав, що М. взяв у борг гроші та ухиляється від виконання зобов'язання щодо їх сплати. На підтвердження своїх слів С. пропонує використати повідомлення у месенджері, в якому М. підтвердив, що отримав банківським переказом від С. 15 тисяч грн. Проти позову М. заперечує, посилаючись на те, що він зазначене повідомлення не надсилав.

Який предмет доказування у справі? Хто, які факти та якими засобами має доказувати? Які особливості використання як доказів інформації в електронній формі?

Т е м а 16. Позов

Питання для обговорення

1. Поняття позову та його елементи
2. Види позовів
3. Зміна позову
4. Захист відповідача проти позову
5. Забезпечення позову

81. Позивач звернувся до суду із позовом, у якому про-

сив стягнути з відповідача на його користь заборгованість за послуги з централізованого опалення за період з 11 листопада 2000 р. по 20 вересня 2017 р. у розмірі 25000,81 грн та судовий збір у розмірі 1600,00 грн.

Представник позивача, повідомлений у встановленому законом порядку про день, час та місце слухання справи, у судових засіданнях не з'явився. Проте через канцелярію суду подав заяву, у якій позивач уточнив та зменшив позовні вимоги, а саме: що від позовних вимог з мотивів укладення з відповідачем договору реструктуризації заборгованості відмовляється, але просить стягнути з відповідача суму судових витрат у розмірі оплаченого судового збору 1600,00 грн.

Відповідач у судових засіданнях не з'явився, надавши суду заяву про розгляд справи за його відсутності.

Який процесуальний порядок зменшення розміру позовних вимог і підстави їх прийняття судом? Яке процесуальне рішення має ухвалити суд у даному разі?

82. Кононенко 7 грудня 2017 р. звернувся до суду з позовом, у якому просив припинити режим спільної власності із відповідачкою на житловий будинок № 137 і земельну ділянку площею 0,1835 га, розташованих за адресою: с. Курилівка, вул. Польова, шляхом виділу в натурі сторонам частини житлового будинку, встановлення земельного сервітуту та стягнення судових витрат з відповідачки в розмірі 8936,80 грн.

Підготовче провадження по справі було відкрито 12 грудня 2017 р., яке 9 лютого 2018 р. закінчено за участю сторін, і призначено справу до слухання в суді на 27 лютого 2018 р.

У судовому засіданні були допитані представник позивача і відповідачка, після чого заявлено клопотання від сторін про відкладення справи для можливого укладення мирової угоди.

У судовому засіданні 26 червня 2018 р. від представниці позивача Кононенка було заявлено клопотання про долучення до матеріалів справи позовної заяви про зміну (зменшення) розміру позовних вимог щодо розподілу майна в натурі, встановлення земельного сервітуту та стягнення судових витрат із відповідачки в розмірі 15576,80 грн, судового збору – 3194,05 грн та ком-

пенсації на користь позивача – 116 грн.

У судовому засіданні представниця позивача Кононенко підтримала клопотання про долучення та об'єднання до вказаної справи уточненої позовної заяви, пояснивши, що копію заяви було ними направлено самостійно відповідачці; просила поновити пропущений процесуальний строк для подачі позовної заяви, посилаючись на те, що відповідачка не бажає укласти мирову угоду з розподілу спірного майна із позивачем.

Відповідачка Іванченко в суді пояснила, що вона не отримувала по пошті ніяких уточнених заяв і не може пояснити по суті заявлених вимог, не заперечувала, що мирова угода з позивачем не укладена.

Яке рішення має ухвалити суд у даній справі за заявою позивача про зменшення розміру позовних вимог? Які підстави для відмови у прийнятті заяви щодо зменшення розміру позовних вимог за чинним процесуальним законодавством?

83. У провадженні Солом'янського районного суду м. Києва перебуває позов Кривенка (далі – позивач) до Товариства з обмеженою відповідальністю «Коннер» (далі – відповідач) про стягнення заробітної плати, середнього заробітку та зобов'язання вчинити відповідні дії.

Ухвалою від 9 лютого 2018 р. по справі відкрито провадження та призначено судові засідання.

Позивачем подано заяву про забезпечення позову, відповідно до якої він просить накласти арешт на грошові кошти відповідача в розмірі 285 677, 50 грн, що розміщені на поточних рахунках, які будуть виявлені державним та (або) приватним виконавцем у процесу виконання ухвали суду про забезпечення позову.

Необхідність забезпечення позову обґрунтована тим, що незастосування заходів забезпечення позову за наявності для цього підстав само по собі може потягти неможливість або ускладненість виконання судового рішення. Зазначене було б порушенням права на справедливий судовий розгляд, оскільки відповідно до ст. 6 Конвенції про захист прав людини і осново-

положних свобод виконання рішення суду є невід'ємною частиною судового розгляду. Зважаючи на те, що позовні вимоги до відповідача ґрунтуються саме на невиконанні заборгованості по заробітній платі, яка на день пред'явлення позову складала 285 677, 50 грн, забезпечення позову в такий спосіб буде гарантією відновлення порушених прав позивача і дасть можливість виконання майбутнього судового рішення в частині виплати цієї заборгованості. Вказаний захід є співмірним із позовними вимогами позивача.

Дослідивши заяву про забезпечення позову, суд дійшов висновку, що дана заява є необґрунтованою і такою, що не підлягає задоволенню: позивачем не доведено, що невжиття заходів забезпечення позову у вказаний ним спосіб може істотно ускладнити чи унеможливити виконання рішення суду або ефективний захист, або поновлення порушених чи оспорюваних прав або інтересів позивача. Зокрема, позивачем не надано доказів існування заборгованості в розмірі 285 677, 50 грн в обґрунтування співмірності заходів забезпечення позову із заявленими вимогами; не надано доказів того, що відповідачем вчиняються дії, що в подальшому можуть призвести до невиконання рішення суду.

Проаналізуйте дії суду. Які підстави для задоволення заяви про забезпечення позову?

84. У провадженні Печерського районного суду м. Києва знаходиться цивільна справа за позовом Карпенко до ПАТ «Приватбанк», у якому позивачка просить: визнати незаконним підняття процентної ставки в односторонньому порядку з 1% на 14% за кредитним договором № 49.07-06/296 від 23.05.2017 р.; умови договору про внесення змін № 3 до договору кредиту щодо підняття процентної ставки недійсними, а також скасувати нараховану пеню та штрафи за договором кредиту за період з 1 січня 2017 р., що були нараховані через підвищення відсоткової ставки; зобов'язати здійснити перерахунок сплачених сум за договором кредиту

Позивачка подала заяву про забезпечення позову в порядку ст. 151 ЦПК України, в якій просить ужити заходів за-

безпечення позову шляхом накладення арешту на нерухоме майно, яке перебуває у власності Карпенко, та шляхом заборони вчинення виконавчого напису нотаріуса стосовно предмета іпотеки. На думку позивачки, невжиття заходів забезпечення позову може призвести до незаконного та необґрунтованого відчуження предмета іпотеки банком та погіршити становище власниці.

Яке рішення має ухвалити суд у даній ситуації? Які види забезпечення позову встановлено чинним процесуальним законодавством?

85. У провадженні Корабельного районного суду м. Миколаєва знаходиться цивільна справа за позовом Кіпенко до компанії AGATE SHIPPING LTD, компанії ALDWYCH SHIPPING LTD, Товариства з обмеженою відповідальністю «АЗІМУТ КРЮНГ КОМПАНІ», ПАТ «Страхова компанія “РОСГОССТРАХ”» про відшкодування шкоди, завданої смертю фізичної особи.

Представник позивачки звернувся до суду із заявою про забезпечення позову, в якій просив ужити заходів для забезпечення позову шляхом накладення арешту на судно «ALDWYCH», IMO 8624280, прапор Того, яке належить компанії ALDWYCH SHIPPING LTD та перебуває в акваторії Миколаївського морського порту, а також заборонити капітану оформлювати відхід вказаного судна.

Відповідно до ч. 2 ст. 153 ЦПК України заява про забезпечення позову у вигляді арешту на морське судно розглядається судом не пізніше двох днів з дня її надходження після подання без повідомлення особи, яка подала заяву, та особи, яка є відповідальною за морською вимогою.

У тексті позову, забезпечення якого просять здійснити, заявлено вимоги про відшкодування шкоди, заподіяної смертю сина позивачки, який помер під час виконання трудових обов'язків на морському судні, зокрема: 27000 доларів США – одноразова виплата; 30000 доларів США – моральна шкода; 50000 доларів США – компенсація.

У матеріалах справи зазначено, що Кіпенком, сином по-

зивачки, який помер 23 вересня 2016 р. на судні, виконуючи трудові обов'язки, та компанією ALDWYCH SHIPPING LTD був укладений трудовий договір моряка.

Встановлено, що судно «ALDWYCH», IMO 8624280, прапор Того належить компанії ALDWYCH SHIPPING LTD та перебуває в акваторії Миколаївського морського порту.

Яке рішення має ухвалити суд у даній ситуації? Які особливості забезпечення позову шляхом накладення арешту на морське судно передбачається чинним законодавством?

86. Представник компанії «СОФТКОММОДІТІС ТРЕЙДІНГ КОМПАНІ СА» (SOFTCOMMODITIES TRADING COMPANY SA, далі – Компанія 1) 9 лютого 2018 р. подав заяву про забезпечення позову щодо майна компанії «ЕЛАН СОФТ ЛЛП» (ELAN SOFT LLP, далі – Компанія 2), яка має статус відповідача в міжнародному комерційному арбітражі, шляхом: а) накладення арешту на майно у вигляді пшениці фуражної українського походження 2017 р. врожаю в кількості 1 290, 395 т, що за умовами контракту № S-U-MW-2017/1/6 від 20 вересня 2017 р. належить Компанії 2 і знаходиться на складі ТОВ «Фірма Давос» на території портового пункту Кілія ДП «Морський торговельний порт Усть-Дунайськ» за адресою: м. Кілія, вул. Железнякова,4 (вул. Портова,4); б) заборони ТОВ Фірма «Давос» здійснювати дії, направлені на передачу Компанії 2 або іншій особі за вказівкою Компанії 2 майна, а саме: пшениці фуражної українського походження 2017 р. врожаю в кількості 1 290, 395 т зі складу ТОВ «Фірма Давос», що знаходиться на території портового пункту Кілія ДП «Морський торговельний порт Усть-Дунайськ» за адресою: м. Кілія, вул. Железнякова,4 (вул. Портова,4); в) заборони ДП «Морський торговельний порт Усть-Дунайськ» здійснювати дії за допомогою вантажного комплексу щодо вивантаження зі складу ТОВ «Фірма Давос» на території портового пункту Кілія ДП «Морський торговельний порт Усть-Дунайськ» за адресою: м. Кілія, вул. Железнякова,4 (вул. Портова,4) пшениці фуражної українського походження 2017 р. врожаю в кількості 1 290, 395 т, що зберігається на складі за умовами контракту № S-U-MW-2017/1/6 від 20 верес-

ня 2017 р.

Заяву про забезпечення позову обґрунтовано тим, що 20 вересня 2017 р. між Компанією 1 і Компанією 2 укладено контракт № S-U-MW-2017/1/6 про продаж та поставку української пшениці мукомельної загальною масою 20 000 т; визначено умови поставки товару партіями не менше 1 500 т однієї партії з фіксацією вартості за партію кожні три дні за участі обох сторін. Сторони 20 вересня 2017 р. підписали також додаткову угоду №1.

Компанія 2 виконала 17 жовтня 2017 р. умови контракту № S-U-MW-2017/1/6 від 20 вересня 2017 р. та додаткової угоди № 1 частково, забезпечивши кількість товару у розмірі 2 500 т, який було розміщено на зерновому складі.

Компанія 1 отримала 7 листопада 2017 р. із зернового складу ТОВ «Фірма Давос» 1 000 т пшениці, у зв'язку з чим на складі має зберігатись 1 500 т пшениці, однак за результатами перевірки на зерновому складі фактично знаходиться 1 290, 395 т.

Між Компанією 1 і Компанією 2 порушена 2 лютого 2018 р. арбітражна справа 17-152 в Арбітражі Міжнародної асоціації торгівлі зерном і кормами (далі – Арбітраж GAFTA) про стягнення з Компанії 2 збитків у розмірі 425 720 доларів США, що підтверджується свідченням арбітра Арбітражу GAFTA про прийняття справи до розгляду, офіційним підтвердженням сплати витрат на депозит за розгляд справи Арбітражем GAFTA і копією позовної заяви, яка подана до Арбітражу GAFTA.

Зазначеним договором встановлено, що Арбітражем за цим договором є Арбітраж у м. Лондон, згідно з Арбітражним регламентом №125 Асоціації з торгівлі зерном і кормами застосовується англійське право.

Під час розгляду заяви про забезпечення позову судом встановлено, що Компанія 1 не має на території України зареєстрованого в установленому законом порядку місця проживання (перебування) чи місцезнаходження та майна.

Чи підлягає заява про забезпечення позову задоволенню? Які особливості забезпечення позову у справі, яка передана на розгляд міжнародного комерційного арбітражу, третейського суду? Який процесуальний порядок зустрічного забезпечення

позову? Яке рішення має ухвалити суд у даній справі?

87. Заочним рішенням Орджонікідзевського районного суду м. Запоріжжя від 15 березня 2016 р. позов Кривич до Публічного акціонерного товариства (далі – ПАТ) «Банк “Фінанси та Кредит”» про визнання поруки припиненим задоволено. Визнано припиненою поруку, яка надана Кривич на підставі договору поруки № 1212-125П від 5 грудня 2005 р.

Ухвалою Орджонікідзевського районного суду м. Запоріжжя від 6 липня 2016 р. заяву ПАТ «Фінанси та Кредит» про перегляд заочного рішення залишено без задоволення.

Рішенням Апеляційного суду Запорізької області від 24 січня 2017 р. апеляційну скаргу ПАТ «Банк “Фінанси та Кредит”» задоволено частково. Заочне рішення Орджонікідзевського районного суду м. Запоріжжя від 15 березня 2016 р. у цій справі скасовано, ухвалено нове рішення, яким у задоволенні позову Кривич до ПАТ «Банк “Фінанси та Кредит”», третьої особи Рибак про визнання договору поруки припиненим відмовлено.

Ухвалою Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 8 листопада 2017 р. касаційну скаргу Кривич задоволено частково. Заочне рішення Орджонікідзевського районного суду м. Запоріжжя від 15 березня 2016 р. та рішення апеляційного суду Запорізької області від 24 січня 2017 р. скасовано, справу передано на новий розгляд до суду першої інстанції.

До початку розгляду судом справи по суті 28 лютого 2018 р. від позивача надійшла уточнена позовна заява до ПАТ «Банк “Фінанси та Кредит”» в особі філії «Запорізьке регіональне управління» ПАТ «Банк “Фінанси та Кредит”» про визнання поруки припиненою.

Чи підлягає уточнена позовна заява прийняттю до розгляду? Яке рішення має ухвалити суд стосовно подачі уточненої позовної заяви позивачем?

Тема 17. Пред'явлення позову. Відкриття провадження у справі

Питання для обговорення

1. Право на звернення до суду за судовим захистом.
2. Передумови права на звернення до суду та порядок його здійснення.
3. Вимоги закону щодо форми та змісту позовної заяви.
4. Письмові заяви учасників справи.
5. Процесуальні наслідки звернення до суду із позовною заявою, яка не відповідає вимогам закону.
6. Повернення позовної заяви.
7. Підстави відмови у відкритті провадження у справі
8. Правові наслідки відкриття провадження у справі

88. Позивачка звернулась до суду з позовом до Дніпровської районної в м. Києві державної адміністрації про скасування розпорядження, мотивуючи його незаконністю розпорядження Дніпровської РДА № 119 від 11 березня 2016 р., яким позивачці відмовлено у наданні (приєднанні) вільної кімнати площею 19,20 кв. м, що звільнилася у комунальній квартирі.

Дніпровський районний суд м. Києва 31 травня 2018 р. постановив ухвалу, якою відмовив у відкритті провадження у справі на тій підставі, що позов про скасування акта органу державної влади має розглядатися за правилами адміністративного, а не цивільного судочинства.

Проаналізуйте дії суду. Чи правомірно суд постановив ухвалу про відмову у відкритті провадження у справі? Які підстави відмови у відкритті провадження у справі?

89. ПАТ КБ «Приватбанк» звернувся до суду з позовом до Карпенко про стягнення заборгованості.

Разом з позовною заявою банком подані копії доказів, які підтверджують наявність заборгованості, завірені лише підписом представника банку.

Однак, як вбачається з доданих до позовної заяви документів, вони завірені з порушенням порядку, передбаченого ДСТУ 4163-2003, затвердженого наказом Держспоживстандарту України від 7 квітня 2003 р. № 55, через що неможливо встановити ні особу, яка засвідчила подані документи, ні дату посвідчення: відсутні належні анкетні дані особи, яка завірила документи, її посада, дата засвідчення документів, а також відмітка засвідчення копії документів «Згідно з оригіналом».

Отже, додані до заяви документи, а саме: витяг з Тарифів обслуговування кредитних карт «Універсальна», витяг з умов і правил надання банківських послуг, всупереч вимогам ст. 95 ЦПК України, не завірені належним чином.

Відповідно до ч.1 ст.185 ЦПК України суддя, встановивши, що позовну заяву подано без додержання вимог, викладених у статтях 175 і 177 цього Кодексу, протягом п'яти днів з дня надходження до суду позовної заяви постановляє ухвалу про залишення цієї заяви без руху.

Яким вимогам повинна відповідати позовна заява? Які підстави для залишення позовної заяви без руху передбачено чинним процесуальним законодавством? Проаналізуйте рішення суду, чи відповідає воно вимогам чинного законодавства?

90. До Вінницького міського суду Вінницької області звернувся заступник військового прокурора Івано-Франківського гарнізону в інтересах держави, уповноваженим органом якої здійснювати відповідні функції у спірних відносинах є Міністерство оборони України в особі Військової частини А4267, з позовом до Федоренка про відшкодування шкоди, завданої відповідачем як матеріально відповідальною особою внаслідок порушень, допущених в організації зберігання, обліку, прийому та видачі майна служби зв'язку військової частини.

Як зазначає позивач, пред'явлення даного позову викликане виключно захистом інтересів держави, оскільки через протиправні дії відповідача було втрачено майно служби зв'язку військової частини, що порушує майнові інтереси держави.

На думку прокурора, інтереси держави в особі Міністерства оборони України та інтереси військової частини А4267,

яка є складовою частиною Збройних Сил України, підпорядкованою безпосередньо Міністерству оборони України, що утримується за рахунок коштів Державного бюджету України, збігаються.

Військова частина А4267 є юридичною особою, яка має, крім іншого, самостійний баланс, рахунки в установах банків, право на укладання цивільно-правових угод, тобто є самостійним суб'єктом господарювання, проте не є органом державної влади чи органом місцевого самоврядування.

Які підстави для повернення позовної заяви? Яке рішення має ухвалити суд у даній справі у разі пред'явлення такого позову?

91. Фоміна 31 січня 2018 р. звернулася до суду з позовом до Павленка про стягнення аліментів.

Зі змісту позовної заяви вбачається, що позивачка заявила вимогу про стягнення аліментів на утримання неповнолітньої дитини та вимогу про стягнення аліментів на повнолітню доньку сторін на період її навчання у вищому навчальному закладі.

Яке рішення має ухвалити суд щодо пред'явлення даного позову? Які наслідки порушення об'єднання позовних вимог?

92. Позивач звернувся до суду з позовом, у якому просив розірвати його шлюб із Валентиною Кулик, зареєстрований відділом державної реєстрації актів цивільного стану Печерського районного управління юстиції у м. Києві (актовий запис № 981 від 5 жовтня 1986 р.), та стягнути з відповідачки на користь позивача понесені судові витрати: 5774 грн витрат на правничу допомогу та 704,80 грн судового збору.

Суддя, повертаючи позовну заяву позивачеві, зазначив наступне.

Згідно з ч. 3 ст. 105 СК України шлюб припиняється внаслідок його розірвання за позовом одного з подружжя на підставі рішення суду відповідно до ст. 110 цього Кодексу.

Частиною 1 ст. 110 СК України встановлено, що позов про розірвання шлюбу може бути пред'явлений одним із под-

ружжя.

Положеннями постанови Пленуму Верховного Суду України № 11 від 21 грудня 2007 р. «Про практику застосування судами законодавства при розгляді справ про право на шлюб, розірвання шлюбу, визнання його недійсним та поділ спільного майна подружжя» зазначено, що сімейне законодавство не передбачає можливості розірвання шлюбу представником одного з подружжя або їх обох за довіреністю останніх, а правила ЦК про представництво, довіреність і доручення на ці правовідносини не поширюються.

З аналізу вищевказаних положень вбачається, що волевиявлення особи як на укладення шлюбу, так і на його розірвання повинно бути підтверджено її особистим підписом на документах. Отже, як із цього випливає, позовна заява повинна бути підписана особисто позивачем, а не його представником за довіреністю.

Разом з тим встановлено, що позовну заяву підписано адвокатом Катеринчук.

Згідно з п.1 ч.4 ст. 185 ЦПК України позовна заява повертається позивачеві у разі, якщо заяву подано особою, яка не має процесуальної дієздатності, не підписано або підписано особою, яка не має права її підписувати, або особою, посадове становище якої не вказано.

Право на доступ до правосуддя не є абсолютним, на цьому наголошує і Європейський суд з прав людини у своїх рішеннях «Голдер проти Великої Британії» від 21 лютого 1975 р., «Жофр де ля Прадель проти Франції» від 16 грудня 1992 р. Відтак у кожному випадку позивач при зверненні до суду із позовом повинен дотримуватися норм процесуального законодавства.

Проаналізуйте дії суду. Чи правильне рішення поставив суддя у даній справі? Які процесуальні наслідки повернення позовної заяви?

93. Позивачка звернулася до суду з позовом до відповідача про відшкодування шкоди завданої злочинцем.

Московським районним судом м. Харкова 4 квітня 2018 р. прийнято позовну заяву до розгляду та відкрито прова-

дження у вищезазначеній цивільній справі. Розгляд справи вирішено здійснювати за правилами загального позовного провадження. З метою виконання вимог ч. 1 ст. 189 ЦПК України призначено підготовче провадження у справі на 23 квітня 2018 р.

В ухвалі чітко вказано, що відповідачу визначено п'ятнадцятиденний строк з дня вручення ухвали про відкриття провадження у справі для подання відзиву на позовну заяву, а також роз'яснено, що він має право протягом зазначеного строку надіслати суду відзив на позовну заяву і всі письмові та електронні докази (які можливо доставити до суду), що підтверджують заперечення проти позову. Відповідно до вимог ч. 4 ст. 178 ЦПК України одночасно з надісланням відзиву до суду копію відзиву та доданих до нього документів відповідач зобов'язаний надіслати іншим учасникам справи. У разі ненадання відповідачем відзиву в установлений судом строк без поважних причин суд має право вирішити спір за наявними матеріалами справи. Відповідач має право пред'явити зустрічний позов у строк, визначений для подання відзиву.

Однак з моменту отримання ухвали про прийняття позовної заяви до розгляду та відкриття провадження від 4 квітня 2018 р. протягом зазначеного строку відповідач відзив не подав, хоча згідно з повідомленням про вручення поштового відправлення така ухвала була отримана відповідачем 11 квітня 2018 р.

Яке рішення має постановити суд щодо залучення відзиву на позовну заяву? Яким вимогам має відповідати відзив на позовну заяву?

94. 13 червня 2018 р. Костенко звернулася до суду зі скаргою на дії державного виконавця щодо визначення вартості арештованого майна, належного їй на праві власності, а саме магазину по вул. Шевченка, 17/1 у м. Вознесенську, зробленого суб'єктом оціночної діяльності спеціалістом Шерстюком, у якій просила визнати висновок суб'єкта оціночної діяльності спеціаліста в частині визначення вартості належного їй магазину такою, що не відповідає дійсності.

Ухвалою Вознесенського міськрайонного суду Миколаївської області від 15 червня 2018 р. відмовлено у відкритті

провадження на підставі п. 1 ч. 1 ст. 186 ЦПК України у зв'язку з тим, що скарга не підлягає розгляду в порядку цивільного судочинства.

В ухвалі суд дійшов висновку, що звіт про оцінку майна є документом, який фіксує дії суб'єкта оціночної діяльності – суб'єкта господарювання щодо оцінки майна, здійснювані ним у певному порядку та спрямовані на виконання його професійних обов'язків, визначених законом і встановлених відповідним договором.

Звіт про оцінку майна не створює жодних правових наслідків для учасників правовідносин з оцінки майна, а лише відображає та підтверджує зроблені суб'єктом оціночної діяльності – суб'єктом господарювання висновки і його дії щодо реалізації своєї практичної діяльності.

Отже, посилаючись на висновок Верховного Суду № 12-18гс18, суд першої інстанції дійшов висновку, що спори про визнання недійсним звіту про оцінку майна не можуть бути розглянуті у порядку іншого (ніж господарське) судочинства.

Дайте правову оцінку діям судді щодо відмови у відкритті провадження у справі. Які підстави відмови у відкритті провадження у справі?

95. До суду звернулася Білоцерківська місцева прокуратура з позовом до Ставищенської районної державної адміністрації Київської області, Карпенко, Вознюк та Золотухіна про визнання недійсним розпорядження, визнання недійсними державних актів на право власності на земельні ділянки та витребування з незаконного володіння земельних ділянок з посиланням на те, що в ході досудового розслідування кримінального провадження встановлено порушення вимог земельного законодавства під час відведення у власність Карпенко, Вознюк та Золотухіна земельних ділянок для ведення особистого селянського господарства, які розташовані на території Розумницької сільської ради Ставищенського району Київської області та які були їм надані у власність згідно з розпорядженням Ставищенської РДА Ставищенського району Київської області.

Позивач просить суд визнати недійсним розпорядження

Ставищенської районної державної адміністрації Київської області № 966 від 11 грудня 2008 р. «Про надання у власність земельних ділянок громадянам с. Розумниця для ведення особистого селянського господарства на території Розумницької сільської ради Ставищенського району» в частині надання у власність таких земельних ділянок відповідачам, а також державні акти про право власності на земельні ділянки, видані відповідачам; витребувати з незаконного володіння відповідачів на користь Розумницької сільської ради Ставищенського району Київської області вищевказані земельні ділянки та стягнути з відповідачів на користь прокуратури Київської області судовий збір в розмірі 11523,18 грн.

Відповідно до довідки відділу адресно-довідкової роботи ГУ ДМС України в Одеській області від 25 липня 2018 р. відповідач по даній справі Золотухін помер 21 квітня 2018 р.

Яке рішення має постановити суд? Які процесуальні наслідки відмови у відкритті провадження у справі?

96. У травні 2018 р. Петренко С. звернулась до Вознесенського районного суду Миколаївської області з позовом, у якому просила суд розірвати шлюб між нею та Петренком О., зареєстрований 5 січня 2015 р. виконавчим комітетом Григорівської сільської ради Братського району Миколаївської області, про що складено відповідний актовий запис № 1.

З матеріалів справи вбачається, що зареєстроване місце проживання відповідача значиться: вул. Степова, 143, с. Людмилівка Братського району Миколаївської області.

У позовній заяві позивачка пояснила, що у зв'язку з її вагітністю поїздки та стресові ситуації їй не рекомендовані лікарем, про що вказано в довідці КЗ «Вознесенський районний центр ПМСД» Олександрівської АЗПСМ від 23 лютого 2018 р.

В уточненій позовній заяві від 14 червня 2018 р. позивачка, крім зазначених обставин, посилалася як на доказ того, що вона не має можливості виїхати за місцем проживання відповідача, також на те, що 8 травня 2018 р. вона народила дочку Петренко Л., на підтвердження цього вона надала копію свідоцтва

про її народження.

Ухвалою Вознесенського міськрайонного суду Миколаївської області від 18 червня 2018 р. позовну заяву Петренка С. до Петренка О. про розірвання шлюбу передано на розгляд до Братського районного суду Миколаївської області на підставі ч. 9 ст. 187 ЦПК України.

Чи правомірні дії суду щодо передання позовної заяви до іншого суду? Які процесуальні наслідки відкриття провадження у справі?

97. Шварц 29 липня 2018 р. звернувся до суду з позовом, у якому просив визнати виконавчий напис, вчинений 10 листопада 2017 р., приватним нотаріусом Київського міського нотаріального округу зареєстрований в реєстрі за № 20708, про стягнення з позивача на користь ПАТ КБ Приватбанк грошових коштів у сумі 182586 грн 81 коп., у тому числі заборгованість: за тілом кредиту – 14305 грн 80 коп.; за відсотками – 155380 грн 19 коп.; з пені та комісії – 3730 грн 02 коп.; по штрафгах (фіксована частина) – 500 грн 00 коп.; по штрафгах (відсоток від суми заборгованості) – 8670 грн 80 коп., не сплачених у строк відповідно до умов кредитного договору від 7 вересня 2011 р., таким, що не підлягає виконанню.

Позивач вважає, що цей виконавчий напис є незаконним та таким, що не підлягає виконанню, у зв'язку з тим, що приватний нотаріус вчинив його вже після закінчення трирічного строку з дня виникнення у відповідача права вимоги стягнення вказаної заборгованості. За виконавчим написом строк, за який проводиться стягнення, складає 2215 днів, а саме з 7 вересня 2011 р. по 30 вересня 2017 р., тобто строк стягнення перевищує шість років.

Позивач разом із позовною заявою подав клопотання про витребування доказів, згідно із вимогами статей 83, 84 ЦПК України, а саме: витребувати у приватного нотаріуса копії документів, наданих йому ПАТ КБ «Приватбанк», що стали підставою для вчинення виконавчого напису від 10 листопада 2017 р., зареєстрованого в реєстрі за № 20708; копію виконавчого напи-

су нотаріуса від 10 листопада 2017 р., зареєстрованого в реєстрі за № 20708, чи документа, на якому його вчинено, а також витребувати з ПАТ КБ «Приватбанк» кредитний договір від 7 вересня 2011 р. разом з умовами та правилами до нього.

Які процесуальні дії має вчинити суд під час відкриття провадження у справі? Складіть ухвалу про відкриття провадження у справі.

Тема 18. Підготовче провадження

Питання для обговорення

1. Місце підготовчого провадження в структурі цивільного судочинства.
2. Право на справедливий судовий розгляд та підготовче провадження.
3. Загальна характеристика підготовчого провадження.
4. Підготовче засідання та порядок його проведення.
5. Врегулювання спору за участі судді.
6. Судові виклики та повідомлення.

98. Іващенко Л.М. 2 листопада 2017 р. звернулася до Дніпровського районного суду м. Києва з позовною заявою до Благодіра І.О. про стягнення безпідставно отриманих грошових коштів у розмірі 20000 грн. Ухвалою від 28 листопада 2017 р. було відкрито провадження у справі та призначено судовий розгляд на 5 березня 2018 р.

Відкриваючи судове засідання 5 березня 2018 р., суддя Дніпровського районного суду м. Києва повідомила, що у справі проводиться підготовче судове засідання. У зв'язку з необхідністю витребування від банківської установи інформації щодо власника грошових коштів, що надійшли на рахунок відповідача, його проведення відкладено на 8 травня 2018 р.

У підготовче судове засідання 8 травня 2018 р. Іващенко Л.М. не з'явилася, через що його перенесено на 15 серпня 2018 р. У супровідному листі, направленому позивачці за її адресою,

суддя повідомила, що у разі повторної неявки в підготовче судове засідання позовна заява буде залишена без розгляду на підставі п. 3 ч. 1 ст. 257 ЦПК.

Оцініть правомірність дій судді. Визначте мету та завдання проведення підготовчого провадження. У чому полягають відмінності між підготовчим і судовим засіданням?

99. Ісаєва С.І. звернулася до Московського районного суду з позовною заявою про стягнення з Петрова В.М. заборгованості за договором позики в розмірі 50000 доларів США. Суддя Московського районного суду м. Харкова в ухвалі про відкриття провадження від 8 лютого 2018 р. призначила проведення підготовчого засідання на 1 березня 2018 р. та зобов'язала відповідача до 20 лютого 2018 р. надати відзив на позовну заяву.

Відповідач у строк, встановлений судом, надіслав відзив на позовну заяву до суду. Під час підготовчого засідання було з'ясовано, що копія відзиву не була надана позивачці, тож вона, посилаючись на порушення принципу рівноправності сторін, заявила клопотання про відкладення проведення підготовчого засідання.

Як має діяти суддя в такій ситуації? Які наслідки ненадання відзиву на позовну заяву суду та позивачеві?

100. Суддя Московського району м. Харкова відкрив 15 лютого 2018 р. провадження у справі за позовною заявою Прохорова В.А. до Прохорової Ж.В. про поділ спільно нажитого майна, призначивши підготовче засідання на 30 березня 2018 р. У підготовчому засіданні суддя наполягав на тому, щоб сторони уклали мирову угоду, пропонуючи її умови. Позивач та відповідачка, порадившись зі своїми представниками, заявили клопотання про застосування процедури врегулювання спору за участі судді, однак суддя відмовив у його задоволенні, мотивуючи це тим, що в такій спосіб сторони намагаються затягнути розгляд справи.

Оцініть правомірність дій судді. Який порядок здійснення процедури врегулювання спору за участі судді? Чи відізняється дана процедура від медіації?

101. Альошин В.К. звернувся до суду з позовною заявою про розірвання шлюбу з Альошиною В.П. У підготовчче засідання, призначене на 1 березня 2018 р., позивач не з'явився. Відповідачка у підготовчому засідання пред'явила зустрічний позов про розподіл спільно нажитого майна та заявила клопотання про вжиття заходів забезпечення позову шляхом накладення арешту на автомобіль ВАЗ-2108, що був набутий подружжям під час шлюбу, мотивуючи це тим, що Альошин В.К. має намір подарувати зазначене майно своїм батькам.

Суддя, прийнявши зустрічний позов для спільного розгляду з первісним, ухвалою, постановленою в підготовчому засіданні 1 березня 2018 р., клопотання про забезпечення позову задовольнив та призначив підготовчче засідання на 31 березня 2018 р.

Альошин В.К., отримавши ухвалу, в якій було зазначено про прийняття зустрічного позову для спільного розгляду з первісним, задоволення клопотання про забезпечення позову та призначення повторного підготовчого засідання, вирішив її оскаржити.

Які помилки були допущені суддею у даній справі? Чи може бути оскаржена ухвала, яку отримав Альошин В.К.? Чи може Альошин В.К. посилатися на порушення його права на справедливий судовий розгляд, оскільки питання про забезпечення позову було вирішено без його участі?

102. Губенко М.М. пред'явила позов до Зачепилівського районного відділу енергозбуту АК «Харківобленерго» про захист прав споживача, визнання недійсним акта порушення правил користування електроенергією, відшкодування матеріальної та моральної шкоди. Під час проведення підготовчого засідання було з'ясовано, що позов пред'явлений до неналежного відповідача.

Як повинен діяти суддя?

103. Арканова М.П. звернулася до суду з позовною заявою до Петухова Л.П. про відшкодування матеріальної та мора-

льної шкоди. У підготовчє засідання відповідач не з'явився. У матеріалах справи була наявна довідка від поштового відділення про те, що за вказаною в позовній заяві адресою Петухов Л.П. не проживає.

Які дії має вчинити суддя з метою належного повідомлення відповідача про час та місце проведення нового підготовчого засідання?

Тема 19. Розгляд справи по суті

Питання для обговорення

1. Поняття та значення стадії розгляду справи по суті.
2. Процесуальний порядок розгляду справи по суті.
3. Відкладення розгляду справи, перерва в судовому засіданні, зупинення провадження у справі.
4. Завершення судового розгляду справи без ухвалення судового рішення.
5. Фіксування судового процесу.

104. Позивач звернувся в суд з позовною заявою, в якій просить визнати за ним право власності на земельну ділянку (пай) для ведення товарного сільськогосподарського виробництва, що розташована на території сільської ради Бродівського району Львівської області, як на спадкове майно (відповідно державного акта на право приватної власності на землю серії П ЛВ № 005108 від 17 березня 2000 р.). Позивач у судове засідання не з'явився, але суду подав письмову заяву, в якій просить слухання справи проводити за його відсутності, позов підтримує і просить суд його задовольнити у повному обсязі.

Представник відповідача – сільської ради Бродівського району Львівської області в судове засідання не з'явився, але суду подано заяву голови сільради, в якій він просить слухання справи проводити за відсутності представника сільської ради. Також у заяві голова сільради вказує про визнання права власності на земельну ділянку та визнання позову в повному обсязі,

наслідки визнання позову йому відомі та зрозумілі.

Суд ухвалив рішення про задоволення позову в повному обсязі.

Як на стадії розгляду справи по суті відбувається відмова позивача від позову? Які процесуальні наслідки для здійснення судового розгляду має відмова позивача від позову? Чи правильно вчинив суд у наведеній ситуації?

105. ПАТ КБ «ПриватБанк» (далі Банк) звернувся до суду з позовом, у якому просить стягнути з відповідача заборгованість у сумі 12 009,22 грн, яка складається із заборгованості: за кредитом – 299,04 грн; по відсотках за користування кредитом – 7762,12 грн; за пенею та комісією – 2900,00 грн; штрафу (фіксована частина) – 500,00 грн; штрафу (процентна складова) – 548,06 грн та стягнення судових витрат при зверненні до суду в розмірі 1378,00 грн. Позивач обґрунтовує свої вимоги тим, що 11 вересня 2013 р. між ПАТ КБ «ПриватБанк» та відповідачем було укладено кредитний договір, згідно з яким відповідач отримав кредит у розмірі 300,00 грн у вигляді встановленого кредитного ліміту на платіжну картку зі сплатою відсотків за користування кредитом у розмірі 30,00% на рік на суму залишку заборгованості за кредитом з кінцевим терміном повернення відповідно до строку дії картки. Однак відповідач не виконує належним чином зобов'язання за кредитним договором, не здійснює щомісячного погашення кредиту та не сплачує відсотки у розмірі й у строки, передбачені кредитним договором.

Представник позивача в судове засідання не з'явився, надав суду письмову заяву про розгляд справи за його відсутності, позовні вимоги підтримує і просить їх задовольнити в повному обсязі.

Відповідач у судове засідання не з'явився, хоча був повідомлений належним чином про час, день і місце розгляду справи, про що свідчить повідомлення про отримання судової повістки, та не повідомив суд про причини неявки в судове засідання.

Суд, дослідивши матеріали справи, встановив, що між

позивачем і відповідачем був укладений договір, відповідно до якого позичальник отримав кредит в сумі 300,00 грн у вигляді встановленого кредитного ліміту на платіжну картку зі сплатою відсотків за користування кредитом у розмірі 30,00% на рік на суму залишку заборгованості за кредитом з кінцевим терміном повернення, що встановлюється строком дії картки, де позичальник зобов'язувався повернути кредит та сплатити відсотки, згідно з договором, який складається.

Суд зазначив, що підпис відповідача на заяві про надання позики підтверджує згоду відповідача на умови кредитного договору.

Виходячи з наведеного, суд розглянув справу за відсутності осіб – учасників справи та постановив судове рішення про задоволення позову в повному обсязі. При цьому суд зазначив: «У даному випадку позивач надав суду достатньо доказів про невиконання відповідачем умов кредитного договору, що знайшло своє підтвердження в матеріалах справи; відповідач не спростував доводи позивача, викладені в позовній заяві». Фіксування судового процесу за допомогою звукозаписувального технічного засобу не проводилося.

Дайте обґрунтовану оцінку законності дії суду щодо можливості судового розгляду у разі неявки сторін у дане судове засідання. Назвіть процесуальні підстави та наслідки для відкладення розгляду справи і перерви в судовому засіданні.

106. У жовтні 2016 р. позивач Макаров В.К. звернувся до суду із позовом до Макарова К.П. про визнання особи такою, що втратила право користування житловим приміщенням (квартирою). У зазначеній квартирі, окрім власника Макарова В.К., зареєстрований його батько Макаров К.П. Свої позовні вимоги позивач обґрунтував тим, що його батько перебував у зареєстрованому шлюбі з його матір'ю Макаровою А.І. Рішенням Оболонського районного суду м. Києві від 17 січня 2013 р. шлюб було розірвано. У липні 2014 р. відповідач одружився з іншою жінкою, виїхав разом з нею та став фактично проживати за іншою адресою. За цей період не приїздив жодного разу, однак залишився зареєстрованим за попередньою адресою. Реєстрація

Макарова К.П. у вказаній квартирі створює суттєві незручності в користуванні власністю і тягне додаткові витрати на утримання житла. У зв'язку із цим позивач просив визнати відповідача таким, що втратив право користування житловим приміщенням.

У підготовчій частині судового засідання відповідач подав клопотання про призначення експертизи з метою оцінки вартості облаштувань квартири, які були ним здійснені за час проживання у квартирі. Суд відхилив зазначене клопотання, вказавши що даний факт не входить до предмета доказування по справі.

У судовому розгляді були допитані свідки Сметанін та Пономарьова, викликані за заявою позивача, які підтвердили факт, що відповідач протягом тривалого часу не живе у зазначеній квартирі.

Суд дослідив електронні докази – зміст переписки між позивачем і відповідачем у соціальних мережах, де відповідач погоджується з тим, що не проживає у зазначеній квартирі, але готовий сплачувати комунальні витрати.

Після завершення судових дебатів відповідач заявив клопотання про допит свідків, які за його клопотанням були викликані до суду, але не були допитані. Суд задовольнив клопотання відповідача і постановив ухвалу про повернення до з'ясування обставин справи.

Назвіть частини судового засідання, а також їх процесуальний зміст. Оцініть законність дій суду й учасників справи у судовому засіданні по даній справі. Запропонуйте власний варіант здійснення процесуальних дій відповідно до положень закону.

107. Позивач звернувся 9 червня 2015 р. до суду з позовом про відшкодування шкоди, спричиненої внаслідок ДТП. Під час розгляду справи вимоги уточнювалися. Остаточо позивач просив суд ухвалити рішення, яким стягнути з ПрАТ «Страхова компанія “Провідна”» на його користь страхове відшкодування в розмірі 25 800,37 грн, пеню в розмірі 20661,07 грн, інфляційну виплату в розмірі 11 171,56 грн за 2015 рік та в розмірі 4436,63 грн

за 2016 рік, 3% річних в розмірі 1548,02 грн, оплату за проведену експертизу – 800 грн, та оплату на евакуацію пошкодженого транспортного засобу – 700 грн. Всього 65 117,66 грн. Також просив стягнути з відповідача на його користь суму матеріальної шкоди в розмірі 208 817,57 грн, суму моральної шкоди в розмірі 24000,00 грн, судовий збір – 5599,44 грн, оплату проведені експертизи – 5000 грн та витрати на оплату правової допомоги за надання юридичних послуг адвоката.

Позивач зазначив, що 6 травня 2014 р. близько 10.00 год на 622км+200м автодороги Київ-Чоп відбулася дорожньо-транспортна пригода з вини відповідача, який, керуючи автомобілем марки «ВАЗ 2108», порушив правила дорожнього руху. Вина відповідача у скоєнні ДТП встановлена судовим рішенням, яке набрало законної сили.

У результаті ДТП його автомобіль «Volkswagen Caravella» отримав технічні пошкодження. На момент пригоди цивільно-правова відповідальність позивача була забезпечена ПрАТ «Страхова компанія “Провідна”». Оскільки страховиком не проведено відповідного дослідження, за його заявою була проведена авто-товарознавча експертиза, за що він поніс витрати в сумі 800 грн, а також витрати на евакуацію автомобіля в розмірі 700 грн.

Представник відповідача в судовому засіданні заявив клопотання про зупинення судового розгляду у зв'язку із хворобою відповідача, яке було задоволено судом.

У наступне судове засідання не з'явився позивач, проте був присутній представник позивача, який подав заяву про відмову від позову, у зв'язку з чим суд постановив ухвалу про закриття провадження у справі.

Позивач звернувся з апеляційною скаргою на вказану ухвалу, посилаючись на те, що він не був належним чином повідомлений про час і місце судового розгляду, а тому був позбавлений можливості здійснити своє право на судовий захист.

Чи є підстави вважати апеляційну скаргу позивача обґрунтованою? Які процесуальні наслідки неявки сторін у судове засідання?

108. У січні 2018 р. Паніна М.І. звернулася до суду із позовною заявою, в якій зазначила, що 3 липня 2014 р. помер її двоюрідний брат Трофимов Г.Ю., внаслідок чого відкрилась спадщина, до складу якої входить 1/3 частини квартири № 3, що знаходяться по вулиці Філатова,4 в смт Романів Житомирської області. Посилаючись на те, що вона є спадкоємцем, Паніна М.І. звернулася до приватного нотаріуса для оформлення спадщини. Однак нотаріусом 8 листопада 2016 р. їй було відмовлено у видачі свідоцтва про право на спадщину за законом у зв'язку з відсутністю документів, які підтверджують родинні відносини зі спадкодавцем. Позивачка просить суд ухвалити рішення, яким встановити факт, що вона є двоюрідною сестрою Трофимова Г.Ю., та визнати за нею право власності на спадкове майно.

При розгляді справи в суді встановлено, що в листопаді 2016 р. Паніна М.І. вже зверталася до Романівського районного суду Житомирської області із подібним позовом. Рішенням Романівського районного суду Житомирської області від 18 липня 2017 р., яке набрало законної сили 19 вересня 2017 р., у задоволенні позову Паніної М.І. про визнання права власності на нерухоме майно в порядку спадкування та встановлення факту родинних відносин було відмовлено.

Як повинен діяти суд у вказаній ситуації? Обґрунтуйте відповідь.

109. Смирнов А.І. звернувся до Київського районного суду м. Полтави з позовом до Петрова Б.М. про визнання недостовірною інформацію, яка 20 вересня 2017 р. була поширена відповідачем у приміщенні Київського районного суду м. Полтави у кабінеті судді. Відповідач Петров Б.М. стверджував, що Смирнов А.І. вдається до дій з ознаками корупційності, здійснює позапроцесуальний вплив на суддів, заходячи до них, зокрема до судді Панченко Р.Т., у кабінет і обговорюючи хід справи.

Згідно з автоматичним розподілом справ вказана справа передана на розгляд судді Київського районного суду м. Полтави Кузьменко Ж.В. З метою уникнення сумнівів в об'єктивності та неупередженості суддя Кузьменко Ж.В. визнала за необхідне зая-

вити самовідвід по даній справі. В обґрунтування ухвали про самовідвід суддя вказала, що підставою для самовідводу є та обставина, що позов Смирнова А.І. ґрунтується на подіях, які відбулися 20 вересня 2017 р. у приміщенні Київського районного суду м. Полтави та безпосередньо стосуються суддів Київського районного суду м. Полтави, оскільки позивач просить визнати недостовірною інформацію, надану відповідачем Петровим Б.М., що він «здійснює позапроцесуальний вплив на суддів, заходить до суддів і до судді Панченко Р.Т.». Дана обставина не свідчить про упередженість судді Кузьменко Ж.В. щодо позову Смирнова А.І., але може викликати сумніви в об'єктивності під час розгляду справи, тому що вона працює в одному суді з суддею Панченко Р.Т.

Згідно з практикою Європейського суду з прав людини (рішення від 9 листопада 2006 р. у справі «Білуга проти України», від 28 жовтня 1998 р. у справі «Ветштайн проти Швейцарії») важливим питанням є довіра, яку суди повинні вселяти у громадськість у демократичному суспільстві. Судді зобов'язані викликати довіру в учасників судового розгляду, а тому будь-який суддя, стосовно якого є підстави для підозри у недостатній неупередженості, повинен брати самовідвід або бути відведений.

Які процесуальні наслідки для розгляду справи матиме ухвала про самовідвід судді: перерва в судовому засіданні, відкладення розгляду справи, зупинення провадження, залишення заяви без розгляду чи закриття провадження у справі? Обґрунтуйте відповідь.

110. У жовтні 2017 р. Литовченко А.П. звернувся з позовом до Панкратова С.М. про визнання заповіту недійсним, у якому, зокрема, зазначив, що заповіт вважає недійсним внаслідок того, що приватним нотаріусом Усовою Д.П. порушений передбачений законом порядок укладання заповіту, а саме заповіт був посвідчений не в приміщенні нотаріальної контори.

У судовому розгляді приватний нотаріус Усова Д.П., яка брала участь у справі як третя особа, яка не заявляє самостійних вимог на предмет спору, на стороні відповідача, пояснила, що заповіт, дійсно, був укладений не в приміщенні нотаріальної контори, а за місцем проживання заповідача, оскільки останній

не міг прибути до нотаріальної контори за станом здоров'я. На підтвердження своїх доводів Усова Д.П. надала суду докази законності укладання заповіту.

Позивач у судовому засіданні наполягав на тому, що заповіт слід визнати недійсним на підставі того, що в момент його укладення заповідач був хворий і не міг розуміти значення своїх дій. Литовченко А.П. подав клопотання про призначення посмертної судової психіатричної експертизи.

Які процесуальні наслідки має заява відповідача про зміну підстав позову? Як повинен діяти суд у разі заявлення клопотання про призначення експертизи? Які процесуальні наслідки має задоволення судом клопотання про призначення судової експертизи?*

111. Позивач звернувся до суду з позовом до відповідача про визнання дій останнього незаконними та визнання його, позивача, права на укладення договірних зобов'язань з Мелітопольськими районними електричними мережами.

У судовому розгляді встановлено, що позивачем не вказаний власний реєстраційний номер облікової картки платника податків за його наявності або номер і серія паспорта, номери засобів зв'язку (за наявності), а також не вказаний ідентифікаційний код відповідача в Єдиному державному реєстрі підприємств і організацій України. Крім того, позивач просить визнати незаконними дії Мелітопольських районних електричних мереж «Запоріжжяобленерго», однак не зазначає, які саме дії відповідача слід визнати незаконними та в чому полягає їх незаконність. У позовній заяві відсутнє підтвердження позивача про те, що ним не подано іншого позову (позовів) до цього ж відповідача з тим самим предметом та з тих самих підстав.

Позивач у позовній заяві вказує на наявність укладеного між ним та відповідачем договору № 3127043 від 30 березня 2009 р., однак до позовної заяви його копії не додає. В обґрунтування неможливості підписання вказаного договору позивач

---

* Завдання може бути використано для групової ділової гри «Судовий процес».

зазначає, що в той час перебував на заробітках в АР Крим, однак доказів на підтвердження цього факту не надає.

Як повинен діяти суд у наведеній ситуації? Обґрунтуйте відповідь.

112. Суд розглянув справу про захист честі, гідності та ділової репутації за позовом Федорова В.П. до телерадіокомпанії «N». Після завершення судового засідання представник відповідача звернувся до секретаря судового засідання з проханням скопіювати технічний запис судового засідання та ознайомитися з його протоколом. Секретар суду відмовив відповідачу, посилаючись на те, що вказані дії можливо виконати лише за ухвалою суду. Крім того, протокол судового засідання ще не готовий, і відповідач може з ним ознайомитися лише через тиждень.

До суду звернувся свідок Петров О.Р., який також просив дати йому можливість ознайомитися з технічним записом судового засідання.

Назвіть процесуальний порядок ведення технічного запису судового засідання і складання протоколу судового засідання. Який порядок ознайомлення, копіювання та внесення зауважень щодо засобів фіксації судового процесу?

Т е м а 20. Рішення суду першої інстанції

Питання для обговорення

1. Поняття і види судових рішень.
2. Законна сила судового рішення.
3. Вимоги, яким повинно відповідати судове рішення.
4. Зміст судового рішення.
5. Усунення недоліків рішення судом, який його ухвалив.
6. Ухвала суду.

113. У серпні 2016 р. Петров О.І. та Петрова Г.С. звернулися до суду з позовом до Морозова М.Т. про визнання права

власності на нерухоме майно за набувальною давністю.

Позивачі зазначали, що з 26 липня 2008 р. перебувають у шлюбі. Петров О.І. є власником 1/3 частки будинку за адресою м. Козятин, вул. Миру 5. У березні 2005 р. померла їхня сусідка Морозова К.П., яка на день смерті проживала без реєстрації у свого сина Морозова М.Т. та невістки за адресою м. Вінниця, вул. Суворова 25, кв. 10, куди переїхала влітку (липні) 2003 р. З цього часу позивачі разом із своєю сім'єю відкрито, безперервно володіють та користуються тією часткою будинку (2/3), що належала Морозовій К.П., доглядають за будинком, підтримують у належному стані, обробляють земельну ділянку біля будинку, не допускають завдання шкоди цьому майну. Після смерті Морозової К.П. відкрилася спадщина, і єдиним спадкоємцем є її син Морозов М.Т., який не заявляв жодних прав на спадщину.

У судовому засіданні відповідач подав заяву про визнання позову, однак рішенням Козятинського міськрайонного суду Вінницької області від 2 грудня 2016 р. відмовлено в задоволенні позову з тих підстав, що син – Морозов М.Т. протягом шестимісячного строку не заявляв про відмову від прийняття спадщини, а тому вважається таким, що прийняв спадщину. Крім того, ухвалюючи рішення про відмову в задоволенні позову, суд першої інстанції виходив з того, що позивачі безпосередньо самою часткою будинку не користувались, оскільки ключі були у сина померлої, та не сплачували рахунки за електрику й інші комунальні платежі, а також земельний податок за користування присадибною земельною ділянкою. Позивачі в судовому засіданні не надали належних та допустимих доказів, які б свідчили про добросовісність заволодіння ними 2/3 будинку, що належали Морозовій К.П., а лише встановлено ту обставину, що вони ззовні підтримували вказане майно у належному стані, оскільки існувала небезпека погіршення стану їх частини будинку.

Не погоджуючись із рішенням суду, позивачі подали апеляційну скаргу, в якій, посилаючись на порушення норм матеріального та процесуального права, просять рішення суду скасувати і ухвалити нове, яким позовні вимоги задовольнити в повному обсязі.

У своєму рішенні суд апеляційної інстанції зазначив, що для набуття права власності на майно за набувальною давністю, по-перше, необхідно, щоб заволодіння майном було добросовісним, тобто особа при заволодінні майном не знала і не могла знати про відсутність у неї підстав для набуття права власності. Разом з тим факт обізнаності особи про те, що вона не є власником речі, не виключає добросовісності володіння за умови, що заволодіння майном не відбулося з порушенням норм права (викрадення, шахрайство). По-друге, таке володіння повинно бути відкритим, тобто очевидним для всіх інших осіб, при цьому володілець має ставитися до цього майна, як до власного (експлуатувати, вживати необхідних заходів для утримання майна в належному стані тощо). Приховування володільцем свого володіння майном є порушенням цієї вимоги. По-третє, володіння майном повинно бути безперервним протягом встановлених законом строків. Перебіг строку набувальної давності починається з моменту виникнення володіння.

Відмовляючи в задоволенні позову, суд першої інстанції в повній мірі не врахував тієї обставини, що факт добросовісності заволодіння, відкритості, безперервності, безтитульності володіння визнається відповідачем та ніким не заперечується.

Відмовляючи у прийнятті визнання відповідачем позову з тих підстав, що таке визнання суперечить закону, суд першої інстанції не постановив окремий процесуальний документ про відмову в прийнятті визнання відповідачами позову та не надав пояснень, у чому визнання позову суперечить закону.

Суд апеляційної інстанції скасував рішення суду першої інстанції й задовольнив позовні вимоги у повному обсязі.

Дайте висновок щодо законності та обґрунтованості рішення суду першої інстанції.

114. У квітні 2016 р. Смирнова О. звернулася з позовом до Карпової Д. про розірвання договору довічного утримання. Смирнова О. зазначала, що 4 липня 2014 р. між нею та відповідачкою був укладений нотаріально посвідчений договір довічного утримання (догляду), оскільки вже на той час позивачка була особою похилого віку, хворіла та потребувала стороннього

догляду. Відповідно до умов договору вона передала у власність Карповій Д. належну їй на праві власності квартиру, а відповідачка зобов'язалася надавати довічне матеріальне забезпечення та здійснювати догляд.

З моменту укладення договору довічного утримання відповідачка не виконувала взяті на себе зобов'язання, у зв'язку з чим її син Карпов С. змушений був надсилати кошти на оплату доглядальниці, а з листопада 2015 р. Карпова Д. взагалі не надає ніякої допомоги та не виконує обов'язків по догляду.

Рішенням Ленінського районного суду м. Миколаєва позов задоволено.

Відповідачка подала апеляційну скаргу, в якій зазначила, що рішення суду першої інстанції є неправильним, незаконним і несправедливим. Зокрема, судом першої інстанції порушені норми матеріального і процесуального права. Так, за правилами ЦПК України обов'язок доведення підстав позову (у даному випадку факту невиконання відповідачем зобов'язання за договором) покладено на позивача, а норми ч. 2 ст. 614 ЦК України встановлюють таку підставу відповідальності за порушення зобов'язання, як вина. Отже, обов'язок по доведенню відсутності вини у порушенні зобов'язання покладається на особу, яка порушила зобов'язання.

Суд апеляційної інстанції скасував рішення суду першої інстанції з таких підстав: у судовому розгляді не було доведено, які конкретно умови договору довічного утримання не виконувалися або порушувалися, а також у чому саме полягало їх невиконання. Крім того, на підтвердження виконання умов щодо забезпечення продуктами харчування та ліками відповідачкою надані копії квитанцій та чеків, що не було спростовано позивачкою.

Яким вимогам повинно відповідати судове рішення? Оцініть законність та обґрунтованість рішення суду першої інстанції, виходячи з доводів апеляційної скарги відповідача, а також з мотивів, наведених апеляційним судом.

115. У вересні 2016 р. Тарасов І. звернувся до суду з позовом до Кузьменка П. про стягнення орендної плати за користування земельною ділянкою. Позивач вказував, що на підставі

державного акта від 22 червня 2004 р. йому на праві власності належить земельна ділянка сільськогосподарського призначення площею 9,91 га, розташована в межах території Михайлівської сільської ради Казанківського району. 20 грудня 2012 р. він уклав з відповідачем договір оренди вказаної земельної ділянки строком на 10 років. У той же день цей договір було зареєстровано відділом Держкомзему у Казанківському районі, але відповідач систематично не сплачує орендної плати. Посилаючись на те, що відповідач добровільно не погасив заборгованість з орендної плати, позивач просив суд стягнути з відповідача на свою користь таку заборгованість за період з 31 грудня 2012 р. по 26 серпня 2016 р. у розмірі 23784 грн, 7642 грн 48 коп. пені, 18313 грн 48 коп. збитків від інфляції та 3500 грн витрат на правову допомогу, а всього 53239 грн 96 коп.

Рішенням Казанківського районного суду Миколаївської області позов задоволений, ухвалено стягнути з відповідача на користь позивача 15856 грн заборгованості з орендної плати, 1160 грн пені, 1687 грн 78 коп. збитків від інфляції та 2193 грн 64 коп. судових витрат.

Позивач не погодився з рішенням суду першої інстанції, оскільки вважав, що розрахунок штрафних фінансових санкцій (пені та втрат від інфляції) місцевим судом проведено неправильно. Так, п. 14 Договору оренди встановлено, що у разі невнесення орендної плати у визначені строки справляється пеня у розмірі 120% від ставки НБУ несплаченої суми за кожний день прострочення, що у грошовому виразі становить 1,19 грн за один день прострочення ($9,91 \times 600 \times 0,02 = 1,19$). Тому за 985 днів прострочення орендної плати за 2013 рік пеня становить 1172,15 грн. А, отже, при простроченні 620 днів орендної плати за 2014 рік пеня за цей період становить 737,80 грн. Загальний розмір пені за прострочення орендної плати за 2013–2014 роки становить 1910 грн.

Оскільки судові рішення про розірвання договору набрало законної сили 26 серпня 2016 р., тобто ще до 15 грудня, то пеня із заборгованості з орендної плати за 2016 рік нарахуванню не підлягає.

Для визначення втрат позивача від інфляції слід засто-

сувати Зведену таблицю індексів інфляції Міністерства статистики України, з якої видно, що величини індексів інфляції склали: за 2014 рік – 1,249; за 2015 рік – 1,433, а за вісім місяців 2016 р. – 1,045. Отже, сума інфляційних втрат позивача з орендної плати за 2013 рік становить 5177 грн, а за 2014 рік – 2961 грн. Усього – 8138 грн.

Таким чином, загальний розмір заборгованості відповідача перед позивачем складає 25904 грн (15856 грн орендної плати + 1910 грн пені + 8138 грн втрат від інфляції = 25904 грн).

Тарасов зазначив, що суд першої інстанції належної уваги на викладене не звернув, а тому помилися в обрахунку розміру пені та інфляційних втрат позивача.

Якій вимозі не відповідає рішення суду? Запропонуйте процесуальні засоби усунення такого недоліку судового рішення.

116. Носов Петро звернувся до суду з позовною заявою до Апостолівської міської ради про визнання права власності на житловий будинок у порядку спадкування та встановлення факту належності правовстановлюючого документа. Позивач посилався на те, що 22 лютого 2014 р. померла його мати, і він звернувся до державного нотаріуса Апостолівського державної нотаріальної контори із заявою про видачу свідоцтва про право на спадщину. У видачі вказаного документа постановою нотаріуса було відмовлено.

У постанові про відмову у вчиненні нотаріальної дії від 14 липня 2016 р. зазначено, що спадкове майно складається з житлового будинку, розташованого в с. Катеринівка по вул. Степовій б.2. Вказаний будинок перейшов у спадок матері Носова Петра після смерті її чоловіка Носова Павла Львовича в 2013 році. Через розбіжності в написанні прізвища власника в правовстановлюючому документі на будинок («Носов Павло Львович») та прізвища спадкодавця в свідоцтві про смерть («Носів Павло Львович») неможливо підтвердити факт належності нерухомого майна матері Носова Петра. Крім того, в постанові нотаріуса зазначено, що видача свідоцтва про право на спадщину проводиться після подання документів, які посвідчують право власності спадкодавця на таке майно. Мати Носова

Петра право власності на спадкове майно після смерті свого чоловіка не оформила.

У судовому розгляді встановлено, що 22 лютого 2014 р. померла мати Носова Петра – Носова Катерина Петрівна, що підтверджується свідоцтвом про смерть серії І-КИ № 558881, виданим 24 лютого 2014 р. виконавчим комітетом Михайлівської сільської ради Апостолівського району.

Із свідоцтва про народження серії ІV-УР № 1262441, виданого 11 травня 1963 р., свідоцтва про укладення шлюбу серії ІІІ-КИ № 397759, виданого 16 січня 1988 р., та запису акта про укладення шлюбу № 138 від 29 серпня 1981 р. суд вбачає, що позивач Носов Петро є сином Носової Катерини Петрівни та Носова Павла Львовича.

Носов Павло Львович помер 15 грудня 2013 р. (свідоцтво про смерть серії І-КИ № 536062).

За життя Носов Павло Львович мав право власності на земельну ділянку площею 7.2752 га у межах згідно з планом, що підтверджується державним актом на право власності на земельну ділянку серії ДП № 073190.

У судовому засіданні також досліджені розрахункові книжки по оплаті за електроенергію та за природний газ на ім'я Носової Катерини Петрівни, що дозволяє стверджувати, що вона сплачувала за особовим рахунком № 1702042 та № 555222 за електроенергію та спожитий природний газ за адресою с. Катеринівка, вул. Степова б.2.

Допитані в судовому засіданні як свідки Семибратова Д. та Гонза Б., кожен окремо, пояснили, що знають позивача та його родину. Батько позивача проживав у господарстві за адресою с. Катеринівка вул. Степова б.2 разом з дружиною та сином. Свідки підтвердили ім'я та по батькові господаря домоволодіння, факти, що він тривалий час, зокрема і останній, проживав у зазначеному домоволодінні і помер у 2013 р., його дружина померла у 2014 р.

Складіть рішення суду.

117. У суді розглянута справа за позовом Петренка Г.С. до селянської спілки «Перемога». Суд постановив рішення, в

резолютивній частині якого вказав: позов задоволено повністю; визнати за Петренком Г.С. право на земельну частку (пай) в селянській спілці «Перемога» у розмірі 2,86 в умовних кадастрових гектарах; зобов'язати Козівську районну державну адміністрацію виділити належну земельну частку (пай) в розмірі 2,86 в умовних кадастрових гектарах із земель резервного фонду, що знаходяться на території Козівківської сільської ради Козівського району Тернопільської області після того, як позивачем будуть надані всі необхідні документи.

Які недоліки має наведена резолютивна частина судового рішення? Якими процесуальними засобами їх можна усунути?

118. Розглянувши у відкритому судовому засіданні цивільну справу за позовом Зотова В.А., Зотової Т.З. до Тарасова П.С., треті особи Головне управління юстиції у м. Києві, державний нотаріус шостої київської державної нотаріальної контори Прокопенко Н. Ф. про визнання недійсним договору купівлі-продажу квартири, стягнення 700 000 грн (гроші сплачені позивачами при купівлі квартири) та стягнення моральної шкоди в розмірі 25 000 грн, суд у резолютивній частині рішення зазначив:

«1. Позов Зотова В.А., Зотової Т.З. до Тарасова П.С., треті особи Головне управління юстиції у м. Києві, державний нотаріус шостої київської державної нотаріальної контори Прокопенко Н.Ф. про визнання недійсними договору купівлі-продажу квартири – задовольнити. У решті позовних вимог – відмовити.

2. Визнати недійсним з моменту укладення договір купівлі-продажу квартири за адресою м. Київ, вул. Соборна, 5, кв.17 від 31 жовтня 2000 р. між Тарасовим П.С. на користь Зотова В.А. та Зотової Т.З.».

Чи є підстави для постановлення додаткового рішення? Обґрунтуйте відповідь. Складіть правильний варіант резолютивної частини рішення.

119. Смирнов К.С. звернувся до суду із заявою про роз'яснення рішення суду, в якій зазначив, що районним судом

м. Києва розглянута цивільна справа за його позовом до ДП «Українська правова інформація» про поновлення на роботі, стягнення середнього заробітку за час вимушеного прогулу, допомоги у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності, компенсації за втрату частини грошових доходів у зв'язку з порушенням термінів виплати.

Рішенням районного суду м. Києва від 22 грудня 2016 р. позов задоволено частково: стягнуто з ДП «Українська правова інформація» на користь Смирнова К.С. 63 534 грн 24 коп. середнього заробітку за час вимушеного прогулу, а в решті позовних вимог відмовлено.

У своїй заяві про роз'яснення рішення суду Смирнов К.С. просить суд відповісти на питання, чи підлягають врахуванню зі стягнутої суми середнього заробітку (63 534 грн 24 коп.) податки та обов'язкові збори.

Чи є передбачені законом підстави для роз'яснення рішення? Обґрунтуйте відповідь.

120. Власов К.Р. звернувся до суду з позовом до Крамаренка П.Б. про повернення грошових коштів, внесених як авансовий платіж за угодою купівлі-продажу частки у майні.

В обґрунтування свого позову позивач вказав, що в жовтні 2013 р. між ним та відповідачем була досягнута усна домовленість про укладення в майбутньому договору купівлі-продажу 1/3 (однієї третини) майнового комплексу, розташованого за адресою м. Люботин, вул. Челюсина, 60, який на праві приватної власності належить відповідачеві. Як завдаток за придбання 1/3 частини майнового комплексу позивач у присутності свідка Павлова М.Ю. 30 жовтня 2013 р. передав відповідачу Крамаренку П.Б. грошові кошти в сумі, еквівалентній 30 000 (тридцять тисяч) доларів США, що підтверджується власноруч написаною останнім розпискою.

У судовому засіданні факт отримання зазначених грошових коштів відповідач не оспорував. Станом на 1 березня 2014 р. договір купівлі-продажу 1/3 (однієї третини) майнового комплексу між позивачем та відповідачем укладений не був, а сам предмет усної домовленості (майновий комплекс) відповідачем було

внесено до статутного капіталу новоствореного Товариства з обмеженою відповідальністю «Слобожанська м'ясопереробна компанія», що унеможливує укладення угоди купівлі-продажу, у зв'язку з чим внесена сума підлягає поверненню.

Численні усні звернення до відповідача про повернення суми авансу в розмірі, еквівалентному 30000 доларів США, бажаного результату не дали: грошові кошти повернуті не були. Позивач 29 квітня 2016 р. письмово звернувся до відповідача з вимогою про повернення вказаних грошових коштів, проте відповіді не отримав.

У судовому засіданні позивач позов підтримав у повному обсязі, а відповідач проти позову заперечував з наступних підстав. Так, Крамаренко П.Б. зареєстрований як фізична особа-підприємець та здійснює господарську діяльність з виробництва готових м'ясних (ковбасних) виробів. До жовтня 2013 р. провадив господарську діяльність самостійно. На початку жовтня 2013 р. до нього звернувся позивач Власов К.Р. разом зі своїм знайомим Потаповим Г.С., які запропонували продати їм частину його бізнесу та здійснювати підприємницьку діяльність спільно.

Оскільки всі виробничі потужності (нерухоме майно, обладнання та устаткування) перебували в приватній власності відповідача як фізичної особи, що, по суті, унеможливлювало розподіл прав на це майно та результати діяльності між учасниками спільного бізнес-проекту, вказані особи дійшли згоди створити товариство з обмеженою відповідальністю, до статутного капіталу якого Крамаренком П.Б. буде внесено належне йому на праві власності майно, після чого Власов та Потапов придбають у нього частки у статутному капіталі новоствореної юридичної особи. За домовленістю вони повинні були викупити по 1/3 часток статутного капіталу юридичної особи, сплативши за це по 120 000 доларів США кожний. На підтвердження такої домовленості та серйозності своїх намірів наприкінці жовтня 2013 р. в рахунок придбання частки корпоративних прав майбутньої юридичної особи передали по 30 000 доларів США кожний, що підтверджується розписками.

10 грудня 2013 р. було зареєстроване Товариство з обмеженою відповідальністю «Слобожанська м'ясопереробна компанія», до статутного капіталу якого Крамаренко особисто передав належне йому майно на загальну суму 2 970 000 грн, у тому числі нерухомість, що розташована за адресою м. Люботин, вул. Челюскіна, 60, обладнання та устаткування.

В указаних розписках зазначено, що грошові кошти передаються в рахунок оплати за придбання частки майна статутного фонду «Слобожанська м'ясопереробна компанія», при цьому Власов і Потапов:

- зобов'язувалися до 1 березня 2014 р. викупити у Крамаренка по 1/3 статутного капіталу ТОВ «Слобожанська м'ясопереробна компанія»;

- підтвердили загальну узгоджену сторонами вартість 1/3 частки статутного капіталу – 120 000 доларів США;

- підтвердили факт сплати по 30 000 доларів США кожний;

- відмовилися від грошових коштів у розмірі по 30 000 доларів США, сплачених кожним з них на користь Крамаренка, якщо відмовляться від викупу корпоративних прав з особистих мотивів.

Позивач посилався на нікчемність укладеного правочину як на підставу повернення сплачених коштів. В обґрунтування своєї позиції позивач посилається, по-перше, на нікчемність договору завдатку, оскільки, на його думку, сторонами не додержана письмова форма такого договору, а по-друге, вказував, що завдатком може забезпечуватися лише дійсне зобов'язання, яке випливає з договору, якого між сторонами не укладалося.

У судовому засіданні були допитані свідки.

Так, позивач, будучи допитаним як свідок, повністю підтвердив обставини, викладені у позовній заяві. Свідок Потапов у судовому засіданні пояснив, що він був присутній 30 жовтня 2013 р. при передачі грошових коштів у еквіваленті 30 000 доларів США, а також пояснив, що договір купівлі-продажі цілісного майнового фонду так і не був укладений та реалізований, а гроші в розмірі 30 000 доларів США відповідач не повернув.

Складіть рішення суду.

Тема 21. Заочний розгляд справи

Питання для обговорення

1. Загальна характеристика заочного розгляду справи.
2. Умови проведення заочного розгляду справи.
3. Порядок заочного розгляду справи.
4. Порядок перегляду заочного розгляду.
5. Оскарження заочного рішення.
6. Законна сила заочного рішення.

121. До суду звернулася Рябуха з позовом до Потапова про встановлення батьківства та стягнення аліментів на її неповнолітню доньку. Відповідач у судове засідання не з'явився втретє, хоча завжди був сповіщений належним чином, про що в матеріалах справи є докази, і про причини неявки не повідомляв. Суддя, не виходячи до нарадчої кімнати, постановив ухвалу про заочний розгляд справи, незважаючи на те, що позивачка була проти заочного розгляду справи.

Позов Рябухи 1 березня 2018 р. суд задовольнив у повному обсязі. 5 квітня 2018 р. від відповідача до суду надійшла заява про перегляд заочного рішення, де зазначалось, що відповідач проти позову заперечує і в нього є докази в обґрунтування своїх заперечень. В останнє судове засідання він не з'явився у зв'язку з хворобою, про що надав довідку з лікарні.

Чи були допущенні суддею помилки? Чи повинен прийняти суддя заяву відповідача про перегляд заочного рішення?

122. Гранін звернувся з позовом до Климова про відшкодування 3000 грн матеріальної шкоди та 4000 грн моральної. У перше судове засідання з поважних причин не з'явився позивач, і суддя відклав розгляд справи. У друге судове засідання не з'явився з поважних причин відповідач, і суддя знов відклав розгляд справи. У третьому судовому засіданні надійшло клопотання відповідача про розгляд справи за його відсутності. Гранін у судовому засіданні заявив два клопотання: перше –

про заочний розгляд справи; друге – про зменшення розміру позовних вимог на 1000 грн.

Суддя не задовольнив жодного клопотання і пояснив Граніну, що при заочному розгляді справи позивач не може змінити розмір позовних вимог без повідомлення про це відповідача, і постановив ухвалу про відкладення розгляду справи.

Дайте правову оцінку діям судді?

123. Унаслідок ДТП Ярчук, пошкодивши автомобіль Дорошенка, спричинив йому шкоду в розмірі 3000 грн. Дорошенко звернувся з позовом про відшкодування матеріальної шкоди. Відповідач у судове засідання не з'явився, хоча був повідомлений належним чином, і про причини неявки не повідомив.

На прохання позивача суд виніс ухвалу про заочний розгляд справи. Позовні вимоги були задоволені в сумі 1500 грн. Позивач з таким рішенням не погодився і на наступний день після його отримання подав апеляційну скаргу на заочне рішення.

Через п'ять тижнів з дня проголошення рішення від відповідача надійшла заява про перегляд заочного рішення, в якій зазначалось, що відповідач проти позову заперечує і надає докази в обґрунтування своїх заперечень. У судове засідання він не з'явився через те, що був у відрядженні, про що надав довідку з місця роботи, але повідомити про це суд не мав змоги.

Суддя в прийнятті заяви відмовив, мотивуючи тим, що відповідачем не сплачений судовий збір за заяву про перегляд заочного рішення і пропущений строк на подання такої заяви.

Дайте правову оцінку діям судді та сторін.

124. Суд 6 жовтня 2017 р. ухвалив заочне рішення, яким задовольнив позовні вимоги Гомінко до Луніна та Мусіна про стягнення суми боргу в розмірі по 3000 грн з кожного. У заяві про перегляд заочного рішення від 9 листопада 2017 р. Лунін та Мусін просили рішення скасувати, посилаючись на те, що вони не отримували судові повістки про день, час і місце слухання справи.

Ухвалою суду від 14 грудня 2017 р. вказана заява залишена без задоволення.

Лунін та Мусін не погодилися з ухвалою і 28 грудня 2017 р. подали на неї апеляційну скаргу. Просили скасувати ухвалу та постановити нову про перегляд заочного рішення.

Перевіривши матеріали справи, судова колегія залишила апеляційну скаргу без розгляду.

Чи допущені процесуальні помилки судами? Чи правильно діяли відповідачі?

125. Машков звернувся з позовом до Яшина про відшкодування матеріальної шкоди в сумі 5000 грн, посилаючись на те, що з вини відповідача сталося затоплення його квартири гарячою водою, внаслідок чого він змушений був робити ремонт.

Відповідач, повідомлений належним чином про час і місце судового засідання, до суду не з'явився і про причини неявки не повідомив.

У судовому засіданні позивач заявив клопотання про заочний розгляд справи і про збільшення позовних вимог на 1000 грн. Суд задовольнив усі клопотання Машкова і виніс ухвалу про заочний розгляд справи. Заочним рішенням позов був задоволений у повному обсязі.

На це рішення суду Яшин подав апеляційну скаргу.

Апеляційний суд виніс ухвалу, в якій зазначив, що апеляційна скарга не підлягає прийняттю до апеляційного провадження, оскільки оскаржити заочне рішення в загальному порядку може лише позивач.

Дайте правову оцінку діям суду першої інстанції, апеляційного суду та відповідача.

Т е м а 22. Наказне провадження

Питання для обговорення

1. Загальна характеристика наказного провадження.
2. Вимоги, за якими може бути видано судовий наказ.
3. Порядок розгляду справ наказного провадження.
4. Судовий наказ як форма судового рішення.
5. Скасування судового наказу.

126. У квітні 2018 р. Красницька О. М. звернулася до суду із заявою про видачу судового наказу про стягнення аліментів з Красницького П.І. на утримання доньки. Судовим наказом Бориспільського міськрайонного суду Київської області від 11 травня 2018 р. заяву Красницької О. М. задоволено та стягнуто на її користь аліменти на утримання дочки у розмірі 1/4 частини від усіх видів заробітку (доходу), але не менше ніж 50% від прожиткового мінімуму на дитину відповідного віку, починаючи з 20 квітня 2018 р. до досягнення дитиною повноліття.

У травні 2018 р. адвокат Красницького П. І. звернувся до суду з апеляційною скаргою на судовий наказ, яка мотивована тим, що [ст. 161 ЦПК України](#) не передбачено стягнення аліментів у розмірі на одну дитину – однієї чверті доходів боржника, однак не менше 50 % від прожиткового мінімуму для дитини відповідного віку, а отже, судом видано судовий наказ щодо вимоги, яка не може бути заявлена у наказному провадженні.

Ухвалою Апеляційного суду Київської області від 6 червня 2018 р. апеляційне провадження було відкрите, за результатами розгляду справи в суді апеляційної інстанції судовий наказ скасовано, роз'яснено стягувачу про можливість пред'явлення зазначених вимог у порядку загального позовного провадження.

Чи правильні дії судів першої та апеляційної інстанціїї?

127. До судді надійшла заява Порохова О.Д. про видачу судового наказу про стягнення нарахованої, але не виплаченої суми заробітної плати, середнього заробітку за час затримки розрахунку та моральної шкоди, завданої невикплатою заробітної плати. Суддя ухвалою повернув заяву про видачу судового наказу стягувачу в частині несплати стягнення моральної шкоди через ненадання останнім документів, які підтверджують заявлені вимоги та несплату судового збору, в іншій частині – постановив ухвалу про відкриття наказного провадження.

Чи правильні дії суду? За якими вимогами може бути виданий судовий наказ? З яких стадій складається наказне провадження?

128. За заявою КП «Теплоцентраль» було видано 28 липня 2018 р. судовий наказ про стягнення з боржника Федотової А. П. заборгованості за комунальні послуги в розмірі 3000 грн.

Федотова А. П. 14 серпня 2018 р. звернулася до суду із заявою про скасування судового наказу, у якій просила поновити процесуальні строки для скасування судового наказу та скасувати останній, посилаючись на те, що цей наказ вона отримала лише 9 серпня 2018 р. Ухвалою від 18 серпня 2018 р. суд поновив строк подачі заяви про скасування судового наказу та призначив справу до розгляду в судовому засіданні на 25 серпня 2018 р. За результатами розгляду заяви у скасуванні судового наказу було відмовлено через те, що Федотова А. П. не надала доказів, що підтверджують її заперечення проти вимог стягувача.

Чи правильні дії суду? Які ставляться вимоги до заяви про скасування судового наказу? Яка процедура скасування судового наказу передбачена ЦПК?

129. Фізична особа – підприємець Іваненко О. П. звернувся до суду із заявою про стягнення із ТОВ «Світоч» заборгованості за договором перевезення у розмірі 120 тис. грн. Суд розглянув заяву про видачу судового наказу і, керуючись принципом пропорційності та враховуючи завдання цивільного судочинства, особливості предмета спору, ціну позову та складність справи відповідно до ст. 11 ЦПК, вирішив, що справу доцільніше розглядати за правилами спрощеного позовного провадження, тому постановив ухвалу про відкриття провадження, надавши боржнику строк для подачі відзиву.

Чи правильні дії суду? Які справи можуть розглядатися в порядку наказного провадження? Як співвідносяться правила наказного та спрощеного позовного провадження?

Тема 23. Окреме провадження

Питання для обговорення

1. Окреме провадження в системі цивільного судочинства.
2. Система справ окремого провадження.
3. Учасники справи в окремому провадженні.
4. Докази та доказування в окремому провадженні.
5. Процесуальний порядок розгляду та вирішення справ окремого провадження.

130. Опікунська рада звернулася до суду із заявою про визнання Сорокіна І.І. недієздатним на підставі того, що він страждає на психічний розлад. Заяву було подано до суду за місцем проживання Сорокіна І.І. В обґрунтування заявленої вимоги опікунська рада посилалася на те, що Сорокін І.І. страждає на психічний розлад, перебуває на обліку у психоневрологічному диспансері та на час звернення проходить там черговий курс лікування. Опікунською радою також заявлено клопотання про витребування судом з лікувального закладу необхідних документів на підтвердження зазначених у заяві фактів.

Суд прийняв заяву та відкрив провадження у справі. У задоволенні клопотання щодо витребування доказів суд відмовив на підставі того, що відповідно до ч. 3 ст. 12 ЦПК кожна сторона повинна довести ті обставини, на які вона посилається, як на підставу своїх вимог. Суд при цьому не може втручатися у формування кола доказів у справі та доказову діяльність учасників справи.

Дайте правову оцінку діям суду.

Визначте порядок відкриття провадження, розгляду та вирішення справ про визнання фізичної особи недієздатною.

131. Профспілковий комітет машинобудівного заводу ФЕД звернувся до суду із заявою про обмеження цивільної дієздатності Полякова Г.С. через те, що він зловживає спиртними напоями. У заяві було зазначено, що Поляков Г.С. неодноразово приходив на роботу в нетверезому стані, у зв'язку із чим ненале-

жно виконував свої службові обов'язки; його дружина декілька разів зверталася до профкому з проханням про застосування до чоловіка заходів громадського впливу, посилаючись на те, що він надмірно вживає спиртні напої, проте застосування заходів громадського впливу позитивних результатів не дало.

Суд відкрив провадження у справі, розглянув заяву та ухвалив рішення про обмеження цивільної дієздатності Полякова Г.С. Копію рішення суд направив до органів опіки та піклування для встановлення піклування над Поляковим Г.С. та призначення йому піклувальника.

Чи правомірні дії суду?

Визначте порядок відкриття провадження та розгляду справ про обмеження цивільної дієздатності фізичної особи.

Зазначте вимоги до судового рішення по цих справах.

132. Пряхіна А.А. звернулася до суду із заявою про надання їй повної цивільної дієздатності. Заявниця зазначила, що у віці 15 років народила дитину, в актовому запису цивільного стану про народження сина вона записана матір'ю. Надання повної цивільної дієздатності їй необхідно для того, щоб влаштувати сина у дитячий садок та самостійно його виховувати.

У судовому засіданні встановлено, що батько заявниці не заперечує проти надання їй повної цивільної дієздатності, оскільки вона спроможна самостійно виховувати сина, і це відповідає її інтересам та інтересам дитини. Проте мати заявниці із цим не згодна, оскільки вважає, що донька має закінчити навчання у школі, тому не може влаштуватися на роботу, мати самостійний заробіток та утримувати дитину без допомоги батьків.

Суд, заслухавши пояснення заявниці та її батьків, дослідивши матеріали справи, заяву Пряхіної А.А. задовольнив.

Чи правомірно діяв суд? Визначте підстави для надання особі повної цивільної дієздатності. Визначте порядок відкриття провадження у справі, порядок розгляду та вирішення цієї категорії справ.

133. Гадяцький районний суд Полтавської області 31 травня 2018 р. одноособово у відкритому судовому засіданні

розглянув цивільну справу за заявою Крутько О.О. про визнання Крутька С.С. безвісно відсутнім.

У заяві Крутько О.О. зазначила, що вона разом із чоловіком Крутьком С.С., дочкою Крутько Т.С. з 29 серпня 2002 р. проживали у домі, який належить Крутьку С.С. У 2013 р. її чоловік поїхав за кордон на заробітки і з нею та дочкою підтримував зв'язок по телефону, який з 2016 р. втрачено, і до даного часу про місце знаходження Крутька С.С. нічого не відомо. Вона намагалась знайти чоловіка, зверталася до його рідної сестри та матері, які проживають також за кордоном, але останні повідомили, що втратили з ним зв'язок і місце його перебування їм не відоме. За даним фактом Гадяцьким ВП ГУНП у Полтавській області була заведена оперативно-розшукова справа, але встановити місце знаходження Крутька С.С. так і не вдалося.

Визнання чоловіка безвісно відсутнім заявниці необхідно для розірвання шлюбу, оформлення соціальної допомоги на дитину та встановлення опіки над майном Крутька С.С.

Чи є підстави для задоволення заяви?

Визначте учасників справи, предмет доказування та коло необхідних доказів.

Якими мають бути дії суду у разі, якщо фізична особа, яку визнано безвісно відсутньою, з'явиться або стане відомо про місце її знаходження?

134. Ткач В.В. звернувся до суду із заявою про оголошення померлим його сина Ткача О.В. з метою оформлення права на спадщину. У заяві Ткач В.В. зазначив, що його син, відпочиваючи в Криму, під час здійснення польоту на дельтаплані потрапив у грозові хмари і зник. Проведені пошуки результату не дали, з того часу ніяких відомостей про нього немає.

При розгляді справи суд встановив, що на Ткача О.В. була заведена контрольно-спостережна справа як на особу, яка стала жертвою нещасного випадку, що підтверджено довідкою, виданою Феодосійським ГО ГУМВС України в АР Крим. Довідкою правління «Мегабанку», в якому працював Ткач О.В., підтверджено, що він не з'явився на роботу після щорічної відпустки

і з цього часу вважається відсутнім на робочому місці з невідомої причини.

Розглянувши цивільну справу, суд відмовив заявнику в задоволенні заявленої вимоги з тих підстав, що згідно із законом фізична особа може бути оголошена померлою, якщо у місці її постійного проживання немає відомостей про місце її перебування протягом трьох років, а з моменту нещасного випадку, що трапився з Ткачом О.В., цей строк ще не сплив, оскільки минуло тільки шість місяців.

Дайте правову оцінку діям суду.

Визначте порядок відкриття провадження у справі, підготовки справи до розгляду та розгляду і вирішення справ про оголошення фізичної особи померлою.

135. Суддя Деснянського районного суду міста Києва 22 січня 2018 р. одноособово розглянув у відкритому судовому засіданні цивільну справу за заявою Гут М.Т. про оголошення Гута Д.О. померлим.

Заявниця обґрунтовує заявлені вимоги тим, що 7 березня 1986 р. уклала шлюб з Гутом Д.О., який зареєстрували в селищній раді с. Кадикчан Сусуманського району Магаданської області. Від шлюбу в них народилися донька та син. Її чоловік 1 січня 1994 р. поїхав на заробітки до США. Спочатку він телефонував, писав листи, надсилав фотографії, а згодом – присилав електронні листи. Останнього листа заявниця отримала 5 лютого 2015 р., після того як повідомила чоловіку про смерть його матері. 29 липня 2015 р. надіслала повідомлення про смерть батька чоловіка, однак жодної відповіді не отримала. Пошуки результату не дали (заявниця Гут М.Т. зверталася до Деснянського РУГУ МВС України). З того часу ніяких відомостей про місце перебування чоловіка так і не надходило. Оголошення Гута Д.О. померлим необхідно заявниці для оформлення спадщини на належну чоловікові земельну ділянку, а також для визначення свого статусу, оскільки за документами заявниця перебуває в шлюбі з Гутом Д.О.

На підтвердження зазначених обставин заявницею до суду було надано довідку начальника Деснянського РУ ГУМВС

України від 21 липня 2014 р. про те що, місце знаходження її чоловіка не встановлено, проводяться заходи його розшуку, і довідку Деснянського управління поліції Головного управління Національної поліції у м. Києві №13847/125/49-2017 від 18 серпня 2017 р. про неможливість встановлення місця реєстрації або перебування Гута Д.О.

Суд вважає, що зібрані у справі докази свідчать про відсутність підстав для оголошення Гута Д.О. померлим, оскільки надані заявницею докази не дають можливості для доведення обставин, які вірогідно свідчили би про смерть її чоловіка, обставин, за яких настала смерть, тощо. Враховуючи це, суд ухвалив рішення про відмову в задоволенні заяви про визнання Гута Д.О. померлим.

Дайте правову оцінку діям суду.

Визначте підстави для оголошення фізичної особи померлою?

Чим відрізняється оголошення фізичної особи померлою від встановлення факту смерті особи.

136. Смирнова Т.О. звернулася до суду за місцем свого проживання із заявою про усиновлення дитини. У заяві вона зазначила, що перебуває у шлюбі сім років; після тяжкої травми, незважаючи на тривале лікування, не може мати дітей. Вони з чоловіком володіють трикімнатною квартирою, займаються підприємницькою діяльністю і можуть забезпечити всі умови для виховання та утримання дитини.

До заяви були додані: копія свідоцтва про шлюб, копія декларації про доходи та правовстановлюючий документ на квартиру. Суд відкрив провадження у справі та, розглянувши справу у відкритому судовому засіданні, ухвалив рішення про задоволення заявленої Смирнвою Т.О. вимоги про усиновлення дитини.

Чи є підстави для відкриття провадження у справі?

Які дії має здійснити суддя при підготовці справ про усиновлення до судового розгляду?

Визначте склад суб'єктів, предмет доказування та коло необхідних доказів у справах про усиновлення

137. Заявники Ткаченко С.С., Ткаченко Н.Н. звернулися до суду із заявою про усиновлення ними малолітньої дитини Смаль О. Суд відкрив провадження у справі та призначив дату, час і місце проведення судового засідання для розгляду справи по суті.

До зазначеної дати проведення судового засідання в канцелярію суду надійшло клопотання головного лікаря Комунальної установи «Міський спеціалізований будинок дитини № 1» про зупинення провадження у справі у зв'язку з тим, що до Київського районного суду м. Одеси подана заява про встановлення батьківства Смаля Н.О. стосовно малолітньої дитини Смаль О.

Ухвалою Київського районного суду м. Одеси провадження у даній справі було зупинено до набрання законної сили рішенням суду у цивільній справі про встановлення батьківства.

Дізнавшись про це, заявники звернулися до суду з клопотанням про закриття провадження у справі у зв'язку з розглядом судом цивільної справи за позовом біологічного батька дитини про встановлення батьківства.

Дайте правову оцінку діям суду.

Чи підлягає задоволенню клопотання заявників.

138. Степанова М.О. звернулася до суду із заявою про встановлення факту родинних відносин. Заявниця посилалася на те, що після смерті її рідної сестри Кириченко Т.С. відкрилася спадщина на частину будинку та на грошовий вклад. Спадкоємців першої черги немає, а вона не може одержати в нотаріальній конторі свідоцтво про право на спадщину, оскільки у свідоцтві про народження сестри та в її свідоцтві про народження різні записи прізвища та по батькові.

У судовому засіданні встановлено, що майно, на яке претендує заявниця, було визнане відумерлим і перейшло у власність територіальної громади. Заявниця вважає, що це було здійснено з порушенням закону та її інтересів. Розглянувши справу, суд на підставі пояснень заявниці, показань свідків та наданих заявницею письмових доказів задовольнив заяву, ви-

знав Степанову М.О. та Кириченко Т.С. рідними сестрами.

Чи правомірні дії суду?

Які факти, що мають юридичне значення, можуть бути встановлені у судовому порядку?

139. Ульяновський районний суд Кіровоградської області 1 червня 2018 р. розглянув у відкритому судовому засіданні в м. Благовіщенське Кіровоградської області цивільну справу в порядку окремого провадження за заявою Книш Л.М., заінтересована особа – Великотроянівська сільська рада Благовіщенського району про встановлення факту належності правовстановлюючого документа.

Заявниця Книш Л.М. як спадкоємиця за заповітом звернулася до Благовіщенської районної державної нотаріальної контори із заявою про видачу свідоцтва про прийняття спадщини, яка залишилася після смерті Книш В.І., померлої 1 квітня 2013 р. Однак при огляді поданих Книш Л.М. документів державним нотаріусом було виявлено розбіжності в державному акті про право приватної власності на землю, виданого на ім'я «Книш Валентина Іллінічна», та у свідоцтві про смерть, виданому на «Книш Валентина Іллівна», що перешкоджає реалізації права заявника на укладання договору оренди земельної ділянки.

У яких випадках суд розглядає справи про встановлення факту належності правовстановлюючого документа?

На які докази повинен посилатися заявник в обґрунтування заявлених вимог?

Які відомості повинно бути зазначено у рішенні суду про факт належності правовстановлюючого документа ?

140. Олександрівський районний відділ державної реєстрації актів цивільного стану Головного територіального управління юстиції у Кіровоградській області 1 червня 2018 р. звернувся до Центрального районного суду Харківської області із заявою, в якій просить встановити факт народження Помазан Д.М. 8 липня 2014 р. на тимчасово окупованій території України в м. Алушта Автономної Республіки Крим.

В обґрунтування заяви заявник вказав, що мати Помаза-

на Д.М., який народився 8 липня 2014 р. в м. Алушта Республіки Крим, не має можливості отримати свідоцтво про народження у відділі державної реєстрації актів цивільного стану, оскільки факт народження відбувся на тимчасово окупованій території України, на якій неможливо отримати медичний документ, що може бути прийнятий відділом реєстрації актів цивільного стану для здійснення реєстрації народження відповідно до ст.13 Закону України «Про державну реєстрацію актів цивільного стану».

Посилаючись на положення п. 1 ч. 1 ст. 31 ЦПК України, суд передав справу на розгляд до Олександрівського районного суду Кіровоградської області – за місцем проживання мати Помазана Д.М.

Чи правомірні дії суду? Визначте коло осіб, які мають право подавати заяву до суду про встановлення факту народження особи на тимчасово окупованій території України, визначеній Верховною Радою України?

Окресліть предмет доказування та коло необхідних доказів у цієї справі.

141. Приступа В.М. звернувся до суду за місцем свого проживання із заявою про відновлення прав на ощадний (депозитний) сертифікат. У заяві зазначено, що ощадний сертифікат був ним випадково загублений разом з іншими документами. Розміщене на місцевому телеканалі оголошення з проханням за винагороду повернути йому загублені документи не дало результату. Суд прийняв заяву, постановив зробити публікацію про виклик держателя втраченого ощадного (депозитного) сертифіката і після надходження від Глушка Т.С. заяви про те, що він є держателем загубленого цінного папера, розглянув справу за участю заявника та держателя цінного папера і задовольнив заявлену вимогу.

Чи правомірні дії суду?

Визначте особливості процесуального порядку розгляду справ про відновлення прав на втрачені цінні папери на пред'явника та векселі.

142. Місцева державна адміністрація звернулася до суду із заявою про передачу в комунальну власність земельної ділянки та розташованих на ній споруд. Заява подана до суду за місцем знаходження земельної ділянки. У заяві було вказано, що власник зазначених нерухомих речей невідомий, протягом двох років ця ділянка та споруди за призначенням не використовуються, ніхто там не з'являється, тому є підстави для визнання зазначених нерухомих речей безхазяйними та передання їх територіальній громаді.

Суд прийняв заяву до провадження, розглянув справу та задовольнив заявлені вимоги.

Дайте правову оцінку діям суду.

Визначте порядок відкриття провадження та розгляду справ про передачу безхазяйної нерухомої речі у комунальну власність.

143. Орган місцевого самоврядування звернувся до суду з вимогою про визнання спадщини відумерлою. У заяві було зазначено, що після смерті Первушина П.О. відкрилася спадщина; спадкове майно складається з двокімнатної квартири, грошового вкладу в ощадбанку, меблів та інших речей, належність цього майна спадкодавцю підтверджується відповідними документами; спадкоємців за законом у Первушина П.О. немає, а заповіт не був складений.

Суд, встановивши в судовому засіданні, що Первушин П.О. не має спадкоємців за заповітом і за законом, але з дня відкриття спадщини ще не сплив строк шести місяців, який надається законом для прийняття спадщини, відмовив у задоволенні заяви.

Чи законні дії суду?

Визначте порядок розгляду справ про визнання спадщини відумерлою.

144. Лікар-психіатр міської клінічної психоневрологічної лікарні 10 травня 2018 р. звернувся до суду за місцем знаходження лікарні з заявою про продовження надання амбулаторної психіатричної допомоги Ткачову С.С.

У заяві було зазначено, що за рішенням суду Ткачов С.С. у примусовому порядку проходить амбулаторне психіатричне лікування, стан його здоров'я за минулий час не поліпшився, у зв'язку з цим лікування доцільно продовжити.

Суд, розглянувши 25 травня 2018 р. за участю лікаря-психіатра справу у відкритому судовому засіданні і на підставі копії рішення про надання амбулаторної психіатричної допомоги, висновку лікаря-психіатра про необхідність її продовження та його пояснень, задовольнив заявлену вимогу.

Дайте правову оцінку діям суду.

Визначте порядок відкриття провадження та розгляду справ про надання особі психіатричної допомоги у примусовому порядку.

145. Міська клінічна лікарня № 1 звернулась 3 квітня 2018 р. до суду за місцем свого знаходження із заявою про обов'язкову госпіталізацію до протитуберкульозного закладу Малевича Т.С. у зв'язку з тим, що при проведенні обстеження в нього було виявлено захворювання на туберкульоз. Суддя прийняв заяву і відкрив провадження у справі. Справа була розглянута судом 15 квітня 2018 р. у відкритому судовому засіданні за участю представника міської клінічної лікарні № 1 та Малевича Т.С. За результатами розгляду ухвалено рішення про задоволення заяви про обов'язкову госпіталізацію до протитуберкульозного закладу Малевича Т.С.

Чи законні дії судді?

Визначте порядок відкриття провадження та розгляду справ про обов'язкову госпіталізацію фізичної особи до протитуберкульозного закладу.

146. Судова колегія судової палати в цивільних справах Апеляційного суду Харківської області розглянула цивільну справу за апеляційною скаргою ПП «Еллада-2002» на ухвалу судді Червонозаводського районного суду м. Харків про відкриття провадження у справі за заявою Харківської об'єднаної державної податкової інспекції про розкриття Харківською обласною філією АКБ «Укрсоцбанк» інформації, яка містить бан-

ківську таємницю. В апеляційній скарзі зазначено, що ухвала суду першої інстанції щодо відкриття провадження у справі постановлена з порушенням закріплених ст. 347 ЦПК правил підсудності справ про розкриття банками інформації, яка містить банківську таємницю, що є підставою для її скасування та направлення справи за підсудністю до належного суду.

Судова колегія дійшла висновку, що апеляційна скарга не підлягає задоволенню за таких підстав. Відповідно до ст. 375 ЦПК апеляційний суд відхиляє скаргу і залишає ухвалу без змін, якщо визнає, що суд першої інстанції постановив ухвалу з додержанням вимог закону. Згідно зі ст. 347 ЦПК заява про розкриття банком інформації, яка містить банківську таємницю, щодо юридичної або фізичної особи подається до суду за місцезнаходженням банку, що обслуговує цю особу.

Матеріали справи свідчать про те, що ПП «Еллада-2002» обслуговується в Харківській обласній філії АКБ «Укрсоцбанк», тобто вся інформація, яка становить банківську таємницю, знаходиться саме в цьому структурному підрозділі банку. Відповідно до Закону України «Про банки та банківську діяльність» структурні підрозділи банків не мають статусу юридичної особи, проте провадять діяльність від імені банку. Приватне підприємство ПП «Еллада-2002» обслуговує філія банку, яка знаходиться у Червонозаводському р-ні м. Харкова, а не центральний офіс банку, розташований у м. Києві.

Виходячи із загальних, встановлених ч.7 ст.28 ЦПК правил підсудності, якою передбачено розгляд справ за місцем знаходження філії юридичної особи, судова колегія не вбачає порушень процесуальних норм при відкритті провадження у справі про розкриття Харківською обласною філією АКБ «Укрсоцбанк» інформації, яка містить банківську таємницю.

Дайте правову оцінку діям суду.

147. Федоренко А.М. звернулася до суду за місцем свого проживання із заявою про розірвання шлюбу з Федоренком С.С. Печерський районний суд м. Києва заяву прийняв та 10 січня 2018 р. розглянув справу у відкритому судовому засіданні в порядку окремого провадження.

У судовому засіданні було встановлено, що з 28 жовтня 2015 р. подружжя перебуває в зареєстрованому шлюбі, від шлюбу має 2-х дітей, однак на даний час припинило спільне життя, не підтримує подружніх стосунків, не веде спільне господарство. Основною причиною розпаду сім'ї є те, що Федоренко С.С. – громадянин іншої держави і зараз проживає за межами України. У зв'язку з цим подальше спільне життя і збереження шлюбу неможливе.

Чи підлягають розгляду в порядку окремого провадження справи про розірвання шлюбу?

Визначте, за правилами якої підсудності розглядаються ці справи?

Які документи мають бути додані до заяви про розірвання шлюбу за спільною заявою подружжя?

Визначте предмет доказування та коло необхідних доказів у цієї справі.

148. Ушакова Н.О. звернулася до суду за місцем проживання Брилевського Д.А. із заявою про видачу обмежувального припису, відповідно до якого просить заборонити Брилевському Д.А. виселення її з квартири, позбавлення права на користування житлом та належними їй речами, які там знаходяться. В обґрунтування заявленої вимоги Ушакова Н.О. послалася на те, що не може проживати у зазначеній квартирі та користуватися належними їй речами, оскільки з боку її колишнього цивільного чоловіка вчиняється домашнє насильство.

Розглянувши у відкритому судовому засіданні заявлену вимогу, суд встановив, що заявником не надано доказів внесення до Єдиного державного реєстру випадків домашнього насильства з боку Брилевського Д.А. щодо неї та факту притягнення його до адміністративної відповідальності. Водночас заявником надані до суду як докази витяги із реєстру досудових розслідувань кримінального провадження № 12018161480000, № 12018161480000, де зазначено, що підставою для внесення відповідних відомостей були конфлікти між Ушаковою Н.О. та Брилевським Д.А. з приводу невиконання рішення суду щодо усунення перешкод у користуванні житлом.

Виходячи з установлених обставин справи та досліджених доказів, суд ухвалив рішення про задоволення заяви та видачу обмежувального припису, яким заборонив Брилевському Д.А. протягом 12 місяців вчиняти перешкоди Ушаковій Н.О. у користуванні належним їй майном.

Чи правомірні дії суду? Визначте коло учасників справи. Назвіть предмет доказування та коло необхідних доказів у справах про видачу обмежувального припису. Визначте вимоги щодо змісту судового рішення.

Тема 24. Апеляційне провадження

Питання для обговорення

1. Моделі апеляції
2. Загальна характеристика апеляційного провадження
3. Право апеляційного оскарження та порядок його здійснення
4. Розгляд справи судом апеляційної інстанції. Межі розгляду справи судом апеляційної інстанції
5. Повноваження суду апеляційної інстанції
6. Підстави для скасування рішень судом апеляційної інстанції

149. Рішенням Харківського районного суду Харківської області у справі за позовом Богуша С.А. до ДП «Укрспирт» про надання квартири та відшкодування моральної шкоди позивачеві у задоволенні позову було відмовлено.

Не погодившись із зазначеним рішенням, Богуш С.А. подав на нього апеляційну скаргу, посилаючись на його незаконність та необґрунтованість. В апеляційній скарзі він просив рішення суду скасувати та витребувати нові докази, оскільки він вважав, що наданих районному суду доказів недостатньо для задоволення його позову.

Апеляційну скаргу подано через Харківський районний суд Харківської області.

Суддя Харківського районного суду Харківської області

залишив апеляційну скаргу без руху, зазначивши, що:

- 1) скарга не надрукована, а її рукописний текст неможливо прочитати;
- 2) не зазначено дати подання апеляційної скарги;
- 3) не конкретизовано клопотання про скасування рішення суду;
- 4) відсутні копії скарг та доданих до неї документів відповідно до кількості осіб, які беруть участь у справі;
- 5) скаргу написано не державною мовою;
- 6) до апеляційної скарги не додано доказів, що підтверджують дату отримання копії оскаржуваного судового рішення суду першої інстанції;
- 7) не зазначено поважність причин неподання доказів до районного суду та не обґрунтовано прохання про витребування нових доказів.

Чи правильні дії судді? Який порядок подання апеляційної скарги? Проаналізуйте процесуальні дії суду апеляційної інстанції на стадії відкриття апеляційного провадження. Чи всі зазначені вище вказівки суду є підставами для залишення апеляційної скарги без руху?

150. У березні 2018 р. Окуленко Л.В. звернулася до суду з позовом до ПАТ «Ватра Банк» про визнання недійсним з моменту укладення кредитного договору та зобов'язання прийняти кошти, що залишаться після приведення сторін у попередній стан, який існував до укладення кредитного договору.

В обґрунтування позову Окуленко Л.В. посилалась на те, що при укладенні спірного договору відповідачем були грубо порушені положення статей 11, 15, 18 Закону України «Про захист прав споживачів», правочин вчинено під впливом омани з боку кредитора, що відповідно до статей 203, 215, 216, 230 ЦК України є підставою для визнання угоди недійсною із застосуванням наслідків недійсності.

Рішенням Червонозаводського районного суду м. Харкова від 26 травня 2018 р. у задоволенні позову відмовлено. Відмовляючи у задоволенні позову, суд першої інстанції виходив із недоведеності позовних вимог.

Не погодившись із таким рішенням, позивачка звернулася до апеляційного суду з апеляційною скаргою, в якій, посилаючись на порушення судом норм матеріального та процесуального права, просила скасувати рішення суду першої інстанції.

Розглядаючи справу в апеляційному провадженні, апеляційний суд Харківської області виявив грубе порушення норм процесуального права, на які позивачка при поданні апеляційної скарги не посилалася. Зокрема, судом апеляційної інстанції встановлено, що позов було пред'явлено до неналежного відповідача, оскільки відповідно до договору купівлі-продажу кредитного портфеля ПАТ «Ватра Банк» продав (переуступив) ТОВ «Ватра Факторинг Україна» права на кредитний портфель, що включає в себе і спірний кредитний договір.

Відповідно до положень ЦПК України саме на позивача покладено обов'язок визначати відповідача у справі. Окрім цього, за закріпленням у ст. 13 ЦПК України принципом диспозитивності цивільного судочинства та за змістом ст. 51 ЦПК України заміна судом первісного відповідача належним відповідачем є можливою лише як результат вирішення судом такого клопотання позивача. Заявляючи у березні 2018 р. вимоги про визнання договору недійсним та зобов'язання ПАТ «Ватра Банк» приймати від Окуленко Л.В. кошти, що залишаться після приведення сторін у попередній стан, який існував до укладення кредитного договору, позивачка не поставила питання про заміну неналежного відповідача на ТОВ «Ватра Факторинг Україна», до якого на час подання позову перейшло право вимоги за спірним кредитним договором.

Вирішуючи спір, суд першої інстанції фактичні обставини справи у повній мірі не з'ясував, дійсні правовідносини між сторонами не встановив та не роз'яснив позивачці процесуальне право на залучення до участі у справі нового кредитора за спірним договором – ТОВ «Ватра Факторинг Україна», яке має матеріально-правову заінтересованість у вирішенні цього спору. Водночас, як випливає зі змісту положень глави 1 розділу V ЦПК України, суд апеляційної інстанції не має права залучати до участі у справі осіб, які не брали участі в розгляді справи в суді першої інстанції.

Враховуючи викладене, суд апеляційної інстанції, посилаючись на положення ч. 4 ст. 367 ЦПК України, вийшов за межі доводів апеляційної скарги, задовольнив частково апеляційну скаргу та скасував рішення суду першої інстанції. При цьому в задоволенні позову судом апеляційної інстанції було відмовлено з інших підстав, з роз'ясненням позивачці права в подальшому звернутися з даними позовними вимогами до суду, залучивши до участі у справі осіб, прав та інтересів яких стосується предмет позову.

Дайте правову оцінку діям суду апеляційної інстанції.

З яких підстав апеляційний суд може вийти за межі доводів апеляційної скарги?

Визначте, чи були в зазначеній ситуації такі підстави?

151. У січні 2018 р. Марченко М.М. звернувся до Київського районного суду м. Харкова з позовом до Вакуленко В.В. про стягнення заборгованості за договором позики. В обґрунтування своїх вимог позивач посилався на те, що 1 березня 2017 р. між ним та відповідачкою укладено договір позики, за умовами якого позивач надав позичальниці Вакуленко В.В. кошти в розмірі 500 000,00 грн, які вона зобов'язана була повернути протягом шести місяців з дня отримання коштів. Вакуленко В.В., як зазначено в позові, свої зобов'язання за договором не виконала й позичені кошти не повернула, що стало підставою для звернення до суду із відповідним позовом про стягнення заборгованості.

Рішенням Київського районного суду м. Харкова від 24 червня 2018 р. позов задоволено. Стягнуто з Вакуленко В.В. на користь Марченка М.М. заборгованість за договором позики від 1 березня 2017 р. в розмірі 500 000,00 грн та розподілено судові витрати.

Вирішуючи вказаний спір та задовольняючи позовні вимоги, суд першої інстанції виходив із того, що укладений між сторонами договір позики відповідачка, всупереч вимогам закону, свої цивільно-правові зобов'язання не виконала та не сплатила передбачені договором кошти, внаслідок чого утворилася заборгованість, яка підлягала стягненню. Мотивуючи своє

рішення, суд зазначив, що спірний договір підписаний відповідачкою, його зміст вказує на те, що сторони досягли згоди з приводу всіх його суттєвих умов. Факт отримання відповідачем коштів у вказаній вище сумі від позивачки підтверджується умовами договору позики та розпискою про отримання грошових коштів, складеною відповідачкою.

Не погодившись із вказаним рішенням, Вакуленко В.В. подала апеляційну скаргу, в якій просила рішення суду скасувати та ухвалити нове рішення про відмову в задоволенні позову, посилаючись на неповне з'ясування обставин, що мають значення для справи, порушення судом норм матеріального права, що призвело до неправильного вирішення справи. В обґрунтування доводів апеляційної скарги Вакуленко В.В. посилалася на те, що жодних грошових коштів від Марченка М.М. у позику ніколи не отримувала, а підпис на договорі позики від 1 березня 2017 р., так само, як і розписка про отримання грошових коштів, належать не їй, а були підроблені. З метою доведення вказаних обставин вона просила суд призначити по справі судову почеркознавчу експертизу для встановлення автентичності її підпису на договорі та почерку на розписці, а також допитати у судовому засіданні двох свідків – Чернову О.В. та Чернова С.С. Вказаними свідками є її рідна сестра з чоловіком, які можуть своїми показаннями підтвердити, що 1 березня 2017 р. вона перебувала в гостях у сестри у м. Вінниці, а тому не могла укласти з позивачем договір позики в м. Харкові.

У поданому до суду апеляційної інстанції відзиві позивач просив суд відмовити у задоволенні апеляційної скарги та залишити в силі рішення суду першої інстанції. Зазначив, що ухвалою суду від 2 квітня 2018 р. було задоволено клопотання Вакуленко В.В. та призначено по справі судову почеркознавчу експертизу з приводу договору позики та розписки, проведення якої доручено Київському науково-дослідному експертно-криміналістичному центру МВС України. Разом із тим відповідачка на виклик суду для відібрання вільних зразків підпису не з'явилась. Експерт Київського НДЕКЦ МВС України направила 2 червня 2018 р. до суду клопотання про надання додаткових матеріалів для проведення експертизи, а саме: оригіналів доку-

ментів та умовно-вільних й експериментальних зразків почерку та підпису відповідачки Вакуленко В.В. Зазначене клопотання, направлене сторонам, ними не виконано. Зважаючи на це, Київським НДЕКЦ МВС України було повернуто експертизу без виконання у зв'язку з ненаданням додаткових матеріалів для дослідження. З огляду на зазначене позивач вважає, що повторне призначення експертизи судом апеляційної інстанції буде безпідставним.

Чи допускають положення ЦПК України можливість подання нових доказів у суді апеляційної інстанції?

Як повинен вчинити апеляційний суд у цьому випадку?

Чи підлягає апеляційна скарга задоволенню?

152. У березні 2018 р. ТОВ «Об'єднані телекомунікаційні системи» звернулося до Луцького міськрайонного суду Волинської області із позовом до Черняка В.В. про відшкодування шкоди, заподіяної товариству його працівником.

Свої позовні вимоги товариство обґрунтовувало тим, що йому на праві приватної власності належить автомобіль марки Audi, модель А4, 2012 р. випуску. Наказом від 1 лютого 2017 р. за № 041-К-17 Черняка В.В. було прийнято на посаду водія автотранспортних засобів у структурний підрозділ товариства, який розташований у м. Рівне. Наказом № 56 від 2 лютого 2017 р. за відповідачем закріплено вищевказаний автомобіль, який був прийнятий останнім до експлуатації в робочому стані в повній комплектації на підставі акта приймання-передачі товарно-матеріальних цінностей від 2 лютого 2017 р.

18 жовтня 2017 р. у м. Рівне Черняк В.В., керуючи даним автомобілем, скоїв дорожньо-транспортну пригоду. Постановою Рівненського міськрайонного суду Рівненської області від 15 грудня 2017 р. Черняка В.В. визнано винним у вчиненні правопорушення, передбаченого ст. 124 КУпАП, та притягнуто до адміністративної відповідальності.

Відповідно до звіту суб'єкта оціночної діяльності № 001 від 20 листопада 2017 р. вартість матеріальних збитків, завданих власнику автомобіля марки Audi, модель А4, 2012 р. випуску в результаті його пошкодження, складає 315 300,00 грн.

Враховуючи це, позивач просив суд стягнути з відповідача на свою користь матеріальну шкоду в розмірі 315 300,00 грн.

Заочним рішенням Луцького міськрайонного суду Волинської області від 20 липня 2018 р. позов задоволено повністю. Присуджено стягнути з Черняка В.В. на користь ТОВ «Об'єднані телекомунікаційні системи» матеріальну шкоду в розмірі 315 300,00 грн, а також понесені позивачем судові витрати. Ухвалою Луцького міськрайонного суду Волинської області від 14 вересня 2018 р. заяву Черняка В.В. про перегляд заочного рішення було залишено без задоволення.

Не погодившись з рішенням суду, Черняк В.В. подав апеляційну скаргу в якій, посилаючись на те, що воно є незаконним, необгрунтованим та таким, що прийняте з порушенням правил територіальної юрисдикції (підсудності), просив його скасувати. В обгрунтування своєї апеляційної скарги він вказував на те, що суд першої інстанції не дослідив того, що автомобіль Audi, модель А4, 2012 р. випуску не був застрахований полісом обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності, а розмір збитків, визначений суб'єктом оціночної діяльності, суттєво завищений порівняно з реальною вартістю ремонтно-відновлювальних робіт. Крім того, Черняк В.В. посилався на те, що рішення суду прийнято з порушенням правил територіальної юрисдикції, оскільки, як вбачається з копії паспорта, наданої суду позивачем, Черняк В.В. зареєстрований у с. Слободка Острозького району Рівненської області; інші документи, які б свідчили, що він проживає у Волинській області, відсутні, а тому дана справа не підсудна Луцькому міськрайонному суду Волинської області.

У поданому відзиві на апеляційну скаргу позивач просив суд відхилити апеляційну скаргу, посилаючись на відповідність оскаржуваного рішення вимогам законності та обгрунтованості. Стосовно позиції відповідача про порушення правил територіальної юрисдикції (підсудності), то він наполягав на дотриманні ним таких правил, оскільки відповідно до ч. 1 ст. 28 ЦПК України позови, що виникають з трудових правовідносин, можуть пред'являтися також за зареєстрованим місцем проживання чи перебування позивача. А оскільки ТОВ «Об'єднані

телекомунікаційні системи» зареєстровано у м. Луцьк, воно цілком мало право звертатися з відповідним позовом до Луцького міськрайонного суду Волинської області.

Визначте територіальну юрисдикцію (підсудність) вказаної справи

*Проаналізуйте повноваження суду апеляційної інстанції
Яке рішення має прийняти суд апеляційної інстанції за результатами розгляду апеляційної скарги?*

153. Геращенко Г.Г. є членом кооперативу з будівництва та експлуатації індивідуальних гаражів «Тюринка», розташованого у м. Харкові, та користується гаражем № 15.

У квітні 2017 р. з гаража № 15 шляхом злому замка було викрадено автомобіль марки Toyota, модель Highlander, 2014 р. випуску, який належить Геращенку Г.Г. на праві власності. Геращенко Г.Г. подав до Московського ВП ГУНП у Харківській області відповідну заяву.

Вироком Московського районного суду м. Харкова від 12 жовтня 2017 р. Рябка Р.Р. засуджено за викрадення вищевказаного автомобіля. Цивільного позову у кримінальному провадженні не було.

Прагнучи отримати відшкодування завданої шкоди, Геращенко Г.Г. у січні 2018 р. звернувся до суду із відповідним позовом до кооперативу з будівництва та експлуатації індивідуальних гаражів «Тюринка». В обґрунтування своїх вимог позивач посилався на те, що цей гаражний кооператив є охоронюваним, за охорону щомісячно сплачуються позивачем членські внески, а тому він просив суд стягнути з відповідача матеріальну шкоду, завдану внаслідок викрадення автомобіля, в розмірі 650 000,00 грн, а також 100 000,00 грн як відшкодування моральної шкоди.

Рішенням Московського районного суду м. Харкова від 31 травня 2018 р. позов Геращенка Г.Г. до гаражного кооперативу про відшкодування матеріальної і моральної шкоди було задоволено.

У поданій до суду апеляційної інстанції апеляційній скарзі відповідач – гаражний кооператив «Тюринка» просить

суд скасувати ухвалене рішення, посилаючись на те, що суд першої інстанції безпідставно відмовив кооперативу у клопотанні про заміну відповідача на належного – Рябка Р.Р. Крім того, матеріальної шкоди було завдано не внаслідок викрадення автомобіля, а через ДТП, внаслідок якої автомобіль став непридатним для експлуатації, а письмового договору про зберігання автомобіля позивач із кооперативом не укладав.

Також до суду апеляційної інстанції із апеляційною скаргою звернувся Рябка Р.Р., у якій просить рішення суду скасувати з тих підстав, що його не залучили до участі у справі, і суд вирішив питання про його обов'язки, оскільки кооператив, на його думку, буде мати право пред'явити до нього регресний позов.

Чи має право Рябка Р.Р. на апеляційне оскарження рішення суду?

Чи є підстави для скасування рішення суду з урахуванням інших доводів апеляційної скарги гаражного кооперативу?

Т е м а 25. Касаційне провадження

Питання для обговорення

1. Загальна характеристика касаційного провадження
2. Право касаційного оскарження та порядок його здійснення
3. Порядок розгляду справи судом касаційної інстанції
4. Підстави та порядок передачі справ на розгляд палат Верховного Суду.
5. Повноваження суду касаційної інстанції.
6. Підстави для скасування рішень та ухвал судом касаційної інстанції.
7. Постанови Верховного Суду за результатами перегляду судових рішень та їх значення для судової практики.

154. У листопаді 2017 р. Варченко І.І. звернувся до суду з позовом до ДП «Полтавагаз» про стягнення заробітної плати за

час вимушеного прогулу, обґрунтовуючи свої вимоги тим, що рішенням Київського районного суду м. Полтави від 10 червня 2016 р., залишеним без змін ухвалою Апеляційного суду Полтавської області від 6 вересня 2017 р., його поновлено на посаді першого заступника директора державного підприємства «Полтавагаз», стягнуто з відповідача на його користь середній заробіток за час вимушеного прогулу з 11 грудня 2015 р. по 10 червня 2016 р. у сумі 145 416,77 грн. Оскільки відповідач поновив його на роботі з 6 вересня 2017 р., час вимушеного прогулу збільшився, а розмір середнього заробітку становить 436 250,31 грн.

Посилаючись на зазначені обставини, Варченко І.І. просив стягнути з ДП «Полтавагаз» на його користь середній заробіток у сумі 436 250,31 грн за час вимушеного прогулу з 10 червня 2016 р. по 6 вересня 2017 р.

Рішенням Київського районного суду м. Полтави від 7 березня 2018 р. у задоволенні позову Варченку І.І. відмовлено.

Постановою Апеляційного суду Полтавської області від 24 червня 2018 р. рішення суду першої інстанції скасовано та ухвалено нове рішення – про задоволення позову. Стягнуто з ДП «Полтавагаз» на користь Варченка І.І. середній заробіток за час вимушеного прогулу з 10 червня 2016 р. по 6 вересня 2017 р. у розмірі 436 250,31 грн.

ДП «Полтавагаз» через Апеляційний суд Полтавської області звернулося до Верховного Суду із касаційною скаргою на рішення суду апеляційної інстанції, у якій просило скасувати рішення апеляційного суду та залишити в силі рішення суду першої інстанції, посилаючись на неправильне застосування апеляційним судом норм матеріального права та порушення норм процесуального права. Зокрема, обґрунтовуючи свою скаргу, відповідач посилався на те, що вина підприємства у невиконанні рішення суду про поновлення позивача на роботі відсутня, що було правильно встановлено судом першої інстанції, а тому підстави для стягнення з відповідача на користь позивача середнього заробітку за час вимушеного прогулу відсутні.

Під час ознайомлення зі змістом касаційної скарги та доданими до неї матеріалами суддя-доповідач звернув увагу на те, що в постанові від 16 січня 2018 р. у справі № 524/415/16-ц

Верховний Суд вже дійшов висновку, що затримкою виконання рішення суду про поновлення працівника на роботі є саме не видання власником (уповноваженим органом) наказу про поновлення працівника на роботі після проголошення судового рішення.

Зважаючи на це, з урахуванням положень ст. 235 КЗпП України та керуючись пунктом 1 ч. 4 ст. 394 ЦПК України, суддею-доповідачем постановлено ухвалу про відмову у відкритті касаційного провадження у зв'язку з необґрунтованістю касаційної скарги.

Проаналізуйте порядок подання касаційної скарги та процедуру відкриття касаційного провадження

Визначте, чи були в наведеній ситуації підстави для відмови у відкритті касаційного провадження?

Чи дотримався в наведеному випадку суд вимог ЦПК України?

155. Рішенням Суворовського районного суду м. Херсона від 12 листопада 2017 р. було частково задоволено позов Ніколенка О.В. до Семенова Р.Г. про скасування свідоцтв про право власності. Скасовано свідоцтва про право власності від 27 серпня 2013 р. на 1/4 частину квартири у м. Херсоні, видані приватним нотаріусом Херсонського міського нотаріального округу Калініченко С.Г. за реєстрованими № 427, № 428 на ім'я Семенова Р.Г. У задоволені решти позовних вимог відмовлено.

Постановою апеляційного суду Херсонської області від 17 лютого 2018 р. рішення суду першої інстанції залишено без змін.

Семенов Р.Г. звернувся до Верховного Суду із касаційною скаргою, в якій просив скасувати рішення судів попередніх інстанцій та ухвалити нове рішення про відмову у позові, мотивуючи свої вимоги порушенням норм процесуального права та неправильним застосуванням норм матеріального права.

Суддя-доповідач другої судової палати Касаційного цивільного суду Верховного Суду відкрив 5 квітня 2018 р. касаційне провадження за касаційною скаргою Семенова Р.Г. та здійснив підготовчі дії. Під час проведення попереднього розг-

ляду справи один із суддів, які входили до складу колегії, висловив думку про необхідність призначення справи до судового розгляду. Двоє інших суддів не знайшли підстав для скасування судових рішень попередніх інстанцій. На підставі голосування більшістю голосів 26 травня 2018 р. суд касаційної інстанції виніс постанову про відхилення касаційної скарги і залишення оскаржуваних рішень без змін.

Який порядок розгляду справ у суді касаційної інстанції?

Яке значення має попередній розгляд справи судом касаційної інстанції і яка процедура його проведення встановлена ЦПК України?

Чи дотримана така процедура у цій справі?

156. У червні 2018 р. Л.О.В. звернувся до суду із позовом до редакції суспільно-політичної газети «Скептик» про захист честі, гідності, репутації народного депутата України та відшкодування моральної шкоди, мотивуючи позовні вимоги тим, що в названій газеті було опубліковано відкритий лист громадянина Правдіна С.В., у якому автор просив народного депутата України Л.О.В. роз'яснити деякі питання щодо підвищення розміру пенсійного забезпечення. Позивач надав редакції для опублікування письмову відповідь на зазначений лист, проте замість цієї відповіді відповідач опублікував лише її короткий огляд у статті «Депутати виправдовуються». Посилаючись на те, що опублікування цієї статті порочить його гідність як народного депутата України, оскільки може створити у читачів враження, що він нехтує зверненням своїх виборців і не дає на їхні запитання обґрунтованих відповідей, позивач просив суд задовольнити заявлені ним вимоги.

Рішенням Печерського районного суду м. Києва, залишеним без зміни постановою апеляційного суду м. Києва, позов було задоволено: редакцію газети зобов'язано опублікувати відкрити відповідь Л.О.В.; на користь позивача з відповідача стягнуто 5 000,00 грн моральної шкоди. Окремо суд зазначив, що дії редакції газети є незаконними та аргументував свою позицію посиланням на норму Закону України від 17 листопада 1992 р. «Про статус народного депутата України» (ч. 1 ст. 30), яка ви-

знана такою, що не відповідає Конституції України, Рішенням Конституційного Суду України від 10 травня 2000 р. № 8-рп/2000.

У касаційній скарзі редакція газети просить скасувати судові рішення і повернути справу на новий розгляд до суду першої інстанції, посилаючись на невідповідність висновків суду чинному законодавству та необґрунтованість судового рішення. У касаційній скарзі зазначалось, що суд не застосував закон, який підлягав застосуванню в даних спірних правовідносинах.

Чи правильно визначені в касаційній скарзі підстави для касаційного перегляду справи?

Чи є підстави у наведеній справі для скасування судових рішень і повернення справи на новий розгляд до суду першої інстанції?

157. У липні 2017 р. Лук'яненко Л.Л. звернулася до суду із позовом до Щербицького О.О. про усунення перешкод у користуванні земельною ділянкою та проїзді загального користування, посилаючись на те, що їй на праві приватної власності належить будинок, розташований на земельній ділянці загальною площею 1 500,00 кв. м., яка так само належить їй згідно з відповідним державним актом.

У 2014 р. Щербицький О.О., який мешкає в сусідньому будинку, самовільно зруйнував огорожу, що розділяла їхні земельні ділянки, зайняв частину її земельної ділянки орієнтовною площею 0,02 га, перекривши парканом проїзд загального користування. За результатами перевірки її неодноразових звернень до депутатів Ірпінської міської ради Київської області про відновлення меж земельної ділянки та звільнення проїзду загального користування складено акти у 2014 р. та 2015 р. про те, що відповідач зруйнував її паркан, іншим парканом перегороджено виїзд з її ділянки і заблоковано проїзд загального користування. Оскільки протягом декількох років унаслідок неправомірних дій відповідача вона не може користуватися своєю земельною ділянкою, позивачка просила суд: зобов'язати відповідача не перешкоджати їй у користуванні земельною ділянкою, яку він захопив; за його рахунок демонтувати огорожу, встановлену на

її земельній ділянці; поновити огорожу, яка була до зруйнування; розблокувати проїзд загального користування.

Рішенням Ірпінського міського суду Київської області від 17 листопада 2017 р. у задоволенні позову було відмовлено.

Постановою апеляційного суду Київської області від 3 березня 2018 р. рішення Ірпінського міського суду Київської області від 17 листопада 2017 р. було скасовано частково та ухвалено нове рішення, яким позовні вимоги задоволено частково. Зобов'язано Щербицького О.О. не чинити перешкод Лук'яненко Л.Л. у користуванні її земельною ділянкою, межі якої встановлено державним актом (серія АА № 001101 від 11 серпня 2010 р.), і демонтувати огорожу, встановлену на земельній ділянці позивача. В іншій частині рішення суду першої інстанції залишено без змін.

У поданій до Верховного Суду касаційній скарзі Щербицький О.О. просив суд скасувати постанову суду апеляційної інстанції та залишити в силі рішення суду першої інстанції з посиланням на порушення апеляційним судом норм процесуального права та неправильним застосуванням норм матеріального права.

Під час розгляду справи судом касаційної інстанції було встановлено, що при ухваленні рішення про часткове задоволення позову суд апеляційної інстанції не звернув уваги на суперечливий зміст доказів, наданих позивачкою в обґрунтування позову, і на те, що відповідач не є власником чи користувачем земельної ділянки, що межує із земельною ділянкою позивачки. Також апеляційним судом не встановлено, чи має земельна ділянка позивачки тверді межові знаки, які відповідають даним земельно-кадастрової документації та в чому полягає порушення прав позивачки як власника земельної ділянки і чи є земельна ділянка, на захист права користування якою поданий позов, власністю позивачки.

Таким чином, суд апеляційної інстанції, у порушення вимог ЦПК України, обставини справи належним чином не встановив, у рішенні не зазначив конкретні обставини і факти, що підтверджують чи спростовують позовні вимоги, та перед-

часно скасував рішення суду першої інстанції.

Які повноваження має суд касаційної інстанції за наслідками розгляду касаційної скарги?

Яке рішення має ухвалити суд касаційної інстанції у цій цивільній справі?

158. У вересні 2016 р. заступник керівника Миргородської міжрайонної прокуратури Полтавської області звернувся до суду із позовом в інтересах держави до Мазепи М.М., посиляючись на те, що рішенням Миргородської міськради від 30 лютого 2010 р. № 02/10 було затверджено проекти землеустрою і надано у власність Вишневецькому В.В. та Байді Б.Б. земельні ділянки для будівництва і обслуговування житлового будинку, господарських будівель і споруд (присадибна ділянка) в м. Миргород поблизу садового товариства «Світанок» на території Миргородської міськради із земель, не наданих у власність чи користування, площею 0,1 га кожна. У 2012 р. земельні ділянки, надані Вишневецькому В.В. та Байді Б.Б., були відчужені ними на підставі договорів купівлі-продажу на користь Мазепи М.М. – відповідача по справі.

Судовим рішенням в адміністративній справі встановлено, що зазначені у рішенні від 30 лютого 2010 р. № 02/10 земельні ділянки знаходяться на землях прибережної захисної смуги, тож в результаті прийняття цього рішення було порушено водоохоронну зону вздовж річки Хорол.

Враховуючи, що рішення міської ради прийнято з порушенням вимог земельного та водного законодавства, прокурор у позовній заяві просив суд визнати незаконним і скасувати рішення Миргородської міськради від 30 лютого 2010 р. № 02/10, скасувати рішення про державну реєстрацію права власності Вишневецького В.В. та Байди Б.Б. на земельні ділянки та витребувати вказані ділянки із незаконного володіння Мазепи М.М.

Рішенням Миргородського міськрайонного суду Полтавської області від 13 жовтня 2017 р., залишеним без змін постановою апеляційного суду Полтавської області від 5 березня 2018 р., позов прокурора було задоволено повністю.

Не погодившись із зазначеними рішеннями, Мазепа

М.М. звернувся до Верховного Суду із касаційною скаргою, яку мотивував тим, що суди попередніх інстанцій неправильно застосували норми матеріального права, зокрема статті 59, 125 Земельного кодексу України, ст. 328, 388 Цивільного кодексу України, не звернувши уваги на те, що відповідач є добросовісним набувачем і не знав про відсутність права у продавців – Вишневецького В.В. та Байди Б.Б. на відчуження ними земельних ділянок; порушення закону ним або особами, яким міською радою надано земельні ділянки у власність, не встановлено. Крім того, зазначив, що прокурор у позові не визначив, які саме інтереси держави порушено, і не обґрунтував відповідно до вимог законодавства наявність підстав для здійснення представництва інтересів держави в суді. Також послався на практику Європейського суду з прав людини, рішеннями якого у справах за аналогічних обставин встановлено порушення статті 1 Першого протоколу Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод. Окремо відповідач акцентував увагу на тому факті, що позовну заяву прокурор подав зі спливом строків позовної давності, оскільки оспорюване рішення Миргородської міськради було прийняте у 2010 р., а прокурор звернувся до суду із відповідним позовом лише у 2016 р., тобто з пропусченням встановленого законом трирічного строку. Разом із тим суди першої та апеляційної інстанції проігнорували такі доводи відповідача, зазначивши, що вказаний строк має обчислюватись не з моменту ухвалення вказаного рішення, а з 2014 р., коли про порушення законодавства стало відомо після проведення прокурорської перевірки.

Ухвалою судді Першої судової палати Касаційного цивільного суду від 11 травня 2018 р. касаційне провадження за скаргою Мазепи М.М. було відкрито.

На адресу суду касаційної інстанції 5 червня 2018 р. надійшло клопотання третьої особи по справі – Вишневецького В.В., у якому останній, посилаючись на те, що справа містить виключну правову проблему, просив передати її на розгляд Великої Палати Верховного Суду.

Розглянувши клопотання, колегія суддів Першої судової палати Касаційного цивільного суду своєю ухвалою від 19 чер-

вня 2018 р. передала справу для розгляду Великою Палатою Верховного Суду з підстави, передбаченої ч. 5 ст. 403 ЦПК України.

Проаналізуйте підстави та порядок передачі справ на розгляд до палат Верховного Суду.

Які завдання покладені на Велику Палату Верховного Суду та яке значення має розгляд справ Великою Палатою?

Чи були в наведеній ситуації підстави для передачі справи на розгляд Великої Палати?

Чи мав Вишневецький В.В. право на звернення до суду касаційної інстанції з відповідним клопотанням?

Поміркуйте над тим, яке рішення має ухвалити Велика Палата за результатами розгляду цієї справи.

Т е м а 26. Перегляд судових рішень за нововиявленими та виключними обставинами

Питання для обговорення

1. Загальна характеристика перегляду судових рішень за нововиявленими або виключними обставинами.
2. Підстави перегляду судових рішень за нововиявленими або виключними обставинами.
3. Процесуальний порядок перегляду судових рішень за нововиявленими або виключними обставинами.

159. У квітні 2012 р. Петренко звернувся до суду з позовом до ТОВ «Юокант Тех», третя особа – Управління Держкомзему в Києво-Святошинському районі Київської області про скасування державних актів на право власності на земельні ділянки.

Позов мотивований тим, що 8 грудня 2006 р. він уклав договори купівлі-продажу та придбав у ТОВ «Агрофірма “Білогородка”» два нежилі приміщення – склад мінеральних добрив та склад отрутохімікатів.

На час укладання вказаних договорів купівлі-продажу земельна ділянка площею 0,6182 га, на якій розташовані прид-

бані ним нежилі приміщення, знаходилась у користуванні продавця – ТОВ «Агрофірма “Білогородка”» на підставі державного акта на право колективної власності на землю. На даний час поштова адреса вказаних будівель у зв'язку з перейменуванням вулиці була змінена.

Позивачу стало відомо, що земельні ділянки під належними йому на праві власності нежитловими будівлями стали власністю відповідача на підставі оскаржуваних державних актів.

З урахуванням наведеного Петренко просив суд скасувати державний акт на право власності відповідача на земельні ділянки: площею 0,3032 га, кадастровий номер 11111111111 та площею 0,3150 га, кадастровий номер 2222222222, що видані 24 листопада 2008 р. ТОВ «Юкант Тех».

Рішенням Києво-Святошинського районного суду Київської області від 21 вересня 2012 р. позовні вимоги задоволено. Скасовано державний акт на право власності на земельну ділянку площею 0,3032 га, кадастровий номер 11111111111, виданий 24 листопада 2008 р. на ім'я ТОВ «Юкант Тех».

Скасовано державний акт на право власності на земельну ділянку площею 0,3150 га, кадастровий номер 2222222222, виданий 24 листопада 2008 р. на ім'я ТОВ «Юкант Тех».

Ухвалою апеляційного суду Київської області від 1 листопада 2012 р. рішення Києво-Святошинського районного суду Київської області від 21 вересня 2012 р. залишено без змін.

У серпні 2013 р. ТОВ «Юкант Тех» звернулося до суду із заявою про перегляд у зв'язку з нововиявленими обставинами рішення Києво-Святошинського районного суду Київської області від 21 вересня 2012 р. Свої вимоги обґрунтувало тим, що згідно із договором купівлі-продажу земельних ділянок від 10 листопада 2008 р., зареєстрованого за № 2-2243, ТОВ «Білгород Інвестбуд» продало ТОВ «Юкант Тех» декілька земельних ділянок у с. Білогородка Києво-Святошинського району Київської області, зокрема, земельну ділянку площею 0,6182 га, кадастровий номер 3333333333, право власності на яку належало ТОВ «Білгород Інвестбуд» на підставі державного акта від 3 червня 2008 р.

Під час оформлення права власності на вказану земельну ділянку ТОВ «Юкант Тех» здійснило поділ даної ділянки, натомість було сформовано дві земельні ділянки з кадастровими номерами 11111111111111111111 площею 0.3032 га, державний акт від 24 листопада 2008 р. та 22222222222222222222 площею 0.3150 га, державний акт від того ж 24 листопада 2008 р. Відповідач вказував на те, що земельні ділянки в с. Білогородка Києво-Святошинського району Київської області з кадастровими номерами 222222222222, 11111111111111 та земельна ділянка з кадастровим номером 333333333333 займають одну й ту саму (ідентичну) територію.

За таких обставин «Юкант Тех» вважає, що документально підтверджується факт, що земельні ділянки, право власності на які посвідчено державними актами від 24 листопада 2008 р., були придбані у ТОВ «Білгород Інвестбуд» саме за договором купівлі-продажу земельних ділянок від 10 липня 2008 р. за реєстровим номером № 2-2243.

Зазначені обставини ТОВ «Юкант Тех» вважав нововиявленими.

Крім того, при розгляді справи 3 серпня 2016 р. ТОВ «Юкант Тех» подало доповнення до заяви про перегляд рішення за нововиявленими обставинами та зазначило, що станом на грудень 2006 р., тобто на момент вчинення правочину між позивачем та ТОВ «Агрофірма “Білогородка”» щодо продажу нерухомого майна, останнє не мало правових підстав користування земельними ділянками, на яких розташовані господарські будівлі та споруди позивача, а тому висновки суду, що Петренко є власником земельних ділянок, права на які перейшли до нього у зв'язку з купівлею споруд, не відповідають дійсності.

З урахуванням наведеного ТОВ «Юкант Тех» просило рішення Києво-Святошинського районного суду Київської області від 21 вересня 2012 р. скасувати, ухвалити по справі нове рішення, яким відмовити Петренку в задоволенні позовних вимог.

Яке рішення має ухвалити суд у даній справі? Які підстави для перегляду рішення за нововиявленими обставинами передбачено чинним законодавством?

160. Рішенням Гайсинського районного суду Вінницької області від 12 грудня 2013 р. у задоволенні позову Бойка до ТОВ «Гайсинрембуд», третя особа – Котенко про визнання права власності на нерухоме майно за набувальною давністю відмовлено.

У лютому 2018 р. Бойко подав заяву про перегляд у зв'язку з нововиявленими обставинами рішення Гайсинського районного суду Вінницької області від 12 грудня 2013 р., у якій просив скасувати це рішення суду. Заява мотивована тим, що 27 січня 2018 р., коли він ознайомлювався з матеріалами цивільної справи, йому стало відомо, що на час ухвалення оскаржуваного рішення представник ТОВ «Гайсинрембуд» не мав повноважень на представлення інтересів відповідача.

Ухвалою Іллінецького районного суду м. Вінниці від 27 березня 2018 р. у задоволенні заяви відмовлено.

Ухвала мотивована тим, що обставини, на які посилається Бойко, не є нововиявленими в розумінні пункту 1 частини другої статті 423 ЦПК України, і вони були встановлені та перевірені судом в ході розгляду цивільної справи.

Постановою апеляційного суду Вінницької області від 4 травня 2018 р. ухвала Іллінецького районного суду Вінницької області від 27 березня 2018 р. залишена без змін.

Ухвала мотивована тим, що повноваження представника ТОВ «Гайсинрембуд» перевірялись під час відкриття судового засідання, а тому могли і повинні бути бути відомі іншим особам, які беруть участь у справі.

Дайте оцінку діям суду першої та апеляційної інстанцій. Що не є підставами для перегляду рішення суду за нововиявленими обставинами?

161. Заочним рішенням Кіровського районного суду м. Дніпро від 19 травня 2011 р. позовні вимоги ПАТ КБ «Приватбанк» задоволено частково. Солідарно стягнуто з Іваненко, Карпюк, Одарич на користь позивача заборгованість за кредитним договором у розмірі 24 216, 46 доларів США, що становить 192 554, 75 грн. Стягнуто з ТОВ «Українське Фінансове Агентство “Верус”» на користь банку 200 грн. Вирішено питання щодо розподілу судових витрат.

В апеляційному та касаційному порядку рішення суду не переглядалося.

Карпюк звернулася 26 грудня 2017 р. до суду із заявою про перегляд заочного рішення Кіровського районного суду м. Дніпро від 19 травня 2011 р. за нововиявленими обставинами.

В обґрунтування заяви Карпюк зазначила, що рішенням Луцького міськрайонного суду Волинської області від 21 листопада 2017 р. визнано недійсними правовідносини за договором поруки №МЗ-38/2, укладеним 5 червня 2007 р. між ПАТ КБ «Приватбанк» та Карпюк. Рішення набрало законної сили 4 грудня 2017 р. Це є підставою для перегляду заочного рішення Кіровського районного суду м. Дніпра від 19 травня 2011 р. за нововиявленими обставинами.

Ухвалою Кіровського районного суду м. Дніпро від 9 січня 2018 р. заяву Карпюк про перегляд заочного рішення Кіровського районного суду м. Дніпро від 19 травня 2011 р. за нововиявленими обставинами залишено без розгляду.

Суд виходив з того, що заяву про перегляд рішення суду подано Карпюк після спливу трирічного строку з дня набрання таким судовим рішенням законної сили, внаслідок чого заявниця втратила право на вчинення цієї процесуальної дії.

В апеляційній скарзі Карпюк просить скасувати ухвалу суду та направити справу для продовження розгляду до суду першої інстанції, посилаючись на порушення судом норм матеріального та процесуального права.

Апеляційна скарга мотивована тим, що підстави для залишення без розгляду заяви про перегляд рішення суду за нововиявленими обставинами відсутні.

Яке рішення має постановити суд апеляційної інстанції в даній справі? Складіть відповідне рішення апеляційного суду. Який строк подання заяв про перегляд судових рішень за нововиявленими або виключними обставинами?

162. У лютому 2005 р. Корнійчук звернувся до суду з позовом до Турченко, третя особа – Публічне акціонерне товариство «МетаБанк» (далі ПАТ «МетаБанк») про визнання договору купівлі-продажу дійсним, визнання права власності.

Рішенням Шевченківського районного суду м. Запоріжжя від 15 лютого 2005 р., залишеним без змін ухвалою Апеляційного суду Запорізької області від 8 липня 2015 р. та ухвалою Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 11 листопада 2015 р., позов задоволено.

Визнано дійсним договір купівлі-продажу житлового будинку, укладений 10 лютого 1999 р. між Корнійчуком та Турченко. Визнано за Корнійчуком право власності на житловий будинок, службову прибудову «а», літню кухню «Б», відкриту веранду «а-1», сарай «К», гараж «Д».

У березні 2016 р. Турченко звернулася до суду із заявою про перегляд рішення Шевченківського районного суду м. Запоріжжя від 15 лютого 2005 р. у зв'язку з нововиявленими обставинами, яку обґрунтувала тим, що 26 серпня 2015 р. за її заявою в Єдиний державний реєстр досудових розслідувань було внесено повідомлення про вчинення кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 358 КК України, та розпочато досудове розслідування відносно Корнійчука, оскільки заявниця стверджувала, що договір купівлі-продажу та інші документи були сфальсифіковані.

Заявниця отримала 22 лютого 2016 р. повідомлення про здійснення досудового розслідування та про те, що матеріали кримінального провадження направлено на розгляд до суду.

З Єдиного державного реєстру судових рішень заявниця дізналася про існування ухвали Шевченківського районного суду м. Запоріжжя від 22 жовтня 2015 р. про закриття кримінального провадження та звільнення Корнійчука від кримінальної відповідальності за ч. 1 ст. 358 КК України.

Нововиявленою обставиною вона вважає встановлену почеркознавчою експертизою, в рамках вказаного кримінального провадження, фальшивість документа – договору купівлі-продажу житлового будинку від 10 лютого 1999 р.

Посилаючись на вказані обставини, просила суд скасувати рішення Шевченківського районного суду м. Запоріжжя від 15 лютого 2005 р. та ухвалити нове рішення про відмову у задоволенні позовних вимог у повному обсязі.

Рішенням Шевченківського районного суду м. Запоріжжя

жя від 12 лютого 2018 р. заяву Турченко про перегляд рішення Шевченківського районного суду м. Запоріжжя від 15 лютого 2005 р. у зв'язку з нововиявленими обставинами задоволено. Рішення Шевченківського районного суду м. Запоріжжя від 15 лютого 2005 р. у цій справі скасовано, ухвалено нове рішення, яким у задоволенні позову Корнійчука до Турченко, третя особа – ПАТ «Мета Банк» про визнання договору купівлі-продажу дійсним відмовлено.

Не погодившись із зазначеним рішенням суду, ПАТ «МетаБанк» подало апеляційну скаргу, в якій, посиляючись на порушення судом норм матеріального та процесуального права, невідповідність висновків суду обставинам справи, просить рішення суду скасувати. Відмовити у задоволенні заяви Турченко про перегляд рішення Шевченківського районного суду м. Запоріжжя від 15 лютого 2005 р. у зв'язку з нововиявленими обставинами.

Яке рішення має ухвалити суд у даній справі? Який порядок подання заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами?

163. У квітні 2012 р. Романенко звернувся до суду з позовом до Кривенко, акціонерного комерційного інноваційного банку «УкрСиббанк» (далі – АКІБ «УкрСиббанк»), третя особа – приватний нотаріус Одеського міського нотаріального округу Груєва О. В. про розірвання договору іпотеки, визнання іпотеки припиненою, зобов'язання вчинити певні дії.

Позовна заява мотивована тим, що ухвалою Приморського районного суду м. Одеси від 9 березня 2011 р. у справі за позовом Романенка до Кривенко про визнання договору купівлі-продажу недійсним затверджено мирову угоду, за якою за Романенком визнається право власності на квартиру. Зазначена ухвала набрала законної сили 15 березня 2011 р., а 21 червня 2011 р. за Романенком зареєстровано право власності на вказану квартиру в комунальному підприємстві «Одеське міське бюро технічної інвентаризації та реалізації об'єктів нерухомості». При зверненні до нотаріуса 14 лютого 2012 р. йому стало відомо, що 21 березня 2007 р. на вказану квартиру накладена заборона від-

чуження як на об'єкт нерухомості, який належить Кривенко на підставі договору іпотеки, укладеного 21 березня 2007 р. між Кривенко та АКІБ «УкрСиббанк», правонаступником якого є публічне акціонерне товариство «УкрСиббанк» (далі – ПАТ «УкрСиббанк»).

Вказана заборона відчуження порушує його законні права та інтереси, оскільки частиною першою статті 23 Закону України «Про іпотеку» передбачено перехід права власності на майно, що є предметом іпотеки, у тому числі в порядку спадкування або правонаступництва, у результаті чого останній власник набуває статусу іпотекодавця. Проте ця норма права не передбачає такої підстави переходу права власності на майно, що перебуває в іпотеці, як судові рішення, тому вона не може застосовуватись у даному випадку.

Заочним рішенням Приморського районного суду м. Одеси від 16 травня 2012 р. позов Романенка задоволено. Вирішено розірвати іпотечний договір, укладений 21 березня 2007 р. між Кривенко та АКІБ «УкрСиббанк».

17 лютого 2017 р. товариство з обмеженою відповідальністю «Кей-Колект» звернулося до суду із заявою про перегляд вказаного вище рішення суду за нововиявленими обставинами, посилаючись на те, що на підставі договору факторингу від 12 грудня 2011 р. №1, укладеного з ПАТ «УкрСиббанк», товариство з обмеженою відповідальністю «Кей-Колект» (далі – ТОВ «Кей-Колект») придбало право вимоги за договором про надання споживчого кредиту від 21 березня 2007 р., укладеним між Кривенко та АКІБ «УкрСиббанк».

У той же день за договором відступлення права вимоги за договорами іпотеки ПАТ «УкрСиббанк» відступило ТОВ «Кей-Колект» право вимоги за іпотечним договором від 21 березня 2007 р., укладеним між Кривенко та АКІБ «УкрСиббанк».

У заяві зазначено, що нововиявленою обставиною є ухвала апеляційного суду Одеської області від 25 січня 2013 р., якою ухвалу Приморського районного суду м. Одеси від 9 березня 2011 р. про затвердження мирової угоди у справі за позовом Романенка до Кривенко про визнання договору купівлі-продажу недійсним скасовано, справу направлено для продов-

ження розгляду до суду першої інстанції. Ухвалою Приморського районного суду м. Одеси від 17 жовтня 2013 р. позов Романенка до Кривенко про визнання договору купівлі-продажу недійсним залишено без розгляду.

Таким чином, ухвала апеляційного суду Одеської області від 25 січня 2013 р. є правовою підставою і нововиявленою обставиною для перегляду та скасування рішення Приморського районного суду м. Одеси від 16 травня 2012 р. за нововиявленими обставинами, оскільки в його основу було покладено саме ухвалу Приморського районного суду м. Одеси від 9 березня 2011 р. у справі за позовом Романенка до Кривенко про визнання договору купівлі-продажу недійсним, якою затверджено мирову угоду між сторонами, за Романенком визнано право власності на квартиру АДРЕСА_2.

Отже, зі скасуванням вказаної ухвали Приморського районного суду м. Одеси від 9 березня 2011 р. квартира, яка є предметом іпотеки, залишається у власності Кривенко, а тому підстав для розірвання договору іпотеки від 21 березня 2007 р., укладеного між Кривенко та АКІБ «УкрСиббанк», немає.

Яке рішення має постановити суд у даній справі? Яким вимогам щодо форми та змісту має відповідати заяви про перегляд судових рішень суду за нововиявленими або виключними обставинами?

Т е м а 27. Виконавче провадження

Питання для обговорення

1. Загальна характеристика виконавчого провадження.
2. Підстави виконання та виконавчі документи.
3. Учасники виконавчого провадження, їх права та обов'язки.
4. Умови та порядок виконавчого провадження.
5. Засоби примусового виконання.
6. Поворот виконання рішення, постанови.

164. Боржник Троцко в межах відкритого виконавчого провадження 30 травня 2017 р. звернувся до державного виконавця Приймака з вимогою про стягнення з нього суми заборгованості в розмірі 374 тис. грн на користь АКП «Правекс Банк» шляхом продажу належного йому на праві власності майна та подав його докладний перелік з приблизною вартістю. Державний виконавець відмовив у задоволенні клопотання боржника, зазначивши про це у відповідному листі, який Троцко отримав 15 липня 2017 р. Вважаючи відмову державного виконавця необґрунтованою, Троцко 9 вересня 2017 р. звернувся до суду зі скаргою на дії державного виконавця.

Якими мають бути дії суду? Який порядок реалізації права на звернення із скаргою до суду передбачений законодавством?

165. Рішенням Центрально-міського районного суду м. Кривий Ріг було задоволено позов Криворізької квартирно-експлуатаційної частини району до Поваленка про повернення самовільно зайнятої земельної ділянки й знесення самовільно побудованих будівель та споруд. Рішення набуло законної сили 15 травня 2017 р.

Наказом начальника Південно-східного територіального квартирно-експлуатаційного управління від 9 серпня 2017 р. Криворізьку квартирно-експлуатаційну частину району було розформовано, а її правонаступником став квартирно-експлуатаційний відділ м. Дніпро, який у липні 2017 р. звернувся до суду із заявою про заміну сторони у виконавчому провадженні.

Ухвалою Центрально-міського районного суду м. Кривого Рогу від 2 вересня 2017 р. заяву квартирно-експлуатаційного відділу м. Дніпро про заміну сторони у виконавчому провадженні задоволено.

В апеляційній скарзі Губнов – представник відповідача Поваленка, посилаючись на порушення судом першої інстанції норм процесуального права, просив скасувати ухвалу суду та постановити ухвалу про відмову в задоволенні заявлених вимог про заміну сторони у виконавчому провадженні, а також задовольнити його заяву про визнання виконавчого листа таким, що

не підлягає виконанню. В обґрунтування апеляційної скарги Губнов зазначив, що суд в оскаржуваній ухвалі вийшов за межі заявлених вимог, замінивши сторону у виконавчому провадженні (стягувача), в той час як представник КЕВ м. Дніпро просив замінити позивача по справі.

Який порядок вирішення питання про заміну сторони виконавчого провадження передбачений процесуальним законодавством? Яким має бути рішення апеляційного суду?

166. Кривченко звернувся до суду з позовом до відділу Державної виконавчої служби (ВДВС) Васильківського міськрайонного управління юстиції Київської області, старшого державного виконавця ВДВС Васильківського міськрайонного управління юстиції Київської області Темка про скасування постанови державного виконавця про закінчення виконавчого провадження та зобов'язання ВДВС вчинити дії у виконавчому провадженні, стороною якого він є.

Під час розгляду справи в судовому засіданні представник позивача на запитання головуєчого пояснила, що їй відомо про можливість звернення сторони виконавчого провадження до суду зі скаргою на рішення, дії або бездіяльність державного виконавця, однак Кривченко звернувся саме із позовною заявою, зазначивши, що зі скаргою позивач не звертався.

Враховуючи зазначене, суд відмовив у задоволенні позову Кривченка.

Чи законні такі дії суду?

167. Шепель звернувся до суду зі скаргою на дії учасника виконавчого провадження, а саме просив суд визнати протиправними дії Державного підприємства «СЕТАМ» в особі харківської філії по невиконанню постанови старшого державного виконавця Міжрайонного ВДВС по Основ'янському та Слобідському районах м. Харкова Юлова від 18 вересня 2017 р. про зупинення вчинення виконавчих дій у виконавчому провадженні та зобов'язати Державне підприємство «СЕТАМ» зупинити електронні торги стосовно предмета іпотеки – нежитлових приміщень.

Суд залишив скаргу Шепеля без руху і надав скаржнику п'ятиденний строк для усунення недоліків, оскільки скарга не містить вимог до державного виконавця або іншої посадової особи органу державної виконавчої служби, приватного виконавця.

Чи правильні дії суду? Який статус у даному виконавчому провадженні має Державне підприємство «СЕТАМ», що проводить електронні торги майна, на яке звертається стягнення?

168. Кролевець звернувся до суду зі скаргою на дії державного виконавця. У судовому засіданні представником заявника заявлено клопотання про забезпечення скарги шляхом зупинення виконання постанови про звернення стягнення на пенсію боржника, посилаючись на те, що стягнення з пенсії триває.

Якими мають бути дії суду?

169. Прохорова пред'явила позов до Власенка про відшкодування шкоди, заподіяної каліцтвом. Позивачка зазначала, що відповідач, керуючи автомашиною, належною йому на праві приватної власності, внаслідок порушення правил дорожнього руху наїхав на неї і завдав тяжких тілесних ушкоджень. Прохорову визнано інвалідом другої групи і призначено пенсію у зв'язку з інвалідністю. Посилаючись на те, що пенсія не відшкодовує втраченого заробітку, позивачка просила задовольнити її вимоги.

Рішенням суду позов задоволено частково. Ухвалою апеляційного суду зазначене судове рішення змінено. Суму, що підлягає відшкодуванню, зменшено і в порядку повороту виконання рішення суду з Прохорової на користь Власенка стягнуто 477 грн.

Що таке поворот рішення? За якими правилами він здійснюється? Чи правильне рішення апеляційного суду?

170. Уфамов звернувся до суду з позовом до Храпова про стягнення заборгованості за договором позики в сумі 30 000 грн. Під час попереднього судового засідання у справі сторони уклали мирову угоду, за умовами якої Храпов зобов'язався сплатити Уфамову 5 000 грн протягом трьох місяців, а

в рахунок іншої суми боргу передати належний йому автомобіль протягом того ж строку. Ухвалою суду від 14 лютого 2017 р. мирову угоду затверджено, провадження у справі закрито.

Протягом наступних трьох місяців Храпов прийнятих на себе зобов'язань не виконав, а на звернення Уфамова заявив, що навіть і не мав наміру сплачувати гроші та передавати автомобіль.

Як може захистити свої права Уфамов? Чи можливе примусове виконання мирової угоди, укладеної в цивільній справі? Назвіть підстави виконання та виконавчі документи.

171. Чугуївським міським судом розглянуто позов Жолтікової до Новопокровського комбінату хлібопродуктів про повнення на роботі і стягнення заробітної плати за час вимушеного прогулу. Суд постановив у справі заочне рішення і того ж дня видав позивачці виконавчий лист. Наступного дня Жолтікова пред'явила виконавчий лист до стягнення у виконавчу службу.

Державний виконавець відмовив у відкритті виконавчого провадження, мотивуючи відмову двома обставинами: у виконавчому листі не зазначено місцезнаходження та ідентифікаційний код суб'єкта господарської діяльності відповідача, і рішення у справі не набрало законної сили.

Чи законні дії державного виконавця? Які вимоги ставляться до виконавчого листа?

172. У вересні 2017 р. Фесяк звернувся в суд із позовом до Болотнікова та Францевої про стягнення 27 тис. 757 грн боргу за договором позики. Рішенням суду позов було задоволено, з відповідачів на користь Фесяка стягнуто зазначену суму. Після набрання рішенням законної сили Фесяк звернувся до державного виконавця і за його заявою було відкрито виконавче провадження.

У межах виконавчого провадження державним виконавцем було описано майно боржників, а саме: 1/3 квартири та автомобіль «Опель-Кадет», 1989 р. випуску.

У січні 2018 р. Фесяк подав заяву про передачу описаного майна в його власність, посилаючись на те, що боржники

ухиляються від виконання судового рішення.

Ухвалою суду у власність Фесяка було передано 1/3 згаданої квартири вартістю 25 тис. 150 грн і автомобіль вартістю 3 тис. 442 грн та стягнуто із Фесяка різницю вартості переданої квартири в сумі 735 грн.

Чи правомірні зазначені дії суду?

173. Рішенням суду ВАТ “Будінвест” зобов’язано надати Пилипенку трикімнатну квартиру. При виконанні цього рішення державним виконавцем встановлено, що будинок, квартири в якому мав отримати стягувач, не введений в експлуатацію, будівельні роботи зупинені на невизначений строк, у зв’язку з чим рішення не може бути виконане. Пилипенко звернувся до державного виконавця із заявою, в якій просив стягнути на його користь грошові кошти в розмірі, що відповідає вартості квартири. Державний виконавець відмовив у задоволенні зазначеної заяви, посилаючись на те, що в даному разі йдеться про зміну рішення суду.

Чи правомірні дії державного виконавця? Яким чином та в якому порядку має бути розглянута зазначена заява?

Т е м а 28. Відновлення втраченого судового провадження

Питання для обговорення

1. Порядок відновлення втраченого судового провадження. Підсудність заяви про відновлення втраченого провадження.

2. Форма і зміст заяви про відновлення втраченого судового провадження. Наслідки недодержання вимог до форми та змісту заяви, залишення заяви без розгляду чи відмова у відкритті провадження за заявою

3. Розгляд заяви про відновлення втраченого судового провадження

4. Ухвала суду за наслідками розгляду заяви про відновлення втраченого судового провадження

174. У січні 2018 р. публічне акціонерне товариство «Державний ощадний банк України» звернулось до суду із заявою про відновлення втраченого судового провадження.

Заява обґрунтована тим, що рішенням Будьоннівського районного суду м. Донецьк від 10 січня 2011 р. було задоволено позов ВАТ «Державний ощадний банк України» до Іванченка про стягнення суми заборгованості за кредитним договором, стягнуто солідарно з відповідачів на користь позивача заборгованість за кредитним договором в сумі 25 000 грн, судовий збір у розмірі 249,83 грн, витрати на інформаційно-технічне забезпечення розгляду справи у розмірі 120 грн.

На час звернення із заявою у банку виникла необхідність отримати рішення про стягнення заборгованості з відповідачів для вирішення питань, пов'язаних із зверненням судового рішення до виконання. Оскільки судове провадження знаходилось на території проведення АТО, банку достеменно не відомо про стан судового провадження, і він не має можливості отримати вказані вище документи.

Одночасно заявником подано клопотання про поновлення пропущеного строку для звернення до суду із заявою про відновлення втраченого провадження, у якій зазначено, що через великий обсяг судових справ, які залишились в судах, розташованих у зоні проведення АТО, банк здійснює масове відновлення втрачених судових проваджень. Щодо звернення виконавчих листів до виконання заявник зазначив, що про втрату виконавчих проваджень він дізнався лише з відповідей Краматорського міського відділу ДВС від 3 листопада 2017 р. та від 7 листопада 2017 р., тому причини пропуску строку є поважними.

Проаналізуйте звернення до суду про відновлення втраченого провадження. Визначте, чи відповідає дана заява вимогам чинного процесуального законодавства. Проаналізуйте, чи підлягає дана заява задоволенню.

175. У січні 2018 р. ТОВ «Рубіж» звернулося до суду із заявою, в якій просило постановити ухвалу про відновлення втраченого судового провадження №280 Ленінського районного суду м. Вінниця за заявою ТОВ «Рубіж» про видачу вико-

навчого документа, якою просили відновити: ухвалу Ленінського районного суду м. Вінниця від 29 січня 2009 р. у справі № 280 за заявою ТОВ «Рубіж» про видачу виконавчого документа та відновити виконавчий лист, виданий 30 січня 2009 р. Ленінським районним судом м. Вінниця за ухвалою про видачу виконавчого документа на виконання рішення Третейського суду від 20 січня 2009 р. про визнання права власності на новостворений об'єкт нерухомості.

Заяву мотивовано тим, що 30 січня 2009 р. ухвалою Ленінського районного суду м. Вінниця задоволено заяву ТОВ «Торговий дім “Колос”» про видачу виконавчого документа на виконання рішення Третейського суду від 20 січня 2009 р.

Цього ж дня видано виконавчий лист.

У 2017 р. Київська місцева прокуратура №10 подала до Господарського суду м. Києва позов до ТОВ «Рубіж» про витребування майна, яке було предметом розгляду справи Третейським судом.

Крім цього, в провадженні слідчого відділу Шевченківського РУ ГУМВС України в м. Києв перебувають матеріали кримінального провадження за ознаками кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 190 КК України, з приводу вчинення шахрайських дій по заволодінню спірним майном.

Як впливає з відповідей голови Вінницького міського суду Вінницької області, в архіві суду дане провадження відсутнє.

Відновити дане провадження необхідно для захисту прав заявника при розгляді господарської справи та кримінального провадження.

Проаналізуйте підстави для звернення до суду із заявою про відновлення втраченого провадження. Визначте, чи є підстави для відкриття провадження у справі за заявою про відновлення втраченого провадження. Проаналізуйте, чи підлягає дана заява задоволенню.

176. У січні 2019 р. Петренко звернувся до Деснянського районного суду м. Київ із заявою про видачу належно оформленого виконавчого листа та поновлення строку для пред'явлення виконавчого документа до виконання за заочним

рішенням Гагарінського районного суду м. Севастополь від 27 листопада 2013 р. у справі за позовом Петренка до публічного акціонерного товариства «Дельта Банк» (далі – ПАТ «Дельта Банк») про стягнення заборгованості за депозитним договором.

Підсудність вищевказаної заяви Деснянському районному суду м. Київ визначено ухвалою Апеляційного суду м. Київ від 24 січня 2017 р.

Заяву мотивовано тим, що заочним рішенням Гагарінського районного суду м. Севастополь від 27 листопада 2013 р. з ПАТ «Дельта Банк» на його користь стягнуто 49 242,86 грн заборгованості за депозитним вкладом та відсоткам і 229,40 грн судового збору.

17 червня 2014 р. Гагарінським районним судом м. Севастополь був виданий виконавчий лист.

Постановою головного державного виконавця ВДВС Печерського РУЮ у м Київ від 22 вересня 2014 р. відмовлено у прийнятті до провадження зазначеного виконавчого листа у зв'язку з тим, що пред'явлений до виконання виконавчий лист роздрукований на бланку суворої звітності іншої держави, що не передбачено чинним законодавством України.

З урахуванням викладеного та посилаючись на положення Закону України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України», Петренко просив видати належно оформлені виконавчі листи за рішенням від 27 листопада 2013 р. у цивільній справі та поновити строк для пред'явлення виконавчих листів до виконання.

Ухвалою Деснянського районного суду м. Київ від 10 березня 2018 р. провадження в частині вимог про видачу належно оформленого листа закрито.

У задоволенні вимог про поновлення строку для пред'явлення виконавчого листа до виконання відмовлено.

Закриваючи провадження в частині вимог про видачу належно оформленого виконавчого листа, суд першої інстанції виходив з того, що ухвалою Апеляційного суду м. Київ від 25 березня 2016 р., яка набрала законної сили, відмовлено заявнику в задоволенні заяви про видачу копії заочного рішення

Гагарінського районного суду м. Севастополь від 27 листопада 2013 р. та виконавчих листів у справі за позовом Петренка до ПАТ «Дельта банк» про стягнення заборгованості за депозитним договором. Виходячи із зазначеного, суд дійшов висновку про наявність передбачених пунктом 2 частини першої статті 205 ЦПК України (у редакції, чинній на час розгляду справи) підстав для закриття провадження у справі в цій частині.

Ухвалою Апеляційного суду м. Київ від 16 квітня 2018 р. ухвала Деснянського районного суду м. Київ від 10 березня 2018 р. залишена без змін.

Погоджуючись із висновками районного суду, апеляційний суд зазначив, що чинним законодавством не передбачено повторного розгляду одних і тих самих питань за наявності судового рішення, яким ці питання вирішені у спорі між тими ж особами і з тих же підстав.

Питання поновлення строку для пред'явлення виконавчого листа до виконання є похідним від вирішення питання про видачу виконавчого листа, тому суд дійшов обґрунтованого висновку про відмову в задоволенні заяви в цій частині.

У травні 2018 р. Петренко звернувся до Верховного Суду з касаційною скаргою, в якій просив скасувати ухвалу Деснянського районного суду м. Київ від 10 березня 2018 р. та ухвалу Апеляційного суду м. Київ від 16 квітня 2018 р., постановити ухвалу, якою задовольнити його заяву.

Проаналізуйте, чи правильно заявник визначив предмет розгляду справи в суді першої та апеляційної інстанції. Визначте, чи наявні підстави для відмови в задоволенні заяви про видачу належно оформленого виконавчого листа та поновлення строку для пред'явлення виконавчого документа до виконання за заочним рішенням. Визначте, як має діяти Верховний Суд у даній ситуації і яке рішення він має ухвалити.

Тема 29. Міжнародний цивільний процес

Питання для обговорення

1. Процесуальні права та обов'язки іноземних осіб. Процесуальна правоздатність і дієздатність іноземців та осіб без громадянства, юридичних осіб.
2. Загальні правила підсудності судам України справ з іноземним елементом.
3. Судовий імунітет іноземної держави, її дипломатичних представників та інших осіб.
4. Виконання судових доручень іноземних судів і звернення судів України з дорученням до іноземних судів.
5. Застосування судом іноземного права.
6. Визнання та виконання рішень іноземних судів в Україні.

177. У грудні 2017 р. А. звернувся до суду з позовом до компанії Olli LTD в особі представництва компанії Olli LTD в Україні про визнання неправомірним звільнення та поновлення на роботі, обґрунтувавши свої вимоги тим, що 12 травня 2014 р. між ним та англійською компанією був укладений трудовий контракт, згідно з умовами якого він працював на посаді технічного директора компанії в Україні. Зазначив, що 17 вересня 2017 р. його було повідомлено про дострокове розірвання трудового контракту. Вважаючи звільнення з роботи незаконним та проведеним із порушенням вимог КЗпП України, позивач просив визнати неправомірним його звільнення та поновити на вказаній посаді.

Розглянувши доводи позивача, суд першої інстанції відмовив йому у відкритті провадження у справі, оскільки зазначені вимоги не підлягають розгляду в порядку цивільного судочинства. На обґрунтування свого висновку суд посилався на те, що між сторонами досягнуто згоду щодо застосування права Англії при вирішенні спорів, пов'язаних з укладеним контрактом, у тому числі щодо його дострокового розірвання, а тому між сторонами існують правові відносини, що регулюються

іншими нормами права. Отже, даний спір не може бути вирішений із застосуванням норм матеріального права України. Посилання позивача на норми трудового законодавства України суд визнав безпідставними, зазначивши, що вони підлягають застосуванню виключно у разі невстановлення змісту норм права іноземної держави, як це передбачено приписами ст. 7 Закону України «Про міжнародне приватне право». Крім того, у своїй ухвалі суд зазначив, що позивач не обмежений у здійсненні належного захисту свого права іншими передбаченими законом способами, зокрема, шляхом звернення до відповідного суду згідно із законодавством країни, право якої може бути застосоване у даних конкретних правовідносинах.

Дайте правову оцінку діям суду. Визначте, якому суду підсудна ця справа.

178. Публічне акціонерне товариство «УкрСиббанк» (далі – ПАТ «УкрСиббанк») звернулося з позовною заявою до ТОВ «Столична судноплавна компанія» (відповідач 1), ТОВ «Ніко Інвест» (відповідач 2), Компанії з обмеженою відповідальністю «Ніко Холдінг Лімітед» (відповідач 3), ТОВ «Дніпровська лагуна» (відповідач 4) про стягнення 807 139, 51 доларів США та 299 786, 21 грн.

Рішенням Господарського суду м. Київ від 9 грудня 2011 р. позов задоволено. Стягнуто солідарно з ТОВ «Столична судноплавна компанія» та ТОВ «Дніпровська лагуна» на користь ПАТ «УкрСиббанк» 4 535 000,00 доларів США простроченої заборгованості за кредитом, 799 794, 66 доларів США заборгованості за процентами за користування кредитом, 420 576, 73 грн пені за несвоєчасне погашення кредиту, 347 807, 97 грн пені за несвоєчасну сплату процентів за кредитом. Стягнуто солідарно з ТОВ «Ніко Інвест» та ТОВ «Дніпровська лагуна» на користь ПАТ «УкрСиббанк» 4 535 000,00 доларів США простроченої заборгованості за кредитом, 799 794, 66 доларів США заборгованості за процентами за користування кредитом, 420 576, 73 грн пені за несвоєчасне погашення кредиту, 347 807, 97 грн пені за несвоєчасну сплату процентів за кредитом. Стягнуто солідарно з Компанії з обмеженою відповідальністю «Ніко Холдінг Лімітед»

та ТОВ «Дніпровська Лагуна» на користь ПАТ «УкрСиббанк» 4 535 000,00 доларів США простроченої заборгованості за кредитом, 799 794, 66 доларів США заборгованості за процентами за користування кредитом, 420 576, 73 грн пені за несвоєчасне погашення кредиту, 347 807, 97 грн пені за несвоєчасну сплату процентів кредитом.

Не погодившись із вищевказаним рішенням, ТОВ «Столична судноплавна компанія» звернулося з апеляційною скаргою, в якій просить скасувати рішення Господарського суду м. Київ у справі №32/49 від 9 грудня 2011 р. в частині, що стосується грошового стягнення з ТОВ «Столична судноплавна компанія», і прийняти нове рішення, в якому відмовити у задоволенні позовних вимог щодо ТОВ «Столична судноплавна компанія».

Ухвалою Київського апеляційного господарського суду від 10 січня 2012 р. апеляційну скаргу прийнято до розгляду та порушено апеляційне провадження у справі № 32/49.

У судові засідання 7 лютого 2012 р. представники відповідачів 1, 3, 4 не з'явилися про причини неявки суд не повідомили.

Як вбачається із матеріалів справи, місцезнаходженням відповідача 3 – Компанії з обмеженою відповідальністю «Ніко Холдінг Лімітед» є острів Кіпр.

У який спосіб Київський апеляційний господарський суд повинен забезпечити повідомлення про розгляд справи сторін процесу?

179. У вересні 2017 р. Фрідман К.О. звернувся до Печерського районного суду м. Київ із позовом до компанії Building Investment Ltd. про розірвання договору та стягнення збитків. Свої вимоги обґрунтовував тим, що у вересні 2016 р. між ним та відповідачем укладено договір про надання консалтингових послуг, за умовами якого позивач, як експерт з ринку нерухомості, мав здійснити аналіз ключових показників ринку комерційної нерухомості у трьох адміністративних районах м. Київ та надати відповідачеві аналітичний звіт про найбільш привабливі напрями інвестування із вказівками на пріоритетні

об'єкти. Умовами договору був передбачений поетапний графік розрахунків за надані послуги, згідно з яким перша частина оплати послуг у розмірі 50 відсотків від вартості договору мала бути проведена відповідачем протягом двох місяців з моменту підписання договору.

Водночас, всупереч умовам договору, відповідач не здійснив із позивачем жодних розрахунків. При цьому частину роботи, передбаченої договором, позивач виконав. Посилаючись на окремі умови договору, Фрідман К.О. просив суд розірвати укладений між ним та Building Investment Ltd. договір та стягнути з відповідача збитки, передбачені умовами договору.

Під час розгляду справи в суді було встановлено, що місцем знаходження відповідача – Building Investment Ltd. є Республіка Кіпр.

Які дії має вчинити суд для забезпечення належного повідомлення відповідача про пред'явлений позов? Який порядок надання правової допомоги у справах з іноземним елементом?

180. У 2017 р. адвокат Моргунов О.І. звернувся до Дарницького районного суду м. Київ в інтересах громадянина Італії Е. Карузо із клопотанням про визнання та виконання рішення іноземного суду, що не підлягає примусовому виконанню.

В обґрунтування вказаного клопотання заявник зазначив, що рішенням цивільного суду м. Неаполь від 1 вересня 2013 р. по справі № 1-23/13 «Про усиновлення Шевченко» було задоволено заяву Е. Карузо про усиновлення дитини, яке потребує визнання на території України. Разом із клопотанням адвокат надав: документи, які підтверджують повноваження адвоката; копії документів, які посвідчують особу заявника – Е. Карузо; засвідчену в установленому порядку копію рішення цивільного суду м. Неаполь від 1 вересня 2013 р. по справі № 1-23/13.

Який порядок визнання рішення іноземного суду, що не підлягає примусовому виконанню? Чи дотриманий він заявником?

181. До Шевченківського районного суду м. Київ надійшло судове доручення Високого суду м. Лондон про вручення судових документів та збір доказів.

У дорученні було зазначено, що Високим судом м. Лондон розглядається позов компанії «Вест експрес» до ТОВ «Українська поштова група» про захист права на торговельну марку та стягнення збитків. З метою забезпечення розгляду справи Шевченківському районному суду м. Київ було доручено: вручити судові документи ТОВ «Українська поштова група», витребувати в ТОВ «Українська поштова група» копії установчих документів та свідоцтво про реєстрацію торговельної марки «Швидкий конверт», а також здійснити допит директора ТОВ щодо предмета позовних вимог.

Який порядок виконання в Україні судових доручень іноземних судів? Чи підлягає виконанню доручення в цьому випадку?

Т е м а 30. Конвенційний механізм захисту прав людини Європейським судом з прав людини

Питання для обговорення

1. Статус Європейського суду з прав людини.
2. Порядок звернення до Європейського суду з прав людини.
3. Процедура прийняття скарги Європейським судом з прав людини та її розгляд.
4. Рішення Європейського суду з прав людини та їх виконання в національних правопорядках.

Список літератури за темою

Комаров В. В. Позовне провадження: монографія / за ред. В. В. Комарова. Харків: Право, 2011.

Комаров В. В. Проблеми теорії та практики цивільного судочинства: монографія / за заг. ред. В. В. Комарова. Харків: Харків юрид., 2008.

Дамірлі М. Європейська конвенція з прав людини як ключовий елемент права Ради Європи. *Право України*. 2010. № 10.

Дудаш Т. Конвенція про захист прав людини і осново-

положних свобод у світлі праворозуміння Страсбурзького суду. *Право України*. 2010. № 10.

Де Сальвіа М. Прецеденти Європейського суду по правах человека. Руководящие принципы судебной практики, относящейся к Европейской конвенции о защите прав человека и основных свобод. Судебная практика с 1960 по 2002 гг. Санкт-Петербург: Юрид. центр Пресс, 2004.

Мармазов В. Принцип *stare decisis* та динамічність практики Європейського суду з прав людини. *Право України*. 2003. № 2.

Рабінович П. Страсбурзький суд і конституційне судочинство у сфері прав людини. *Вісник Академії правових наук України*. 2006. № 1.

Шевчук С. Європейська концепція «усталеної судової практики» та її вплив на правотворчу функцію Конституційного Суду України. *Вісник Конституційного Суду України*. 2008. № 2.

Тема 31. Нотаріат та нотаріальний процес

Питання для обговорення

1. Поняття «нотаріат» і «нотаріальна діяльність».
2. Організаційні засади нотаріальної діяльності.
3. Загальні правила вчинення нотаріальних дій.
4. Нотаріальні дії, спрямовані на посвідчення безспірних прав.
5. Нотаріальні дії, спрямовані на посвідчення та засвідчення безспірних фактів.
6. Нотаріальні дії, спрямовані на надання документам виконавчої сили.
7. Нотаріальні дії, спрямовані на збереження майна та документів.

182. Нотаріус Прокопенко С., який працює у м. Харкові, звернувся до управління юстиції з повідомленням, що має намір йти у відпустку, у зв'язку з чим уклав договір з нотаріусом Гри-

щенко про заміщення з 17 червня 2016 р. до 30 липня 2016 р.

Вийшовши із сім'єю до м. Маріуполя, Прокопенко дізнався, що Войніченко Г. – мати його дружини Прокопенко І. постраждала від дорожньо-транспортної пригоди і перебуває в лікарні. З огляду на свій тяжкий стан вона виявила бажання терміново укласти заповіт, у якому єдиною спадкоємицею належної їй на праві власності трикімнатної квартири визначила свою дочку Прокопенко І., а всіх інших спадкоємців позбавила права спадкування незалежно від віку та стану працездатності. Нотаріус Прокопенко С. посвідчив заповіт Войніченко Г. вищезазначеного змісту. При цьому підпис замість заповідачки, яка внаслідок свого тяжкого стану сама підписатися не могла, з її згоди і за її бажанням поставила її дочка Прокопенко І.

У жовтні 2016 р. Войніченко Г. померла. До суду звернувся її син – Войніченко А. з позовом про визнання заповіту недійсним. Свій позов він обґрунтовував тим, що як інвалід І групи має право на обов'язкову частку у спадщині. Крім того, на думку позивача, при посвідченні заповіту нотаріусом Прокопенком С. були допущені інші суттєві порушення закону.

Яке рішення і за якими мотивами має прийняти суд? Визначте суб'єктний склад такої судової справи. Яка відповідальність може наставати для нотаріуса у таких випадках?

183. Нотаріус Котелевської нотаріальної контори направив спадкоємцю Тищенко Л. лист такого змісту: «Вами була подана заява про прийняття спадщини 23 травня 2017 р. після померлого 25 листопада 2017 р. Соловей П. До цього часу Ви жодного разу не звертались в нотаріальну контору щодо оформлення документів на спадщину. На запити нотаріуса не відповідаєте. Прошу Вас відповісти, чому Ви не оформляєте спадщину. У випадку неодержання відповіді спадщина буде видана повністю дружині померлого.»

Яких помилок припустився нотаріус? Які принципи нотаріального процесу при цьому порушуються?

184. Федорченко Р. звернувся 21 січня 2017 р. до нотаріуса із заявою про видачу свідоцтва про право власності на

жилий будинок, успадкований після смерті батька – Федорченка І., який помер 20 грудня 2017 р. Нотаріус дослідив надані у справі документи і роз'яснив Федорченку Р., що свідоцтво про право на спадщину може бути видано йому після спливу шести місяців з дня відкриття спадщини. 18 червня 2017 р. до нотаріуса звернулася Кулешова М. із заявою про видачу їй свідоцтва про право на спадщину $\frac{1}{4}$ жилого будинку, що належав за життя Федорченку І. Свою заяву Кулешова М. мотивувала тим, що перебувала на утриманні спадкодавця, однак документів на підтвердження цього факту не надала.

Нотаріус 23 червня 2017 р. роз'яснив Федорченку Р., що не може видати йому свідоцтво про право на спадщину у зв'язку із заявою, яка надійшла від Кулешової М., незважаючи на те, що Федорченко не заперечує проти визнання Кулешової М. законною спадкоємицею.

Чи правомірні такі дії нотаріуса? Визначте порядок видачі свідоцтва про право на спадщину. Які документи-докази мають бути досліджені нотаріусом при вчиненні даної нотаріальної дії? Як має діяти нотаріус у разі, якщо Федорченко Р. не згодний на визнання Кулешової М. спадкоємицею?

185. До нотаріуса звернулася Болотова з проханням посвідчити договір дарування належної їй на праві власності двокімнатної квартири на користь її онуки Рябко. При складанні проекту даного договору Болотова наполягала на тому, що у ньому обов'язково треба передбачити обов'язок Рябко утримувати її і дбати про неї. Нотаріус роз'яснив Болотовій, що договір дарування у даному випадку він посвідчити не може.

Болотова заявила, що хоче укласти саме договір дарування, оскаржити незаконність відмови нотаріуса у суді і вимагає письмову постанову про відмову. Нотаріус відмовився видавати постанову, мотивуючи це тим, що він не відмовляє у вчиненні нотаріальної дії, а, навпаки, реалізуючи роз'яснювальні повноваження, пропонує укласти проект іншого правочину.

Чи законні такі дії нотаріуса? Чи може Болотова звернутися до суду з приводу незаконності відмови у вчиненні но-

таріальної дії за умови відсутності письмової постанови нотаріуса про таку відмову і в якому порядку? Яке рішення може прийняти суд?

186. Колесниченко звернувся до нотаріуса з проханням засвідчити його підпис на розписці про отримання грошей від Мамайцева. Нотаріус погодився на вчинення такої нотаріальної дії за умови, що підпис на розписці буде поставлений за його присутності.

Чи правильні дії нотаріуса? Визначте порядок та умови засвідчення справжності підпису на документах.

187. Крамаренко звернувся до нотаріуса з проханням засвідчити заповіт. Нотаріус відклав вчинення цієї нотаріальної дії, посилаючись на необхідність подання Крамаренком правостановлюючих документів на майно, стосовно якого він має намір скласти заповіт.

Чи правильні дії нотаріуса? Чи може Крамаренко оскаржити незаконність таких дій нотаріуса та у якому порядку?

188. Маючи намір продати Розову належну йому частку в спільній власності на жилий будинок у м. Запоріжжі у зв'язку з переїздом до нового місця роботи у м. Київ, Храпко звернувся до нотаріуса. При цьому він пояснив, що його співвласник Решетько не бажає придбавати частку, що відчужується, оскільки вважає ціну на неї занадто завищеною. До нотаріуса для оформлення згоди на вчинення Храпком і Розовим даного правочину Решетько йти відмовляється.

Нотаріус відмовив учасникам правочину у посвідченні договору, мотивувавши свої дії тим, що правочин не є безспірним, тож за вимогою Решетька може бути в подальшому визнаний недійсним.

Храпко звернувся до суду з позовом до нотаріуса про відшкодування шкоди, заподіяної незаконною, на його думку, відмовою у вчиненні нотаріальної дії, оскільки Розов відмовився від наміру придбавати належну Храпку частку в спільній власності, а іншого покупця протягом часу, що залишився до

переїзду, Храпко так і не знайшов.

Чи законні дії нотаріуса? Чи підлягає задоволенню позов Храпка? Визначте правила посвідчення правочинів щодо розпорядження часткою нерухомого майна в спільній власності.

189. У березні 2018 р. Бурлаков оформив у нотаріуса довіреність, якою уповноважував Таюшеву продати належну йому на праві власності квартиру. У серпні 2018 р. Бурлаков одружився і вирішив квартиру не продавати. Він звернувся до нотаріуса з проханням роз'яснити йому, як можна скасувати довіреність і надати цій дії безспірності з тим, щоб Таюшева не змогла в подальшому ані продати квартиру, ані заявити, що вона не отримувала повідомлення про скасування довіреності.

Надайте роз'яснення від імені нотаріуса.

190. До нотаріуса звернувся Григоров із заявою про внесення грошової суми в депозит і пояснив, що він має намір виїхати на постійне місце проживання до Німеччини, тож шляхом внесення у депозит нотаріуса грошей у сумі 42 000 грн бажає зробити дарунок своєму братові, який зможе цей дарунок отримати тільки після закінчення ним фармацевтичної академії.

Як має діяти нотаріус? Який порядок та умови внесення грошей у депозит нотаріуса? Яким чином слід реалізувати наміри Григорова?

191. До нотаріуса звернувся начальник Новосалтівського відділення Харківської філії АКБ «Укрсоцбанк» з вимогою вчинити виконавчий напис проти Нестеренка, який не виконав умови кредитного договору і не повернув кредит, наданий йому для придбання квартири та забезпечений іпотечним договором. Для вчинення виконавчого напису нотаріусу було надано кредитний договір та договір купівлі-продажу квартири, на яку пропонувалося звернути стягнення.

Нотаріус відклав вчинення нотаріальної дії і запропонував кредиту додаточно надати документи, що свідчать про те, що стягнення має звертатися саме на квартиру. Крім того, нотаріус вимагав підтвердження того, що Нестеренко повідомлений

про майбутнє звернення стягнення і у нього відсутні заперечення проти вчинення виконавчого напису.

Чи законні вимоги нотаріуса? Чи були підстави для відкладення даної нотаріальної дії? Визначте порядок та умови вчинення виконавчого напису.

Т е м а 32. Третейське судочинство

Питання для обговорення

1. Правова природа третейських судів.
2. Значення третейського розгляду цивільно-правових спорів.
3. Порядок розгляду спорів третейським судом.
4. Провадження у справах про оскарження рішень третейських судів.
5. Провадження у справах про видачу виконавчих листів на примусове виконання рішень третейських судів.

192. У листопаді 2017 р. Клочко звернувся до суду із заявою, в якій просив поновити строк на подання заяви про скасування рішення третейського суду як такий, що пропущений з поважних причин, та скасувати рішення Постійно діючого третейського суду при Всеукраїнській громадській організації «Всеукраїнський Фінансовий Союз» від 29 березня 2011 р. у справі за позовом ПАТ «Альфа-Банк» до Клочка про стягнення боргу за кредитним договором.

Ухвалою судді Новозаводського районного суду м. Чернігова від 22 лютого 2018 р. у задоволенні заяви Клочка про поновлення строку на оскарження рішення Постійно діючого третейського суду при Всеукраїнській громадській організації «Всеукраїнський Фінансовий Союз» від 29 березня 2011 р. у справі №1077-6/249/11 відмовлено. Заяву Клочка про скасування рішення третейського суду повернуто.

В апеляційній скарзі Клочко просив скасувати зазначену ухвалу через її постановлення з порушенням норм матеріально-

го і процесуального права, а справу направити для подальшого розгляду до Новозаводського районного суду м. Чернігова. Зазначав, що висновки суду не відповідають дійсності та чинному законодавству, оскільки з матеріалами цивільної справи за заявою банку про видачу виконавчого листа на підставі рішення третейського суду знайомився не він особисто, а його представник, при цьому примірник рішення Постійно діючого третейського суду при Всеукраїнській громадській організації «Всеукраїнський Фінансовий Союз» від 29 березня 2011 р. було отримано ним лише 10 листопада 2017 р., а отже, строк на оскарження вищенаведеного рішення третейського суду належить обраховувати саме з моменту отримання його копії.

Відмовляючи Клочку в задоволенні заяви про поновлення строку на подання заяви про скасування рішення третейського суду, суд першої інстанції виходив з того, що в матеріалах справи №6-2759/11 за заявою ПАТ «Альфа-банк» про видачу виконавчого листа на підставі рішення третейського суду, яке оскаржується Клочком, є заява його представника від 10 липня 2013 р. про ознайомлення з матеріалами справи та зняття фотокопій. У цей же день представник ознайомився з матеріалами справи, про що свідчить його підпис. Крім того, Клочком безпосередньо до Новозаводського районного суду м. Чернігова 29 травня 2017 р. було подано апеляційну скаргу на ухвалу від 19 серпня 2011 р. цього ж суду, що також підтверджує особисту обізнаність про існування оскаржуваного рішення третейського суду.

Проаналізуйте підстави для скасування рішень третейського суду. Визначте процесуальну процедуру звернення до суду про скасування рішення третейського суду. Визначте, чи підлягає скасування рішення міжнародного комерційного суду в даній ситуації.

193. Рішенням Постійно діючого Третейського суду при Асоціації Українських банків від 1 квітня 2011 р. з Кипенко на користь ПАТ «Укрсоцбанк» стягнуто заборгованість за кредитним договором у сумі 1 059 340 грн 91 коп. та третейський збір – в сумі 10 993 грн 41 коп.

Ухвалою Деснянського районного суду м. Києва від 8 серпня 2011 р. заява ПАТ «Укрсоцбанк» задоволена. Суд ухвалив видати виконавчий лист на примусове виконання вказаного третейського рішення. Виконавчий лист виданий у серпні 2011 р.

У квітні 2018 р. ПАТ «Укрсоцбанк» звернулося до місцевого суду із заявою про поновлення строку на пред'явлення до виконання виконавчого листа, виданого Деснянським районним судом м. Києва 8 серпня 2011 р., на примусове виконання рішення Постійно діючого Третейського суду при Асоціації українських банків від 1 квітня 2011 р. за позовом ПАТ «Укрсоцбанк» до Кипенко про стягнення заборгованості в сумі 1 059 340 грн 91 коп. та третейського збору в сумі 10 993 грн 41 коп., а також видачу дубліката виконавчого листа.

Деснянський районний суд м. Києва ухвалою від 6 червня 2018 р. відмовив у задоволенні заяви.

Не погодившись із ухвалою суду, ПАТ «Укрсоцбанк» через свого представника – Вакуленко О.М. подав апеляційну скаргу, в якій посилався на порушення норм матеріального та процесуального права.

Підставами для видачі дубліката виконавчого листа, виданого Деснянським районним судом м. Києва 8 серпня 2011 р., та поновлення пропущеного строку для пред'явлення даного виконавчого листа до виконання представник ПАТ «Укрсоцбанк» у заяві посилалась на факт його втрати, який стягувач підтверджує довідкою ПАТ «Укрсоцбанк» від 16 лютого 2018 р.

Відповідно до змісту довідки ПАТ «Укрсоцбанк» від 16 лютого 2018 р. оригінал виконавчого листа, виданого Деснянським районним судом м. Києва, про стягнення з Кипенко на користь ПАТ «Укрсоцбанк» заборгованості за договором кредиту 1 059 340 грн 91 коп. та третейського збору в сумі 10 993 грн 41 коп., втрачено.

*Яке рішення має постановити суд апеляційної інстанції?
Які підстави для відмови у видачі виконавчого документа на примусове виконання вказаного третейського рішення?*

194. За договором купівлі-продажу № 301, посвідченим Першою Вінницькою державною нотаріальною конторою від 6 лютого 1992 р., реєстраційний № 3-43, зареєстрованим у КП «ВОБТІ» 5 березня 1992 р. у реєстровій книзі за № 22 за реєстром № 1053, Іваненко разом із чоловіком були співвласниками двокімнатної квартири № 6 в житловому будинку № 25 у м. Вінниці по вул. Малиновського.

Третейський суд для вирішення конкретного спору в складі третейського судді, практикуючого юриста Помазанова О.М. 1 лютого 2008 р. прийняв рішення по справі за позовом Ткаченко до Іваненко про визнання дійсним договору дарування та визнання права власності на дарунок. Позов задоволено. Договір дарування від 29 жовтня 2007 р., укладений в простій письмовій формі між Ткаченко та Іваненко, за яким Петренко отримала в дарунок квартиру під номером шість (6), яка розташована в м. Вінниця по вул. Малиновського в цегляному житловому будинку за номером 25 (двадцять п'ять), визнано дійсним, а також її (Петренко) право власності на зазначену квартиру.

Як убачається з тексту рішення третейського суду, в процесі третейського розгляду спору сторонами були надані оригінали та копії документів, зокрема заява Іваненко про згоду на відчуження нерухомого майна .

Однак даний факт заявницею Іваненко повністю заперечується: у своїх поясненнях вона наголосила, що жодної заяви не писала, в судові засідання її не викликали, а про оскаржуване рішення їй стало відомо лише в листопаді 2017 р.

З метою встановлення обставин ухвалення рішення третейським судом від 1 лютого 2008 р. суд першої інстанції вистежував у судді третейського суду Помазанова О.М. матеріали справи третейського суду у справі за позовом Іваненко до Петренко про визнання дійсним договору дарування, укладеного в простій формі, та визнання права власності на вказану в ньому квартиру.

Від судді третейського суду Помазанова О.М. надійшла заява, де він зазначає, що 1 лютого 2018 р. минув строк зберігання третейських справ. Доля даної справи третейського суду

йому не відома, оскільки за останні 10 років місце зберігання справи змінювалось декілька разів, можливо, справа втрачена з інших причин, зокрема, під час транспортування. За таких обставин надати третейську справу неможливо.

У листопаді 2017 р. Іваненко звернулася до суду із заявою про скасування рішення третейського суду від 1 лютого 2008 р., прийнятого ad hoc за позовом Іваненко до Ткаченко про визнання дійсним договору дарування квартири. Свої вимоги вона обґрунтувала тим, що на початку листопада 2017 р. дізналася, що її донька за оскаржуваним рішенням третейського суду є власницею квартири, де вона, Іваненко, проживає, та збирається її продати. Вважає, що справа, по якій прийнято оскаржуване рішення третейського суду, непідвідомча даному суду та порушує її права, оскільки вона третейську угоду не підписувала і участі в третейському розгляді не брала, до того ж склад третейського суду не відповідає вимогам Закону України «Про третейські суди».

Ухвалою Вінницького міського суду від 28 лютого 2018 р. заяву Іваненко про скасування рішення третейського суду від 1 лютого 2008 р., прийнятого ad hoc за позовом Іваненко до Ткаченко про визнання дійсним договору дарування квартири залишено без задоволення.

В апеляційній скарзі Іваненко просить зазначену ухвалу скасувати, посилаючись на неправильне застосування судом норм матеріального та процесуального права та на невідповідність судового рішення викладеному в постанові Верховного Суду України висновку щодо застосування в подібних правовідносинах норм матеріального права, а саме статті 5, частини 1 статті 6 Закону України «Про третейські суди», статей 454, 457 ч.4, 458, 459 ч.2 ЦПК України. Зазначила, що суд за її клопотанням не витребував докази неможливості знаходження в день підписання третейської угоди її доньки в Україні, не звернув уваги на те, що не вона повинна доводити відсутність своєї згоди на відчуження чоловіком майна. Крім того, суд не пересвідчився в наявності третейської угоди і при її відсутності не повинен був обмежуватись тими підставами, що вказані у заяві, а,

встановивши відсутність третейської угоди на підставі статей 458, 459 ч.2 ЦПК, скасувати рішення третейського суду.

Визначте підстави для скасування рішення третейського суду. Яке рішення має ухвалити суд в даній справі?

Т е м а 33. Міжнародний комерційний арбітраж

Питання для обговорення

1. Правова природа міжнародного комерційного арбітражу.
2. Арбітражна угода (наслідки її недійсності).
3. Уніфікація міжнародного комерційного арбітражу.
4. Визнання та виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу.
5. Скасування рішення міжнародного комерційного арбітражу.

195. Економічний суд м. Мінська 13 березня 2014 р. ухвалив судове рішення по справі № 312-19/2013 щодо стягнення з Петренка у дохід бюджету Республіки Білорусь 3349108872 білоруських рублів у порядку притягнення до субсидіарної відповідальності за зобов'язаннями приватного торгового унітарного підприємства «Акленст». Інспекція Міністерства доходів та зборів Республіки Білорусь звернулася до суду з клопотанням про надання дозволу на виконання на території України рішення Економічного суду м. Мінська від 13 березня 2014 р.

Суд встановив, що клопотання не відповідає зазначеним вимогам, а саме: заявник не надав належно оформлений документ, з якого випливає, що сторона, проти якої було винесене рішення, що не взяла участі в процесі, була в належному порядку і вчасно викликана в суд, а у випадку її процесуальної неіездатності була належним чином представлена. Долучене до клопотання поштове повідомлення і те, що Петренко до суду не з'явився, не дає судді достатніх підстав про підтвердження факту про те, що боржник був у належному порядку і вчасно ви-

кликаний повісткою в суд для участі в розгляді справи, тоді як наявність цього документа є обов'язковою відповідно до вимог Конвенції про правову допомогу і правові відносини у цивільних, сімейних та кримінальних справах.

При цьому заявником до справи не долучено доказів про те, що Петренко було належним чином повідомлений про розгляд справи, що відповідно до п. 1 ч. 1 ст. 36 Закону України «Про міжнародний комерційний арбітраж» є підставою для відмови у задоволенні клопотання про надання дозволу на примусове виконання рішення іноземного суду.

Проаналізуйте підстави, за якими може бути відмовлено у приведенні до виконання іноземного арбітражного рішення, передбачені статтями III-VI Нью-Йоркської конвенції 1958 р. Здійсніть аналіз національно-правового регулювання підстав для відмови у задоволенні клопотання про надання дозволу на примусове виконання іноземних арбітражних рішень. Вивчить судову практики у справах про відмову у виконанні рішень іноземних арбітражів в Україні, що містяться в Єдиному державному реєстрі судових рішень України. Дослідіть проблеми та запропонуйте шляхи оптимізації процесу приведення до виконання міжнародних арбітражних рішень в Україні. Визначте, яке рішення має постановити суд в даній ситуації.

196. Форбс Медіа ЛЛС в особі представника за довіреністю – Дрюк Н.О. звернулося до суду з клопотанням про визнання рішення Міжнародного арбітражного трибуналу Міжнародного центру вирішення спорів (м. Нью-Йорк) від 20 квітня 2016 р. у справі № 01-14-001-4742 за позовом Юнайтед Медіа Холдинг Н.В. до ТріЛадо Ентерпрайз Інк., Форбс Медіа ЛЛС.

Твердження заявника про заінтересованих осіб та їх місцезнаходження судом не прийнято, оскільки доказ, на який посилається заявник (відомості з Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців), не містить належних даних про час формування та актуальність наведених даних на момент звернення із клопотанням до суду.

Також безпідставними є доводи клопотання про те, що ТОВ «Видавничий дім Український медіа холдінг» та ТОВ

«Український медіа холдінг» є заінтересованими особами у справі № 01-14-001-4742 за позовом Юнайтед Медіа Холтінг Н.В. до ТріЛадо Ентерпрайз Інк., Форбс Медіа ЛЛС.

Крім того, до клопотання не додано належним чином засвідчену копію рішення Міжнародного арбітражного трибуналу Міжнародного центру вирішення спорів (м. Нью-Йорк) від 20 квітня 2016 р. у справі № 01-14-001-4742. Зокрема, судом встановлено, що копію вказаного рішення не засвідчено судом, який його ухвалив, із зазначенням того, що рішення набрало законної сили, не оскаржувалось чи не може бути оскаржено та підлягає виконанню, а також відсутня печатка вказаного суду на рішенні.

Проаналізуйте загальний порядок визнання і приведення до виконання визнання іноземних арбітражних рішень в Україні. Проаналізуйте процедуру підготовки справ до судового розгляду і їх розгляду. Дослідіть особливості постановлення ухвали суду про надання дозволу на примусове виконання іноземного арбітражного рішення.

197. У квітні 2016 р. заявник Збишко від імені акціонерного товариства «Гомсельмаш» (далі ВАТ «Гомсельмаш») звернувся до суду з клопотанням про визнання та надання дозволу на примусове виконання на території України рішення Економічного суду Гомельської області Республіки Білорусь (далі – іноземний суд) від 8 грудня 2015 р. у справі за позовом прокурора м. Гомеля в інтересах ВАТ «Гомсельмаш» до Товариства з обмеженою відповідальністю «Ярунь Сільгосптехніка» (далі – Товариство) про стягнення заборгованості.

Вказаним рішенням суду позовні вимоги позивача були задоволені та стягнуто з Товариства на користь ВАТ «Гомсельмаш» 1469165 російських рублів заборгованості за період з 20 грудня 2014 р. по 10 березня 2015 р., а також на користь республіканського бюджету судовий збір в розмірі 15289558 білоруських рублів, що на дату винесення рішення еквівалентно 57648,59 російських рублів. Рішення вступило в законну силу 31 грудня 2015 р., однак не виконувалось на території Республіки Білорусь, оскільки боржник розташований на території

України в с. Степове Новоград-Волинського району Житомирської області.

Висвітліть особливості визнання та виконання іноземних арбітражних рішень в Україні. Дослідіть виникнення та розвиток підходу про примусове виконання іноземних арбітражних рішень. Визначте особливості примусового виконання іноземних арбітражних рішень в Україні. Окресліть наявні проблеми визнання та виконання іноземних арбітражних рішень та запропонуйте шляхи їх усунення.

198. До Шевченківського районного суду м. Києва надійшла заява Фірми S.C.AGRA CONSULT S.R.L. (далі – Фірма) про скасування рішення Міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті України (МКАС при ТПП України) від 24 вересня 2013 р. у справі АС №111р/2013 за позовом Приватного підприємця Іваненка (Україна) до Фірми про стягнення 33000 євро вартості поставленого, але не оплаченого товару, а також витрат по сплаті арбітражного збору.

Клопотання обґрунтовано тим, що рішенням МКАС при ТПП України у справі АС №111р/2013 р. від 24 вересня 2013 р. було стягнуто з Фірми на користь фізичної особи – підприємця Іваненка грошові кошти в сумі 35311,99 євро.

Судом встановлено, що 15 квітня 2012 р. між Приватним підприємцем Іваненком та Фірмою було укладено контракт № 1 щодо поставки продукції, згідно з п.9.1 якого будь-який спір, що виникає у зв'язку з невиконанням даного договору, підлягає передачі на розгляд і остаточне вирішення в Міжнародний комерційний арбітражний суд при ТПП України. Сторони погодилися з тим, що в процесі розгляду і вирішення спору буде застосовуватися Регламент Міжнародного комерційного суду при ТПП України. Правом, яке регулює даний договір, є матеріальне право України. Арбітражний суд складається з одного арбітра. Місце проведення арбітражного суду – м. Київ, Україна. Мова арбітражного розгляду – російська.

Таким чином, Фірмою було надано згоду на вирішення справи МКАС при ТПП України.

Міжнародним комерційним арбітражним судом при Тор-

гово-промислової палати України 24 вересня 2013 р. ухвалено рішення, відповідно до якого стягнуто з Фірми на користь приватного підприємця Іваненка 33000 євро боргу за отриманий товар, а також 2311,99 євро як відшкодування арбітражних витрат, а всього 35311 євро 99 центів.

Назвіть та розкрийте зміст підстав для скасування рішень міжнародного комерційного арбітражу національним судом. Проаналізуйте Узгальнення практики розгляду судами справ про оспорювання рішень Міжнародного комерційного арбітражного суду України при Торгово-промисловій палаті України та розгляду заяв про їх визнання і примусове виконання, прийняте до відома постановою Пленуму Вищого спеціалізованого суду України (ВССУ) з розгляду цивільних і кримінальних справ №11 від 11.12.2015 р. Визначте, чи підлягає скасування рішення міжнародного комерційного суду в даній ситуації.

Список літератури за темою

О с н о в н а

Комаров В. В. Правовий статус арбітра міжнародного комерційного арбітражу. *Право України*. 2011. № 1. С. 108–122.

Комаров В. В. Международный коммерческий арбитраж. Харків: Основа, 1995. 301 с.

Комаров В. В., Погорецкий В. Н. Международный коммерческий арбитраж. Харків: Право, 2009. 164.

Кравцов С. О. Судовий контроль дійсності арбітражної угоди. *Юридична Україна*. 2012. № 3. С.79–85.

Кравцов С. О. Міжнародний комерційний арбітраж та національні суди: монографія. Харків: Право, 2014. 232 с.

Д о д а т к о в а

Типовой закон ЮНСИТРАЛ о международном торговом арбитраже (в варианте, принятом Комиссией Организации Объединенных Наций по праву международной торговли 21 июня 1985 г.) URL: <http://www.uncitral.org/pdf/russian/texts/arbitration/>

[ml-arb/MAL_Rus.pdf](#)

Арбитражний регламент ЮНСИТРАЛ від 15.06.1976 р.
URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_059

Конвенція ООН про договори міжнародної купівлі – продажу товарів (Відень, 1980 р.) // Міжнародне приватне право. Міжнародні договори України. Т. 1. / відп. ред. та упоряд.: А. Довгерт та В. Крохмаль: «Port – Royal», 2000. С. 426–450.

Про міжнародний комерційний арбітраж: Закон України від 24 лют. 1994 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 25. Ст. 198.

Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 51-го народного депутата України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень абзаців сьомого, одинадцятого ст. 2, ст. 3, п. 9 ст. 4 та розд. VIII «Третейське самоврядування» Закону України «Про третейські суди» (справа про завдання третейського суду). *Вісник Конституційного Суду України*. 2008. № 1. С. 125.

Про практику розгляду судами клопотань про визнання й виконання рішень іноземних судів та арбітражів і про скасування рішень, постановлених у порядку міжнародного комерційного арбітражу на території України: постанова Пленуму Верховного Суду України від 24.12.99 р. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/v0012700-99>

Белоглавок О. Правовий характер міжнародного арбітражного розгляду у торговельних справах та прояви конфліктів між правовими культурами. *Право України*. 2011. № 1. С. 22–37.

Винокурова Л. Міжнародний комерційний арбітраж і Закон України «Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті»: деякі проблеми застосування. *Право України*. 2011. № 1. С. 57–67.

Винокурова Л. Порядок розгляду спорів у міжнародному комерційному арбітражі. *Право України*. 2011. № 1. С. 79–97.

Крупчан О. Міжнародні стандарти категорії «публічний порядок» у сфері міжнародного комерційного арбітражу та її визначення у законодавстві та правозастосовній практиці України. *Право України*. 2011. № 1. С. 150–160.

Литвиненко З. Подання позову до Міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті України. *Право України*. 2011. № 1. С. 67–79.

Побірченко І. Діяльність міжнародного арбітражу в Україні та його міжнародні зв'язки. *Право України*. 2011. № 1. С. 8–22.

Притика Ю. Забезпечувальні заходи в міжнародному комерційному арбітражі. *Право України*. 2011. № 1. С. 139–150.

Селівон М. Взаємодія судової влади з міжнародним комерційним арбітражем. *Право України*. 2011. № 1. С. 130–139.

Сліпачук Т. Практичні аспекти процесу доказування у міжнародному комерційному арбітражі. *Право України*. 2011. № 1. С. 122–130.

Чирич О. Право міжнародного торгового арбітражу вирішувати питання щодо власної юрисдикції. *Право України*. 2011. № 1. С. 97–108.

Тема 34. Медіація та цивільний процес

Питання для обговорення

1. Юридична природа медіації.
2. Принципи медіаційної процедури.
3. Моделі медіації.
4. Порядок медіаційної процедури.
5. Медіаційна угода та її наслідки.

199. У вересні 2016 р. Афанасьєв П. В. звернувся до Приморського районного суду м. Одеси з позовом до Афанасьєвої О. А. та Підлісного А. І. про визнання недійсним правочину та поділ спільного майна подружжя. Позивач зазначав, що з 17 вересня 2005 до 1 вересня 2016 р. перебував у шлюбі з відповідачкою. За час шлюбу ними придбано легковий автомобіль та квартиру. Відповідачка самовільно, без його згоди, продала спірний автомобіль своєму батьку – відповідачу по справі Підлісному А. І. Позивач просив визнати недійсним договір купів-

лі-продажу легкового автомобіля та провести поділ нерухомого майна: виділити відповідачці квартиру; вирішити питання про сплату грошової компенсації за частку у вартості спільно нажитого майна; виділити йому у власність спірний автомобіль та вирішити питання про виплату ним грошової компенсації за частку автомобіля на депозитний рахунок суду.

Афанасьєва О. А., у свою чергу, звернулася до суду із зустрічним позовом про поділ майна подружжя. Як позивачка вона просила розділити спільне майно подружжя, виділивши їй у власність будівельні матеріали на суму 100000 грн, придбані за час шлюбу; виділити чоловікові у власність квартиру; вирішити питання про стягнення грошової компенсації у разі встановлення відхилення від рівності часток подружжя.

Під час попереднього судового засідання сторони виявили бажання передати справу на розгляд медіатору, проте суддя постановила ухвалу про відмову у передачі справи на вирішення за допомогою процедури медіації та продовження розгляду справи, мотивуючи недоцільність проведення медіації складністю справи.

Чи правильні дії суду? Яка існує практика законодавчого регулювання медіаційних процедур у сфері цивільної юрисдикції?

200. До суду звернувся Іваницький А. І. із позовом про захист честі, гідності та ділової репутації до газети «Новини-24» та Кондратьєвої О. М., мотивуючи свій позов неправдивістю інформації щодо невідповідних умов праці на його підприємстві із вироблення добрив, що містилася у статті Кондратьєвої О. М., надрукованій у зазначеній газеті.

Під час судового засідання сторони виявили бажання скористатися процедурою присудової медіації та подали про це відповідне клопотання. Суддя задовольнила клопотання і постановила ухвалу про закриття провадження у справі та передачу справи на розгляд медіатору – консультанту суду Самойлової С. М.

Чи правильні дії суду? Які види медіації вам відомі? Як медіація інтегрується у судовий процес?

201. Колісник О. П. звернулася до суду із заявою про обмеження дієздатності її чоловіка Колісника Г. П., мотивуючи свою заяву тим, що останній систематично відвідує платні сайти гри в покер, де витрачає всю заробітну плату, що свідчить про те, що її чоловік зловживає азартними іграми, чим ставить себе та свою сім'ю в скрутне матеріальне становище.

Під час судового засідання сторони виявили бажання звернутися до медіатора для врегулювання конфлікту. Суддя постановив ухвалу про зупинення провадження у справі для проведення процедури медіації. За її результатами укладено медіаційну угоду, яка після відновлення провадження у справі була затверджена судом як мирова.

Чи правомірні дії суду? Яке співвідношення медіаційної та мирової угоди?

202. ТОВ «Дніпробуд» уклало з ПП «Справа» договір будівельного підряду, за яким зобов'язалося збудувати складські приміщення для зберігання лісоматеріалів. У договорі містилося медіаційне застереження. ТОВ «Дніпробуд» зобов'язання за договором не виконало. Під час медіаційних процедур сторони домовилися про те, що ТОВ «Дніпробуд» замість виконання робіт за договором надасть протягом 1 місяця ПП «Справа» будівельні матеріали. Однак зі спливом вказаного строку матеріали надані не були. ПП «Справа» звернулося до суду із заявою про видачу виконавчого листа. Суддя, розглянувши відповідну заяву, видав виконавчий лист на примусове виконання медіаційної угоди.

Чи правильні дії суду? Чи може бути виконана медіаційна угода у примусовому порядку?

203. Рішенням Московського районного суду м. Харкова від 12 квітня 2015 р. шлюб між Петренко П. М. та Петренком Т. Н. було розірвано. Проте між колишнім подружжям залишилося багато невіршених питань. Зокрема, про те, з ким має проживати донька та син подружжя, а також погодження зустрічей з другим із батьків; про поділ спільної сумісної власності подружжя (будинку, квартири, легкового автомобіля, двох

вантажівок, депозитного рахунку в банку, а також колекції картин Моне); про те, з ким залишиться проживати пес породи лабрадор ретривер на прізвисько Денвер, подарований їм на весілля. Для вирішення зазначених питань сторони вирішили звернутися до медіатора, яким обрали адвоката Іванова П. М.

Яка суть медіаційних процедур? Які вимоги ставляться до медіатора відповідно до міжнародних стандартів у цій сфері? Чи може медіатором бути суддя, адвокат, викладач кафедри цивільного процесу? Проведіть модельну медіаційну процедуру.

ЗМІСТ

Тема 1. Доступність правосуддя та предмет цивільного процесуального права.....	3
Тема 2. Принципи цивільного процесуального права.....	4
Тема 3. Склад суду, апарат суду, відводи.....	7
Тема 4. Цивільна юрисдикція.....	9
Тема 5. Сторони в цивільному процесі.....	22
Тема 6. Треті особи в цивільному процесі.....	25
Тема 7. Органи та особи, яким законом надано право захищати права, свободи та інтереси інших осіб.....	27
Тема 8. Представництво в суді.....	32
Тема 9. Інші учасники судового процесу.....	37
Тема 10. Цивільні процесуальні правовідносини.....	38
Тема 11. Зловживання процесуальними правами.....	41
Тема 12. Процесуальні строки.....	42
Тема 13. Судові витрати.....	46
Тема 14. Заходи процесуального примусу.....	49
Тема 15. Доказування та докази в цивільному процесі.....	53
Тема 16. Позов.....	58
Тема 17. Пред'явлення позову. Відкриття провадження у справі.....	66
Тема 18. Підготовче провадження.....	74
Тема 19. Розгляд справи по суті.....	77
Тема 20. Рішення суду першої інстанції.....	85
Тема 21. Заочний розгляд справи.....	96
Тема 22. Наказне провадження.....	98
Тема 23. Окреме провадження.....	101
Тема 24. Апеляційне провадження.....	113
Тема 25. Касаційне провадження.....	121
Тема 26. Перегляд судових рішень за нововиявленими та виключними обставинами.....	129
Тема 27. Виконавче провадження.....	137
Тема 28. Відновлення втраченого судового провадження.....	142
Тема 29. Міжнародний цивільний процес.....	147
Тема 30. Конвенційний механізм захисту прав людини Європейським судом з прав людини.....	151
Тема 31. Нотаріат та нотаріальний процес.....	152
Тема 32. Третейське судочинство.....	157
Тема 33. Міжнародний комерційний арбітраж.....	162
Тема 34. Медіація та цивільний процес.....	168

Навчальне видання

Електронне видання

**ЗАВДАННЯ
ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ
З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ЦИВІЛЬНИЙ ПРОЦЕС»**

*для студентів 3 курсу денної форми навчання
першого (бакалаврського) освітньо-кваліфікаційного рівня
галузі знань 08 «Право»
спеціальності 081 «Право»*

У к л а д а ч і : ГУСАРОВ Костянтин Володимирович,
КОМАРОВ Вячеслав Васильович,
АХМАЧ Ганна Михайлівна,
БАРАНКОВА Вікторія Валеріївна,
ГУЗЕ Костянтин Анатолійович,
ЖУШМАН Максим Вікторович,
КАЛАМАЙКО Андрій Юрійович,
КОЛІСНИК Олена Вікторівна,
КРАВЦОВ Сергій Олександрович,
МАМНИЦЬКИЙ Валерій Юрійович,
ПОПОВ Олександр Ігорович,
РОЖНОВ Олег Вікторович,
САКАРА Наталія Юріївна,
СВІТЛИЧНА Галина Олександрівна,
СІБЛЬОВ Денис Михайлович,
ТУБОЛЬЦЕВА Ярослава Сергіївна,
УДАЛЬЦОВА Ірина Віталіївна,
ЦУВІНА Тетяна Андріївна,
ЧЕРЕВАТЕНКО Ірина Михайлівна,
ШПАК Максим Володимирович,
ШУТЕНКО Оксана Василівна

Відповідальний за випуск *К. В. Гусаров*

Редактор *О. І. Борисенко*

Комп'ютерна верстка *А. В. Старжинської*